

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

Cizinci na Liberecku a jejich nelegální aktivity

Autor práce: Klára Hiblerová

Obor studia: Sociální antropologie

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Retka

Bakalářská práce

2020

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára Hiblerová**
Osobní číslo: **H17048**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Téma práce: **Cizinci na Liberecku a jejich nelegální aktivity**
Zadávací katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Studentka se ve své práci bude zabírat problematikou cizinců na Liberecku. Popíše, z jakých zemí přichází cizinci nejčastěji a jaké nelegální aktivity jsou s cizineckou problematikou nejčastěji spojovány. Práce bude vycházet z terénního výzkumu, který studentka realizuje na krajském ředitelství cizinecké policie ČR. Cílem práce bude zjistit, jaké faktory ovlivňují začlenění cizinců do společnosti, kterých nelegálních aktivit se cizinci nejčastěji dopouští a která zájmová skupina se k páčání těchto aktivit uchyluje nejčastěji.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Baršová, A., P. Barša. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova Univerzita.

Collier, P. 2017. *Exodus: Jak migrace mění náš svět*. Praha: Libri.

Drbohlav, D. 2008. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů*. Praha: Karolinum.

Flídrová, E. 2018. *Vyhoštění cizinců v mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova.

Koldinská, K., C. H. Scheu, M. Štefko 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.

Maříková, H., M. Petrušek, A. Vodičková a kol. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.

Müllerová, P. 2004. *Stručná historie států ? Vietnam*. Praha: Libri. Srb, V. 2004. *1000 let obyvatelstva českých zemí*. Praha: Karolinum.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tomáš Retka

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2020**

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení autora

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat oprávněný příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

.....

Klára Hiblerová

Anotace

Práce se zabývá cizinci, kteří přichází do České republiky a jejich nelegálními aktivitami. Téma je nejprve popisováno v kontextu celé České republiky a následně je téma omezeno na cizince, kteří žijí v Libereckém kraji. Bakalářská práce vychází z výzkumu, který se uskutečnil na Krajském ředitelství odboru cizinecké policie Libereckého kraje. Další fázi výzkumu jsem realizovala mezi cizinci, kteří se přistěhovali do Libereckého kraje a zjišťovala, jaký byl jejich hlavní motiv pro příchod do České republiky, a proč si informanti vybrali pro svůj pobyt právě Liberecký kraj.

Klíčová slova

cizinci, migrace, nelegální aktivity, cizinecká policie

Annotation

My bachelor thesis will focus on foreigners, who come to the Czech Republic, and their illegal activities. At first the topic is described in connection with Czech Republic and it will be limited to foreigners living in the Liberec region. The thesis is based on a research, which was done at the Regional Directorate of the Alien's Police Department. Next part of the research was done in cooperation with foreigners, who moved into the Liberec region and I examined, what their main motive was for coming into the Czech Republic and why they chose to stay in this region specifically.

Key words

Foreigners, Migration, Illegal activities, Alien's Police

Poděkování

Mé poděkování patří panu Mgr. Tomášovi Retkovi za odborné vedení mé závěrečné práce, jeho trpělivost a rady. Dále velké poděkování patří všem mým informantům za jejich ochotu a pomoc. V neposlední řadě také všem zaměstnancům z Cizinecké policie v Liberci, jakožto klíčové fázi mého výzkumu.

Obsah

Obsah	8
Úvod	10
1 Metodologie výzkumu	12
1.1 Výzkumné cíle	12
1.2 Metody sběru dat	13
1.3 Průběh výzkumu a popis terénu	14
1.4 Informanti	15
1.5 Etika a sebereflexe	15
2 Základní terminologie	17
2.1 Definice cizince	18
3 Migrace po 2. světové válce a její proměny po listopadu 1989	19
3.1 Migrační procesy 1945-1989	19
3.2 Migrační procesy po roce 1989	22
4 Vznik Cizinecké policie a následný vznik Cizinecké policie Libereckého kraje	25
4.1 Oddělení pobytových agend	26
4.1.1 Povolení k pobytu	29
4.1.2 Krátkodobý pobyt	29
4.1.3 Dlouhodobý pobyt	30
4.1.4 Trvalý pobyt	31
4.1.5 Nabytí českého státního občanství	32
4.2 Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort	32
4.2.1 Povolení k zaměstnání	33
4.3 Oddělení dokumentace	41
4.4 Oddělení dokladů a specializovaných činností	43

5	Cizinci v Libereckém kraji.....	47
5.1	Ukrajina	47
5.2	Slovensko	49
5.3	Vietnam	51
6	Push-pull faktory	53
6.1	Chicagská sociologická škola ve spojitosti s migrací	55
6.2	Důvody pobytu cizinců v Libereckém kraji	56
7	Závěr	58
	Seznam literatury	63
	Seznam tabulek.....	70
	Seznam grafů	71
	Zdroj tabulek	72
	Zdroj grafů.....	73
	Seznam příloh	74
I.	Rozhovory – Cizinecká policie	75
II.	Rozhovory – cizinci v Libereckém kraji	86
III.	Rozhovor – Centrum na podporu integrace cizinců Liberec	90

Úvod

V bakalářské práci se zaměřuji na téma cizinců, kteří přichází do Libereckého kraje, a následně na jejich nelegální aktivity. Nejprve se tématu věnuji obecně v rámci celé České republiky, poté se soustředím na situaci v Libereckém kraji. Součástí práce je i vlastní výzkum, který má tři části. První část výzkumu se uskutečnila na Krajském ředitelství odboru cizinecké policie Libereckého kraje. Ve druhé části jsem spolupracovala s informanty, kteří se rozhodli pobývat v tomto kraji. Na poslední části výzkumu jsem pracovala v Centru na podporu integrace cizinců.

Téma cizinců a jejich nelegálních aktivit mě zajímalo již na střední škole, a ještě blíže jsem se k němu dostala na stáži u cizinecké policie. Slyšela jsem několik příběhů na toto téma, které mi byly vyprávěny. Ačkoli se ve své práci nezabývám migrační vlnou, můj zájem o cizineckou problematiku se značně zvýšil. Hlavně proto, že byla velmi řešena v médiích, ale i veřejností a následně se o téma začali zajímat i politici (Rákoczyová, Trbola 2009: 13).

I přes to, že mnozí imigranti považují Českou republiku pouze za tranzitní zemi, najdou se i takoví, kteří ji považují za zemi cílovou. Někteří cizinci se rozhodnou zařídit si na území České republiky potřebná povolení, kterými musí cizinec disponovat, chce-li v zemi legálně pobývat či pracovat. Stejně jako v každé společnosti, i u cizinců v České republice (ČR) se najdou ti, kteří si myslí, že policie jejich nelegální pobyt nezjistí a ušetří si tak mimo jiné zařizování na úřadech. Těmto cizincům se v práci věnuji a popisuji, jakými dokumenty musí disponovat, aby neporušovali cizinecký zákon.

V první kapitole práce popisuji metodologii výzkumu, v další kapitole o terminologii přibližuji definice pojmů, které se v práci vyskytují nebo souvisí s cizineckou tematikou. Poté navazuje třetí kapitola o důležitých změnách, které s sebou přinesla sametová revoluce roku 1989. Zejména jde o změny ekonomické, které přispěly k následnému pohybu obyvatelstva ať už z Československa či do Československa. Ve čtvrté kapitole popisuji vznik a historii cizinecké policie a její čtyři oddělení, které spolu úzce spolupracují i přes to, že se každé oddělení specializuje primárně na jinou problematiku.

Ve druhé polovině práce se zaměřuji na téma cizinců, kteří pobývají na území Libereckého kraje. Zodpovím například častou otázku, ze kterých zemí přichází lidé do tohoto kraje nejčastěji. Zabývám se dále výzkumem, ke kterému jsem provedla rozhovory s občany popsanych zemí, abych zjistila důvody, proč si cizinci pro svůj pobyt vybrali právě Liberecký kraj. Popisuji také nynější ekonomickou situaci v zemích, které se v České republice, a v mém

případě konkrétně v Libereckém kraji, nejčastěji objevují. K určení nejčastějších cizineckých skupin využívám grafy z Českého statistického úřadu či portálu Ministerstva vnitra (Český statistický úřad 2019).

K výzkumu jsem také využila možnost navštívit liberecké Centrum na podporu integrace cizinců. Dozvěděla jsem se například, jak integrace cizinců probíhá, jaké služby centrum nabízí, jak dlouho integrace zpravidla trvá, o které nabízené služby je největší zájem či zda existují nějaké rozdíly v integraci mezi skupinami z různých zemí původu. Také jsem zjistila, jaká je největší bariéra v integraci cizinců či jaké cizinecké skupiny do centra nejčastěji dochází.

1 Metodologie výzkumu

1.1 Výzkumné cíle

V práci vycházím z kvalitativního výzkumu, ke kterému se podle Corbinové a Strausse uchylují vědci především v sociálních vědách, ale také ve vědách psychologických, kdy hlavním úkolem tohoto výzkumu je zabývání se lidským chováním či fungováním jednotlivých osob (Corbin, Strauss 1999: 12). Existují i sociální vědy, kde se využívá spíše výzkum kvantitativní. Obě metody pomáhají k rozšiřování znalostí o člověku a sociálním světě. Glaser a Strauss zastávali názor, že obě metody výzkumu se vzájemně doplňují, ale napříč tomu také tvrdili, že kvalitativní data jsou v určitém smyslu přínosnější (Glaser, Strauss 1967 in Hendl 2005: 56).

Hlavním zdrojem dat pro mou práci jsou rozhovory s informanty. Nejprve jsem provedla rozhovory se zástupci jednotlivých oddělení na Krajském ředitelství policie ČR – odboru cizinecké policie v Liberci. Další rozhovory jsem uskutečnila s vybranými cizinci, žijících v Libereckém kraji a poslední rozhovor se zaměstnankyní Centra na podporu integrace cizinců v Liberci. Můj výzkum reflektuje téma migračních aktivit, podobně jako kniha od Zdeňka Uherka s názvem *Migrace* (Korecká, Pojarová, Uherek 2008). Kniha se zabývá například cizinci nebo historií migrace a vychází z antropologického výzkumu, má práce tedy s touto knihou velmi souvisí.

Předmětem mé práce jsou nelegální aktivity cizinců od roku 2011, kdy se datuje vznik Odboru cizinecké policie krajského ředitelství policie Libereckého kraje. V kapitole *Historie a vznik cizinecké policie* popíši konkrétněji zrod tohoto odboru a postupně zodpovím své výzkumné otázky. Jedna z mých výzkumných otázek se týká nelegálních aktivit, kterých se cizinci dopouští nejčastěji. V kontextu mé práce mezi tyto nelegální aktivity neřadím trestné činy. V textu se nezabývám kriminalitou v širokém pojetí, ale spíše se jedná o porušování zákona č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (Zákony pro lidi 2019).

Pro práci jsem si stanovila tři výzkumné otázky, které se vztahují pouze k Libereckému kraji a zní následovně:

- 1) Která zájmová skupina nejčastěji páchá nelegální aktivity?¹

¹ Míněny jsou takové nelegální aktivity, které řeší cizinecká policie, jde tedy o agendu týkající se zákona o pobytu cizinců č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

- 2) Jakých nelegálních aktivit se cizinci nejčastěji dopouští?²
- 3) Jaké faktory ovlivňují začlenění cizinců do společnosti?

Při vykonávání těchto nelegálních aktivit se cizinci dopouští porušení zákona č. 326/1999 Sb. zákon o pobytu cizinců na území České republiky (Zákony pro lidi 2019). Tento zákon bude v práci několikrát zmíněn, jelikož je pro k určování závažnosti této problematiky nejpodstatnější.

Obdobně jako Uherek (2008) se nejprve zabývám historií migrace před rokem 1989, konkrétněji migrací od roku 1945 až do roku 1989 a otázkou, které cizinecké skupiny do Československa nejčastěji přicházely.

1.2 Metody sběru dat

Odbor cizinecké policie zahrnuje čtyři oddělení. Jelikož se každé oddělení specializuje na jinou agendu, sestavila jsem otázky pro zástupce jednotlivých oddělení a zjišťovala, jak se na danou problematiku dívají oni. Snažila jsem se otázky sestavit tak, aby byly stejné, někde jsem ale musela udělat výjimku, abych v práci mohla přiblížit specifičnost daného oddělení. Tyto otázky jsem měla pevně zpracované na papíře. Odpovědi jsem nahrávala na záznamník na mobilním telefonu. Během celé stáže jsem se ale striktně nedržela jen předem sepsaných otázek. V průběhu rozhovorů jsem se dotazovala i na otázky, které jsem neměla předem připravené a přišlo mi pro mou práci užitečné se na ně zeptat. V otázkách jsem se ptala, čím se přesně dané oddělení zabývá, zda mají cizinci tendenci porušovat úřední postupy a dopouští se maření výkonu rozhodnutí, nebo jak se tzv. migrační krize z roku 2015 projevila na organizaci práce daného oddělení.

Má stáž, kterou jsem pojala jako výzkum pro svou závěrečnou práci, trvala celkem 80 hodin. Během stáže jsem si zajistila potřebné informace, z nichž v této práci vycházím. V průběhu stáže jsem si vedla terénní deník, což jak jsem později zjistila, se velmi vyplatilo. V deníku jsem později dohledala všechny informace, které jsem zjišťovala, stačilo si je osvojit a následně je v závěrečné práci použít.

Po každém dni jsem si zaznamenávala veškeré informace a postřehy. Věci, které pro mě byly důležité jsem si ještě zvýraznila, abych si jich vždy všimla. Když jsem měla z prvního oddělení dostatek informací, začala jsem sepisovat nástin, jak by má práce mohla vypadat. Stejný postup jsem volila pro všechna oddělení. Když jsem měla všechny informace sepsané, začala jsem je doplňovat o informace ze zdrojů.

² Viz. předchozí poznámka

Další fází výzkumu byla realizace rozhovorů se zástupci nejpočetnějších cizineckých skupin v Libereckém kraji, kterým jsem pokládala otázky ohledně pobytu v České republice. Odpovědi všech cizinců jsem si zaznamenávala na papír, takže v rozhovorech se nevyskytuje jejich doslovný přepis. V otázkách jsem zjistila, zda se cizincům v kraji líbí či zda jim něco naopak nevyhovuje, a jestli někdy uvažovali o přestěhování se do jiných míst České republiky. Dále jsem se ptala, jak dlouho v České republice žijí, zda jsou se svým nynějším místem pobytu spokojeni. Kladenými otázkami jsem se také snažila zjistit, zda měli cizinci problém s integrací. Ke zjištění nejpočetnějších cizineckých skupin objevujících se v Libereckém kraji mi posloužil graf dostupný na stránkách českého statistického úřadu. K nejčastějším zemím původu cizinců v Libereckém kraji jsem se rozhodla stručněji popsat nejčastější důvody jejich možné emigrace.

V poslední části výzkumu jsem navštívila Centrum pro integraci cizinců v Liberci a domluvila si schůzku s pracovnící tamního centra. Ještě před našim setkáním jsem si sestavila otázky, na které jsem chtěla znát odpovědi. První otázky byly věnované chodu a nabízeným službám centra a poté přišly na řadu otázky týkající se cizinců, například cizinci z jakých zemí dochází do centra nejčastěji, jak probíhá integrační proces či zpravidla po jak dlouhé době dochází k integraci. Odpovědi jsem si zaznamenávala na papír, takže se v rozhovoru nejedná o jejich doslovný přepis.

1.3 Průběh výzkumu a popis terénu

Jak již bylo uvedeno výše, můj výzkum měl tři části, z nichž se každá část uskutečnila na jiném místě. První část výzkumu probíhala na Odboru cizinecké policie v Liberci. Během výzkumu jsem nejprve navštívila všechna čtyři oddělení a snažila se z oddělení si odnést co nejvíce potřebných informací. Každá návštěva oddělení pro mne byla něčím novým a poskytla mi novou zkušenost. Cizinecká policie se nachází v Liberci a jelikož pocházím ze stejného města, tak mi doprava na dané místo nedělala absolutně žádný problém. Na policii jsem zrealizovala celkem čtyři rozhovory, přičemž každý rozhovor byl prováděn se zástupcem daného oddělení.

Ve druhé části jsem se rozhodla spojit s informanty „nejčastěji zastoupených státních občanství cizinců v kraji“. Informanti byli tři a pocházeli z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Následně jsem uskutečnila rozhovor s informantem z Bulharska, který jsem původně neplánovala. S informanty jsem se setkala v kavárně blízko jejich domova, aby se při mém dotazování cítili co nejpohodlněji. Možnost setkání s informanty mi bylo zprostředkováno skrz kamarády, kteří v Libereckém kraji pracují a informanti byli většinou jejich kolegové, známí či rodinní příslušníci.

Pro mou poslední část výzkumu jsem navštívila Centrum na podporu integrace cizinců. Dozvěděla jsem se, jak funguje chod takového centra a sestavila jsem si zajímavé otázky, na které jsem se v průběhu návštěvy dotazovala.

1.4 Informanti

Moji informanti byli především muži s věkovým rozmezím zhruba 30 až 50 let. Věkové rozmezí žen bylo také zhruba 30 až 50 let. Všichni informanti byli velmi milí a ochotní zodpovědět mi veškeré mé dotazy. Rozhovory probíhaly bez problémů.

Seznam informantů:

- **Informant č. 1** - muž, cca 42 let, zaměstnanec krajského odboru cizinecké policie Libereckého kraje – oddělení dokladů a specializovaných činností.
- **Informant č. 2** – žena, cca 38 let, zaměstnankyně krajského odboru cizinecké policie Libereckého kraje – oddělení pobytových agend.
- **Informant č. 3** – muž, cca 36, zaměstnanec krajského odboru cizinecké policie Libereckého kraje – oddělení dokumentace.
- **Informant č. 4** – muž, cca 42, zaměstnanec krajského odboru cizinecké policie Libereckého kraje – oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort.
- **Informant č. 5** – muž, cca 35 let, občan Ukrajiny, skoro deset let žije v Jablonci nad Nisou.
- **Informant č. 6** – žena, cca 47 let, občanka Slovenska, v Liberci žije 24 let.
- **Informant č. 7** – muž, cca. 35 let, občan Vietnamu, v Hrádku nad Nisou žije 25 let.
- **Informant č. 8** – muž, cca 31 let, občan Bulharska, v Liberci žije šest let.
- **Informant č. 9** – žena, cca 35 let, pracovnice z Centra na podporu integrace cizinců v Liberci.

1.5 Etika a sebereflexe

Veškeré rozhovory, které jsem realizovala na cizinecké policii, jsem nahrávala na záznamník v mobilu se souhlasem každého informátora. Nestalo se, že by někdo s nahráváním rozhovoru nesouhlasil a vždy, když jsem zjistila nějaké další informace, jsem se ještě zvlášť ptala, zda nebude vadit, když je zveřejním ve své práci.

Svého výzkumu jsem se obávala, považovala jsem se za „narušitele“, který bude policisty svou přítomností zdržovat od práce a bude jim překážet. Myslím si, že mé obavy byly zbytečné. Překvapilo mne, jak se ke mně všichni chovali. Přišlo mi, že jim můj zájem o danou

problematiku mohl i imponovat. Ke konci mého výzkumu mi bylo řečeno, že na praxi k policii chodí hodně žáků středních škol, ale že většinou tam chodí jen z důvodu splnění určitých hodin povinného předmětu a málokdo se snaží o získání tolika informací.

Při dotazování cizinců jsem byla trochu nervózní, ale ukázalo se, že nervozita byla zbytečná. Rozhovory s cizinci jsem si zaznamenávala na papír. V rozhovorech se objevuje pouze má vlastní parafráze toho, co mi bylo informanty řečeno.

Rozhovor, který se uskutečnil v integračním centru, proběhl lépe, než jsem si myslela. Odpovědi jsem si raději zaznamenávala do sešitu a následně je sepsala do počítače. Rozhovor tedy neobsahuje doslovný přepis, ale pouze parafráze odpovědí. Paní byla velmi ochotná a příjemná, nabídla mi, že kdybych se chtěla na něco zpětně doptat, stačí ji zavolat. Když jsme končily naše sezení, pobavily jsme se i o neformálních věcech, například o počasí či mém studiu. Nakonec mi paní popřála, ať studium úspěšně dokončím a rozloučily jsme se.

2 Základní terminologie

Pro lepší porozumění textu jsem vymezila základní pojmy a seřadila je abecedně. Tyto pojmy se mohou v následujícím textu vyskytnout.

Azyl – Ministerstvem vnitra definovaná ochrana, která je poskytnuta osobě ze třetí země či osobě bez státní příslušnosti, u které je riziko pronásledování. Důvody pronásledování jsou upraveny v zákoně č. 325/1999 Sb. zákon o azylu (Zákony pro lidi 2019).

Azylant – V publikaci *Zákon o azylu* od Natašy Chmelíčkové a Veroniky Votočkové se azylantem rozumí cizinec, „kterému byl podle tohoto zákona udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu“ (Chmelíčková, Votočková 2016: 6).

Ekonomický migrant – Jedinec, který opustil svou zemi s cílem lepšího ekonomického postavení (Ministerstvo vnitra ČR 2019).

Emigrace – Určuje směr přemísťování se vzhledem k určité zemi. Pojem emigrace se používá ve smyslu vystěhování se z určité země do jiné země. Emigrace může být dobrovolná, ale i nucená. Může se jednat o emigraci trvalou či o emigraci dočasnou. Synonymem ke slovu emigrace je vystěhování se (Maříková, Petrušek, Vodáková a kol. 1996: 255). Opakem ke slovu emigrace je imigrace.

Imigrace – Určuje směr přemísťování se vzhledem k určité zemi. „Proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí, konají tak z ekonomických, politických či náboženských důvodů“ (Kaňáková 2017). Synonymem ke slovu imigrace je přistěhování se a jejím opakem je emigrace.

Migrace – *Velký sociologický slovník* pojem migrace definuje jako „prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice“. Migrace může trvat různé časové úseky, může trvat krátkou dobu, delší dobu či natrvalo. Synonymem ke slovu migrace je stěhování se (Maříková, Petrušek, Vodáková a kol. 1996: 627).

Migrant – Podle OSN³ jsou migranti osoby, „**které pobývají mimo zemi svého původu déle, než jeden rok**“ (Amnesty 2019)⁴.

Nelegální migrant – Cizinec, který pobývá či vstoupil na území České republiky bez příslušného oprávnění (Ministerstvo vnitra České republiky 2019).

³ Organizace spojených národů

⁴ Zvýrazněno autorem stránek

Schengenský prostor – „Schengenský prostor je společné území států, na jejichž společných hranicích nejsou prováděny hraniční kontroly osob“ (Ministerstvo vnitra České republiky 2019). Do zemí schengenského prostoru se řadí Česká republika, Estonsko, Dánsko, Belgie, Finsko, Francie, Island, Itálie, Polsko, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Norsko, Německo, Nizozemsko, Řecko, Portugalsko, Rakousko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko, Malta, Švédsko a Lucembursko (Ministerstvo vnitra ČR 2020).

Vyhoštění – „dle pojetí Komise pro OSN⁵ pro mezinárodní právo je vyhoštění: formálním aktem či jednáním, které lze připisovat státu, jehož území je cizinec nucen opustit“ (Flídrová 2018: 16).

2.1 Definice cizince

Cizinec – Pojem cizinec je podle zákona 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů definován jako „fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana evropské unie“ (Zákony pro lidi 2019).

Cizinec mimo EU – Tito cizinci mohou být označováni jako občané třetích zemí. Do této kategorie řadíme cizince, kteří nemají pobyt v jednom ze států Evropské unie či nejsou občany Islandu, Norska, Lichtenštejnska či Švýcarska (Migrace 2019).

Občan EHP a Švýcarska – Občané Evropského hospodářského prostoru (zkráceně také „EHP“), Švýcarska a jejich rodinní příslušníci, mají dle zákona stejné postavení vstupu na trh práce jako občané České republiky. Do EHP se řadí Island, Lichtenštejnsko a Norsko (Český statistický úřad 2019).

⁵ Organizace spojených národů

3 Migrace po 2. světové válce a její proměny po listopadu 1989

V této kapitole se věnuji pohybu obyvatelstva v Československu v období 1945–1989. „První větší vlnu politické emigrace zapříčinil Mnichov a nacistická okupace v březnu 1939“ (Baršová, Barša 2005: 211). Následná velká emigrace byla vyvolána roku 1948 a srpnu 1968 (Vaculík 2002: 28-34). Emigrace byla formou reakce na tehdejší režimy. Do konce roku 1953 tak z Československa emigrovalo 44 000 osob a po vtrhnutí vojsk Varšavské smlouvy do Československa od roku 1968 do roku 1972 až 127 000 lidí (Vaculík 2002: 30–33).

3.1 Migrační procesy 1945-1989

Druhá světová válka přispěla k velkým demografickým změnám. „K nejzávažnějším pohybům obyvatelstva na území dnešního Česka dochází v důsledku odsunu německé menšiny“ (Srb 2004: 212). Německé obyvatelstvo velmi silně osidlovalo československé pohraničí, které mnoho lidí zná jako Sudety.

V roce 1918 vyhlásili Němci čtyři provincie, „které by se připojily k uvažovanému Německému Rakousku“. Tyto provincie rozdělujeme na:

- 1) *Deutschböhmen* (Německé Čechy) s centrem v Liberci,
- 2) *Sudetenland* (Sudetsko) s centrem v Opavě,
- 3) *Böhmerwaldgau* (Šumavská župa) na jihu Čech,
- 4) *Deutschsüdmähren* (Německá jižní Morava) na jižní Moravě (ct24 2018).

„První poválečné měsíce ve městě provázela vlna vyhroceného nacionalismu, odporu vůči všemu německému. Nositeli a šířiteli tohoto negativního jevu byli jak oficiální představitelé města, tak běžní občané, ať starousedlíci, či nově příchozí [...], byly reakcí na sílící germanizační politiku let 1938-1945 a negativní prožitky z doby okupace“ (Lozoviuková 2017: 26).⁶

⁶ Města, kde byl nacionalismus nejvyhrocenější, bylo například Brno či Ústí nad Labem. V těchto městech se nacionalismus tak vyhrotil, že zde bylo spácháno několik akcí hromadného násilí vůči Němcům a německy mluvícím osobám. V některých případech mělo násilí za následek smrt. Nesnášenlivost vůči německému obyvatelstvu doprovázelo hlavně ničení německých symbolů (Lozoviuková 2017: 26). Nejvýznamnější středisko pro odsun Němců se nacházelo v Libereckém kraji, což dokazuje i jeho dlouhá působnost až do roku 1952 (Lozoviuková, Štopperová 2009: 87). Při listování si asi nejvýznamnějšími severskými novinami té doby, *Stráž Severu*, bylo rozhodnuto takto: „Všechny osoby německé národnosti bez rozdílu, zda sudetské či říšskoněmecké příslušnosti, které se nacházely do Liberce po 28. září 1938, musí do 24. hodiny dne 29. května t. r. opustiti město. Každá osoba smí vzít s sebou pouze 30 kg zavazadel, což platí i pro děti. Kdo bude po 29. květnu t. r. z výše uvedených ve městě zastížen, bude předán lidovému hrdelnímu soudu“ (*Stráž Severu*, 29.5. 1945, č. 2, s. 3).

Migrace v Československu v letech 1945-1950 se odhaduje až na 5 000 000 obyvatel a z toho téměř 3 000 000 osob bylo právě německé národnosti. Respektive 2 800 000 Němců bylo nuceno emigrovat v důsledku odsunu. Pohraničí bylo následně postupně znovu osidlováno jak Čechoslováky z jiných regionů, tak i cizinci ze zahraničí. Vysoký počet obyvatel se stěhoval v rámci Česka do jiných krajů (Srb 2004: 215).

Následující roky přicházelo do Československa asi 130 000 reemigrantů. „Nejvýznamnější skupinou bylo 33 000 vołyňských Čechů⁷“ (Drbohlav, Janská 2001 in Drbohlav a kol. 2010: 23). Dále přicházelo na české území 21 000 Slováků ze Sedmihradska. V následujících letech 1946 a 1947 se přistěhovalo na české a moravské pohraničí přibližně 12 000 zemědělců z Bulharska. Další početnou skupinou, která znovu osidlovala české pohraničí, byli slovenští Romové a Maďaři. Odhaduje se, že se v roce 1947 do českých zemí, především do pohraničí, přistěhovalo kolem 17 000 Romů (Pavelčíková 2004 in Drbohlav 2010: 23). Důležitá skupina, která migrovala do tehdejších socialistických států, mezi nimiž bylo i Československo, byli Řekové. Ti přechali z Řecka kvůli občanské válce. Těmto uprchlíkům Československo poskytlo azyl (Drbohlav 2010: 23).

Publikace od Uherka s názvem *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy* (2008) uvádí, že další skupina, která z Řecka migrovala, byli Makedonci. Autor v knize tvrdí, že nejčastějšími místy pro usídlení těmito migranty byl Jeseník, Bruntál, Šumperk, Opava, Vsetín, Karviná, Ostrava, Nový Jičín a Trutnov. Tato imigrační skupina čítala více než 13 000 osob⁸ (Pojarová, Uherek, Weinerová 2008: 12).

V 80. letech 20. století byla věnována pozornost i vietnamské komunitě. „Již tehdy byly sumarizovány podmínky, za kterých zde tato řízená pracovní migrace působila. Byl zpracován přehled právních normativů pro pobyt Vietnamců do roku 1989“ (Pojarová, Uherek, Weinerová 2008: 12-13). V rámci této dlouhodobé dohody mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou bylo do středních odborných učilišť přijímáno 5 000 vietnamských občanů, kteří se poté vraceli zpět do jejich vlasti. „Odborná příprava se následně uskutečňovala podle dohody z roku 1979, a to ve středních odborných učilištích nebo odbornou přípravou v rámci práce v československých podnicích“ (Barša, Baršová 2005: 218). Nejvyšší počet vietnamských občanů byl zaznamenán v roce 1983, a to 27 100. Podobné dohody jako s Vietnamem uzavřelo Československo i s Kubou, Angolou,

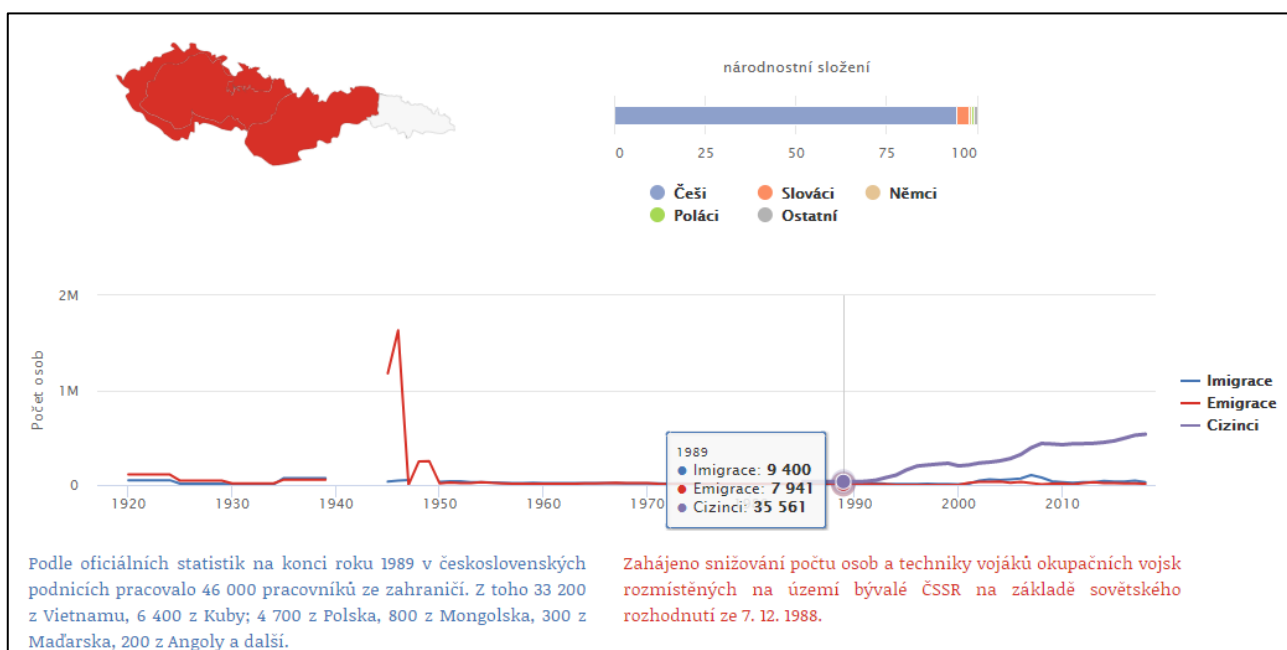
⁷ Oblast ležící na severozápadě Ukrajiny. Češi a jejich potomci, kteří jsou od 2. poloviny 19. století usazení ve Volyni. Během 12 let, od roku 1868 až do roku 1880 odešlo z Rakouska – Uherska skoro 16 000 Čechů (hlídací pes 2016).

⁸ Tématem uprchlictví Řeků do Československa, se zabývá ve své diplomové práci Antula Botu z katedry etnografie a folkloristiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy z roku 1977 (Uherek 2010:12).

Mongolskem, Severní Koreou, Kypru a Laosem. Ke konci roku 1990 v Československu pracovalo nejvíce Vietnamců (23 113), Poláků (3 790), Mongolů (274), dále také občané Angoly (142) a občané Kuby (101) (Barša, Baršová 2005: 218-219).

Jiná data o počtu těchto cizinců, než uvádí Pavel Barša společně s Andreou Baršovou, uvedl ve své publikaci Dušan Drbohlav. Ten uvádí, že podle oficiálních statistik na konci roku 1989 zde pobývalo asi „46 000 pracovníků ze zahraničí, z toho 33 200 z Vietnamu, 6 400 z Kuby, 4 700 z Polska, 800 z Mongolska, 300 z Maďarska, 200 z Angoly a další“ (Fiala, Kunc, Toušek 1999: 46 in Drbohlav 2010: 28). Cizinci tedy do Československa přicházeli, ale byla pro ně stanovená přísná pravidla, jak se smí pohybovat a chovat na území Československa. „Bydleli v ubytovnách pro zahraniční pracovníky a až do uvolnění pravidel v půlce osmdesátých let například nesměli navazovat partnerské vztahy, z počátku dokonce ani mezi sebou“ (irozhlas 2018).

Níže přikládám i graf z portálu irozhlas.cz, který se s Fialou (1999) ohledně součtu cizinců v Československu v roce 1989 zcela shoduje. Ten samý graf říká, kolik lidí do Československa emigrovalo, kolik imigrovalo, a z toho nám uvádí všechny cizince, kteří na našem území tohoto roku pobývali.

Graf 1: Interaktivní grafika ke století republiky: žádná lidská činnost neformovala naši zemi víc než migrace.

Zdroj: irozhlas 2018.

Z grafu č. 1 se můžeme dozvědět, že v Československu na konci roku 1989 pracovalo celkem 46 000 občanů ze zahraničí. Tito zaměstnanci ale nebyli statistikami zachyceni jako

tzv. „usídlení migranti“. Nejčastěji se jednalo o studenty nebo dělníky, kteří na území přicházeli na jasně stanovenou dobu.

Nejvíce pracujících občanů ze zahraničí bylo konkrétně z Vietnamu – celkem 33 200. Bylo to způsobeno především smlouvou mezi ČSSR a VSR. Do konce 80. let počet Vietnamců v Československu kolísal, až do roku 1990, kdy byla ukončena smlouva mezi těmito zeměmi. Přehled zaměstnanců z Vietnamu zpracovávali zaměstnavatelé sami, takže kompletní statistiky, které by zaznamenávaly následný vývoj, neexistují (Pechová 2007: 16).

3.2 Migrační procesy po roce 1989

Velké změny v oblasti migrace přinesl pád železné opony v roce 1989. Tato událost ale nebyla jediným faktorem důležitých změn. Dalším faktorem ovlivňující migraci bylo rozdělení Československa v roce 1993 a následný vstup Česka do EU v roce 2004 (Drbohlav 2010: 31). Barša a Baršová ve své publikaci uvádí, že lze rozlišit tři migrační etapy. První etapa se týká politických změn v roce 1989. Občané především migrovali zpět na území Československa. První etapa skončila roku 1992 s rozdělením Československa. Druhá etapa začíná roku 1993, kdy nejvíce posílily migrační vazby na jiné země, tato etapa končí roku 1997. Poslední etapa od roku 1998 do roku 2000 je podle Pavlíka a Kučery charakterizována snižováním intenzity zahraničního stěhování (Pavlík, Kučera 2002: 69-70 in Barša, Baršová 2005: 219).

Kniha *1000 let obyvatelstva českých zemí* od Vladimíra Srba obsahuje tabulku, kde je stanoveno, kolik lidí se v roce 1989 přistěhovalo do Česka ze Slovenska. Celkem se ve zmíněný rok přistěhovalo ze Slovenska do Česka 8 671 osob. V roce 1990 toto číslo stoupl na 10 073 osob. Změnu v počtu přistěhovalých přinesl také faktor rodinného stavu, kdy se do Česka ze Slovenska přistěhovalo 43,5 % svobodných občanů. Naopak na Slovensko se přistěhovalo 40,8 % svobodných občanů. Podíl ženatých mužů a vdaných žen byl pro Česko i Slovensko velmi podobný. Mezi vystěhovalými osobami na Slovensko bylo více rozvedených a ovdovělých osob než mezi přistěhovalými. Při ukončení manželství úmrtím nebo rozvodem se část osob vracela zpět na Slovensko. „S vysokým podílem obyvatelstva stěhujícího se do Česka v produkčním věku souviselo i vysoké procento ekonomicky aktivních mezi migranty“ (Srb 2004: 217).

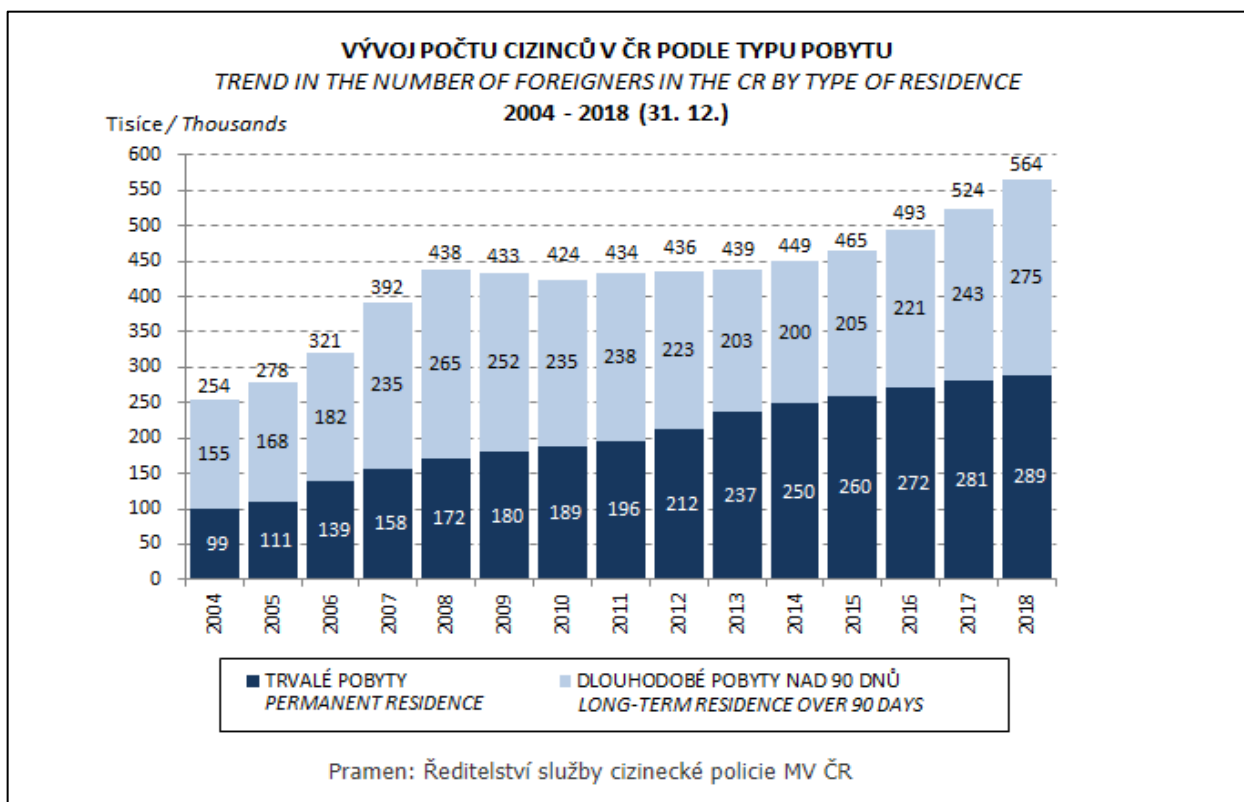
Výměnným stěhováním mezi Českem a Slovenskem přibylo v Česku nejen více Slováků, ale také více obyvatel maďarského či romského původu. Je nutno dodat, že pobyt cizinců na území Československé Federativní Republiky upravoval zákon č. 123/1992 Sb. zákon o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky. Tento zákon byl

zrušen k roku 2000 a následně byl nahrazen nynějším zákonem č. 326/1999 Sb. zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. „V roce 1990 představovali cizí státní příslušníci asi 0,3 % populace tehdejšího Československa“, v roce 2008 bylo toto procento vyšší o 3,6 %. Podíl v tomto roce byl srovnatelný například s Portugalskem, Finskem, Itálií nebo Slovinskem (Drbohlav 2010: 31).

Sčítání v roce 1991 a v roce 2001 se liší, jelikož roku 1991 se počítali pouze cizinci s trvalým pobytem, ale roku 2001 se začali připočítávat i cizinci s vízem nad 90 dní. Zachyceno bylo v registru cizinců Ministerstva vnitra České republiky 60 % občanů cizích státních příslušností (Drbohlav, Lachmanová-Medová 2009 in Drbohlav a kol. 2010: 31). Po roce 2001 došlo k nárůstu imigrantů z počtu necelých 13 000 na skoro 78 000. Počet emigrantů kolísal mezi 20 až 35 000 (Drbohlav 2010:35).

Do roku 1999 největší skupinou imigrantů byli právě občané Slovenské republiky, o rok později se jimi stali obyvatelé Ukrajiny. Následně se k těmto obyvatelům začali přidávat občané Vietnamu, Polska, Německa či Ruska (Drbohlav 2010: 34-35). Roku 2000 bylo v Česku celkem 202 201 cizinců s dlouhodobým i trvalým pobytem a zároveň se statusem azylanta. Následné roky počty cizinců stoupaly a od roku 2004 se k nim začali počítat i občané EU/EHP a Švýcarska s povolením k přechodnému pobytu. Do roku 2008 se počet cizinců vyšplhal až na 440 294 (Drbohlav 2010: 39).

Níže přikládám graf získaný z webových stránek Českého statistického úřadu. Z grafu lze vidět, o kolik vzrostl či klesl počet cizinců v Česku od roku 2004 do roku 2008.

Graf 2: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu.

Zdroj: Český statistický úřad 2020.

Kniha *Migrace a (i)migranti v Česku* (2010) od Drbohlava obsahuje tabulku, která ukazuje celkový počet cizinců v ČR od roku 1993 do roku 2008. Drbohlavova tabulka a graf z Českého statistického úřadu se liší v součtech cizinců, neboť Drbohlav do tabulky zahrnuje i cizince se statutem azylanta a výše uvedený graf obsahuje cizince pouze s trvalými či dlouhodobými typy pobytu. Například podle grafu bylo v roce 2004 v ČR zhruba 254 000 osob, ale když se připočte status azylanta, tak Drbohlavova tabulka uvádí, že v ČR bylo celkem 255 917 osob. Tabulka končí rokem 2008, kdy v České republice bylo celkem 440 294 cizinců s dlouhodobým pobytem, s trvalým pobytem a se statutem azylanta. Graf od Českého statistického úřadu uvádí v roce 2008 cizince s trvalým a dlouhodobým pobytem okolo 438 000 (Drbohlav 2010:39).

Tímto bych ukončila vymezení historie migrace a popsala vznik pracoviště, které se zabývá porušováním veškerých zákonných opatření a zákonů, jež musí cizinci splnit, aby mohli na území České republiky legálně pobývat a pracovat.

4 Vznik Cizinecké policie a následný vznik Cizinecké policie Libereckého kraje

V následující kapitole přiblížím vznik Cizinecké policie tak, aby bylo patrné, jak vznikla její pobočka v Libereckém kraji. Historii vzniku popisují obecněji, jelikož historií Cizinecké policie se v práci nezabývám a málokdy jsem se o ní zmínila.

Dne 21. června 1991 se Česká národní rada usnesla na schválení zákona 283/1991 Sb., zákon České národní rady o Policii České republiky (Zákony pro lidi 1991). Policie je zřízena jako ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky a byla v základu tvořena příslušníky bývalé Veřejné bezpečnosti. Při vzniku České republiky v roce 1993 v součinnosti s nově vzniklým zákonem o Policii České republiky vznikly služby cizinecké a pohraniční policie. Zatímco cizinecká policie kontrolovala pobyty cizinců a její působnost byla uvnitř státu, pohraniční policie ochraňovala hranice a působila také na letištích. Pod nejvýše postavené Ministerstvo vnitra spadalo Policejní prezidium. Složkou Policejního prezidia bylo Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, prezidium spravovalo krajská ředitelství, pod která spadaly odbory cizinecké a pohraniční policie. V roce 2002 krajská ředitelství nahradila oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, které měly samostatnou správu. Odbory cizinecké a pohraniční policie působily nejprve odděleně, ale tímto rokem se tyto odbory sloučily v jeden, oba odbory měly jednotné cizinecké vedení a došlo ke sloučení jejich pravomocí. (Lukášková 2012: 12)

Významná změna nastala 21. 12. 2007⁹, kdy Česká republika vstoupila do Schengenského prostoru a referát pohraniční policie ukončil svou činnost, neboť smyslem tohoto prostoru bylo zrušení hraničních přechodů a volný pohyb osob, kontrola na hranicích pohraniční policií nadále nebyla potřeba. Na území České republiky vznikají inspektoráty cizinecké policie (Školka 2012).

Lukášková ve své práci tvrdí, že inspektoráty cizinecké policie vznikly nařízením Ministerstva vnitra č. 67/2008 jako náhrada za referáty cizinecké policie, které na našem území působily do 31. 10. 2010. V roce 2008 také vzniká samostatná cizinecká policie (Lukášková 2012).

⁹ Lukášková ve své práci zmiňuje vstup ČR do Schengenského prostoru dne 22.12. 2007, Školka zmiňuje datum 27.12. 2007. Podle Ministerstva zahraničních věcí vstoupila ČR do Schengenského prostoru dne 21.12. 2007. Mzv.cz 2007. *Vstup České republiky do Schengenského prostoru dne 21. prosince 2007*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/addisababa/cz/viza_a_konzularni_informace/vstup_ceske_republiky_do_schengenskeho.html [8.4.2020].

Touto dobou byla zřízena krajská ředitelství a policie využívala soustavu osmi krajů prostřednictvím krajských správ. Do konce roku 2011 bylo zřízeno dalších šest krajských ředitelství. Zákon nabyl účinnosti až v roce 2012 z toho důvodu, „aby měla policie časové možnosti přejít ze soustavy osmi útvarů na čtrnáct.“ Nejdříve tedy existovalo osm krajských ředitelství a jejich působnost byla vymezena jedním nebo více samosprávnými kraji. Například Krajské ředitelství Severočeského kraje působilo jak pro kraj Ústecký, tak pro kraj Liberecký. „Již 1. 1. 2010 byl počet krajských ředitelství rozšířen na 14 pro všechny samosprávné kraje“ (Woltesklower 2019).

Popisem této reformy bych ráda zdůraznila, že veškeré nelegální aktivity páchané na Liberecku před tímto rokem spadaly do působnosti Cizinecké policie Ústeckého kraje.

4.1 Oddělení pobytových agend

Oddělení pobytových agend je jedno ze čtyř oddělení cizinecké policie. Oddělení pobytových agend se specializuje na kontrolu „*ubytovacích zařízení, plus samozřejmě kontroly cizinců a drobnější služby pro cizince*“¹⁰. Dále se tedy oddělení specializuje na prodlužování krátkodobých víz, jeho prohlášení za neplatné nebo úplně zrušení. Také nově posuzuje důvody, kvůli nimž bylo krátkodobé vízum prohlášeno za neplatné či bylo úplně zrušeno. Oddělení uděluje výjezdní příkazy a kontroluje pozvání do ČR, vede evidenci ubytovatelů, kteří ubytovávají cizince a následně kontroluje plnění jejich povinností, vydává stanoviska k žádosti o občanství ČR a provádí prověrku pro Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra a ukončuje pobyt na území ČR. Na tomto oddělení cizinci musí nahlásit jejich bydliště či případnou změnu pobytu (Policie 2019).

Oddělení pobytových agend také hlídá povolenou kapacitu osob na pokojích v ubytovnách pro cizince. Když policie přijede prošetřit ubytovací zařízení, tak kontroluje i zda si ubytovatel vede knihu hostů či zda zavčas ubytované cizince hlásí. „*Kontroly ubytoven provádíme na základě zákona 326/1999 sb. o pobytu cizinců, ten nám ukládá víceméně takovou povinnost. Samozřejmě k tomu máme nějaké interní předpisy*“.¹¹ Ubytovatelé mají ze zákona povinnost oznámit ubytování cizince. Ohlašovací povinnost mají do 3 pracovních dnů. Při neuposlechnutí ubytovatel může dostat pokutu od policie, kterou má povinnost uhradit do 14 pracovních dnů. Pokutu může ubytovatel uhradit ihned na místě, anebo ji před vypršením lhůty uhradit na příslušném orgánu. Pokud ubytovatel odmítá nebo nemůže zaplatit, případ přebírá

¹⁰ Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení pobytových agend (informant č. 2)

¹¹ Tamtéž

příslušný celní úřad. Ubytovatel je při návštěvě policie povinen umožnit jí vstup do ubytovacího zařízení, vést si a předložit domovní knihu se jmény ubytovaných a dalšími potřebnými údaji (např. datum ubytování či zánik ubytování).¹²

Při mé návštěvě tohoto oddělení jsem měla možnost, zúčastnit se výjezdů ke třem ubytovatelům. Dva z nich měli veškeré náležitosti v pořádku. Jedna osoba měla nahlášený pobyt v rodinném domku s přítelem. Policisté kontrolují, zda má cizinec jméno i na poštovní schránce, aby se tak snadněji mohl dohledat. Jednalo se o paní ze Spojených států amerických, která se přistěhovala do ČR. I tato návštěva byla zhodnocena pozitivně.

Naše poslední návštěva byla u majitelky ubytovacího zařízení, které mohlo být zhruba 70 let. Jak jsme později zjistili, majitelka bohužel nenahlásila ubytované cizince. Policie ji požádala, zda by jim předložila domovní knihu, údaje v knize ale nesouhlasily. Když se policista majitelky ptal, jak je to možné, opakovala pořád to samé dokola, a sice že je nezná, že je ani neviděla a ani o nich moc neví. Všem bylo jasné, že pokud si majitelka hosty zapisovala do domovní knihy, tak s nimi musela mluvit a musela je vidět, musela jim dát klíče. Policie se čtvrt hodiny snažila pochopit, jak je možné, že majitelka cizince nezná a neviděla je, když je v knize má zapsané.

Po čase se zjistilo, že tato návštěva nebyla jejich první. Policie zjistila, že u majitelky už byli na návštěvě vícekrát. Když majitelce docházely argumenty, začala si stěžovat, jak má malý důchod, jak o ni musí pečovat její syn a jak si od něj musí půjčovat i na chleba. Rozhovor doprovázel zvýšený tón majitelky, což mi nepřišlo standardní, nečekala jsem takovou konfrontaci. Mimo to, jak se majitelka chovala, na mě dobře nepůsobilo ani vybavení ubytovny – nábytek byl zašlý a velmi špinavý.

Policie majitelce uložila pokutu, dle mého názoru poměrně v nízké výši. Policii měla zaplatit 200 Kč. Domnívala jsem se, že pokuta za porušení povinností bude vyšší, zvláště když už v minulosti byla majitelka o povinnostech poučena. Pro majitelku byla však uložená výše pokuty vysoká a začala si opět stěžovat, mj. třeba i na stát a nízké důchody.

Po ukončení návštěvy se mě policisté zeptali na dojmy z návštěvy, odpovíděla jsem, že na takovou konfrontaci nejsem zvyklá. Policisté mi doporučili, ať si na takové situace zvykám s tím, že konfrontace mě potkají ještě mnohokrát. Dále jsem se dozvěděla, že tato majitelka nebyla jediná, která měla s návštěvou policie problém. Policisté se semnou podělili i o jeden z horších či kuriózních případů, kdy majitel, u něhož návštěva probíhala, vztekem zlomil koště. Zjišťovala jsem u policistů, zda mají po tolika letech zkušeností strach z toho, kam přijdou a co

¹² Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení pobytových agend (informant č. 2)

se stane. Odpověď mě nijak nepřekvapila, řekli: „*Ano, bojíme se, nikdy nevíte, kam přijdete a kdo tam na vás bude číhat*“. Jsem za tuto zkušenost ráda, utvrdila mě však v tom, že pokud bych chtěla u policie pracovat, musela bych si na mnoho věcí zvykat.

Oddělení pobytových agend dále provádí registraci nově příchozích cizinců či prodlužuje dokumenty opravňující cizince k pobytu v ČR. Oddělení má i úřední hodiny, kde se může cizinec informovat o potřebných náležitostech. Níže příkládám tabulku č. 1, *Úspěšnost podaných žádostí – dlouhodobá víza* pro upřesnění, kolik cizinců podalo roku 2017 žádost o víza a za jakým účelem. Podle tabulky v ČR cizinci nejčastěji pobývali kvůli zaměstnání nebo podnikání.

Účel pobytu	Počet podaných žádostí v r. 2017	Počet kladně vyřízených žádostí	Úspěšnost vyjádřená v %
Zaměstnání	19 175	13 651	71,19 %
Podnikání/OSVČ	1 018	588	57,76 %
Výkonný manažer - účast v právnické osobě	461	185	40,13 %
Modrá karta	265	193	72,83 %
Výzkumný pracovník	337	275	81,60 %

Tabulka 1: *Úspěšnost podaných žádostí – dlouhodobá víza.*

Zdroj: *Ministerstvo zahraničních věcí in ministerstvo práce a sociálních věcí 2017.*

Dále příkládám tabulku č. 2 *Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v krajích za rok 2018*. Předlohou tabulky mi byla tabulka z veřejné databáze Českého statistického úřadu (2020). Z tabulky lze zjistit, kolik ubytovacích zařízení se nachází v Libereckém kraji a kolik celkem v České republice.

	Počet zařízení	Pokoje	Lůžka	Místa pro stany a karavany
Česká republika	9 426	210 415	537 603	53 746
Liberecký kraj	889	14 343	42 604	2 833

Tabulka 2: *Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v krajích za rok 2018.*

Zdroj: *Vlastní zpracování, Český statistický úřad 2020*

4.1.1 Povolení k pobytu

Dalšímu tématu, kterému věnuji v práci pozornost, je povolení k pobytu, jak krátkodobému, tak dlouhodobému či trvalému, jaký je mezi nimi rozdíl, na jak dlouhou dobu se jednotlivá povolení poskytují, ale také jak se o druh povolení k pobytu žádá a co musí cizinec splnit, aby jeho žádost byla vyřízena kladně. V práci popisují také proces nabytí českého státního občanství.

Oprávnění upravuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Zákon účinný od 1.1. 2000 obsahuje fixní a přísná pravidla umožňující pobyt cizinců na našem území. Do roku 2000 na území našeho státu byl zaznamenán zvyšující se počet cizinců, ale od účinnosti nově zavedeného zákona se množství přistěhovalých výrazně snížilo. Je uváděno až o 30 000 osob méně. Je pravděpodobné, že je to důsledkem právních změn opravňující pobyt.

Další změnou, která ovlivnila počet cizinců, byl vstup České republiky do EU v roce 2004 a schengenského prostoru v roce 2007. Existují ovšem rozdílná pravidla pro občany Evropské unie, občany EHP, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků a tzv. „třetích zemí“. Pro občany EU, EHP, Švýcarska a jejich rodinné příslušníky platí tzv. „zásada volného pohybu osob“, takže ke vstupu do České republiky nepotřebují žádná oprávnění či víza, neboť tyto státy mezi sebou mají sjednaná určitá privilegia. Občané třetích zemí musí při vstupu na území ČR dodržovat striktní pravidla, která jsou upravená ve výše uvedeném zákoně a jejich nedodržení se trestá odpovídající měrou (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 133-134).

4.1.2 Krátkodobý pobyt

Ministerstvo vnitra České republiky definuje krátkodobý pobyt jako pobyt, který nepřekračuje 90denní dobu v jakémkoli 180denním období (Ministerstvo vnitra ČR 2019). Pro cizince to znamená, že má 180denní lhůtu, během které využije 90 dní pro cestování v dané zemi. Pobyt se započítává podle vstupních a výstupních razítek, které cizinec dostává do svého cestovního dokladu. Krátkodobý pobyt je nejrozšířenějším druhem pobytu, který cizinci využívají (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 134).

Pro tento typ pobytu je nutné rozdělovat státy na ty, které mezi sebou uplatňují společnou vízovou politiku a na ty, které ji neuplatňují. Mezi uplatňující státy se řadí všechny státy schengenského prostoru a dále Chorvatsko, Rumunsko a Kypr. Dále je upraven tzv. černý seznam, tedy třetí země, které při krátkodobém pobytu musí mít sjednané vízum a bílý seznam, kde jsou upraveny státy, které jsou od této povinnosti osvobozeny (Machotková – Ministerstvo vnitra ČR 2020).

Veškeré dokumenty obsahující země s vízovou či bezvízovou povinností jsou zveřejněny v nařízení Rady (ES) č. 1806/2018. Část se zveřejněnými zeměmi, které musí či nemusí disponovat vízem, jsou k nalezení v přílohách číslo I. a II. „Velká Británie a Irsko neuplatňují společnou vízovou politiku, ani společná pravidla pro vstup, pobyt a udělování krátkodobých víz“ (Ministerstvo vnitra ČR 2019).

4.1.3 Dlouhodobý pobyt

Pokud cizinec plánuje na našem území pobývat dobu delší než 90 dní, může si zažádat o dlouhodobé vízum. Dlouhodobé vízum se uděluje až na jeden rok a držitel víza může požádat o dlouhodobý pobyt. Svůj pobyt zde tak může značně prodloužit (Koldinská, Scheu, Štefko, 2016: 140).

Žádost o povolení k dlouhodobému pobytu musí cizinec podat na daném území na pracovišti Ministerstva vnitra České republiky. Cizinec musí splnit několik podmínek – nejprve musí na území ČR pobývat na vízum určené k pobytu nad 90 dní, dále se na území plánuje zdržet déle než jeden rok a musí trvat stejný účel pobytu. Žádost o dlouhodobý pobyt bez předchozí nutnosti držení víza nad 90 dnů může podat cizinec na zastupitelském úřadě v případě, pokud se jedná o studium, sloučení rodiny, vědecký výzkum nebo jedná-li se o občana jiného státu EU. Další případy bez nutnosti víza nad 90 dnů jsou zveřejněny na internetových stránkách Ministerstva vnitra.

O požadavek pro povolení k dlouhodobému pobytu nebo prodloužení platnosti doby povolení k pobytu je cizinec povinen zažádat 120 dnů před tím, než mu skončí povolení k pobytu nebo dlouhodobé vízum. Nejpozději může o prodloužení či povolení zažádat poslední den platnosti víza nebo povolení k pobytu (Ministerstvo vnitra ČR 2019).

Dlouhodobé vízum vs. dlouhodobý pobyt

„Dlouhodobé vízum i povolení k dlouhodobému pobytu se udělují za účelem vyžadujícím pobyt na území ČR delší než 3 měsíce“. Dlouhodobé vízum je přidělováno především cizincům, kteří plánují na území ČR setrvat v řádech měsíců. Příkladem může být studium pouze v řádu několika měsíců, naopak dlouhodobý pobyt mohou využívat cizinci, kteří plánují na území České republiky pobývat déle. Nejčastěji se povolení uděluje při studiu na vysoké škole nebo při zaměstnání (Ministerstvo zahraničních věcí 2016).

Obě povolení umožňují cizinci pobyt delší než 90 dnů. Cizinec se může pohybovat v schengenském prostoru, ovšem pohybuje-li se v jiném státu tohoto prostoru, pohyb nesmí překročit stanovenou lhůtu 90 dnů ve 180 dnech a nesmí být realizován za účelem výdělků.

Dlouhodobé vízum se uděluje opakovaně, a to maximálně na dobu jednoho roku. Dlouhodobý pobyt se naproti tomu uděluje jednorázově „za účelem převzetí povolení k pobytu na území ČR, v délce 60 dnů a dobou platnosti 6 měsíců“ (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2016).

4.1.4 Trvalý pobyt

Významným atributem úspěšného začlenění cizince do české společnosti je získání trvalého pobytu. Tento typ pobytu může být pro cizince výhodný také z toho důvodu, že budou mít přístup na český trh práce bez toho, aniž by museli předem žádat o povolení k zaměstnání. Vhodný je i z toho důvodu, že po vstupu České republiky do schengenského prostoru, znamená pro cizince trvalý pobyt možnost volnějšího pohybu ve státech Evropské unie. Dalším krokem ke zdařilé integraci cizince do společnosti, kde získal trvalý pobyt, je nabytí českého občanství. „Získáním nového občanství v cílové zemi se migrant stává „plnohodnotným“ členem společnosti a může naplno využít všech výhod na úrovni ostatních občanů“ (Leontiyeva, Nečasová 2009: 122-123).

K získání trvalého pobytu je nutné, aby cizinec na území pobýval nepřetržitě nejméně po dobu 5 let. Tato doba se započítává pouze pobývá-li cizinec v zemi na dlouhodobé vízum a povolení k dlouhodobému pobytu nebo na doklad vydávaný podle daného zákona¹³. Cizinec se může zdržovat mimo území České republiky pouze po dobu a za podmínek, které jsou mu jasně stanoveny. Podmínka nepřetržitého pobytu je splněna i v případě, zdržuje-li se mimo území České republiky „maximálně po dobu 6 po sobě jdoucích měsíců“, pokud období nepřítomnosti v součtu nepřesáhlo 10 měsíců, a i v situaci, je-li jakožto zaměstnanec vyslán zaměstnavatelem do zahraničí, avšak nanejvýš po dobu 10 po sobě jdoucích měsíců (Scheu, Štefko 2016: 147-149).

Pokud byl pobyt cizince mimo území České republiky delší než 12 po sobě jdoucích měsíců ze závažných důvodů, jako např.: těhotenství a narození dítěte, závažného onemocnění nebo studia, je doba nepřetržitého pobytu také zachována, ale do potřebných 5 let se nezapočítává. Do doby se nezapočítává ani jedná-li se o „krátkodobé sezónní práce či au-pair pobyty a podobně“ (Scheu, Štefko 2016: 147-149).

Studijní pobyt na území České republiky se započítává pouze jednou polovinou. Absolvent vysoké školy, který v České republice pobýval na základě dlouhodobého víza a dlouhodobého povolení k pobytu za účelem studia, tedy nesplňuje podmínku nepřetržitého

¹³ Zákon č. 325/1999 zákon o azylu a o změně zákona číslo 283/1991 Sb., zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) (zákon pro lidi 2019).

dlouhodobého pobytu. Pokud by absolvent chtěl na území České republiky pobývat i nadále, musí podat žádost o dlouhodobý pobyt za jiným účelem, například za účelem zaměstnání. Pokud žádá o trvalý pobyt cizinec, který je rovněž držitelem modré karty, započítává se mu do doby nepřetržitého pobytu i období, kdy pobýval v jiných státech Evropské unie (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 147-149).

4.1.5 Nabytí českého státního občanství

Ministerstvo vnitra České republiky uvádí informace potřebné k získání občanství. Podle úřadu může udělit české občanství (nikoli musí) Ministerstvo vnitra pouze cizinci, který trvale a nepřetržitě pobýval na území ČR alespoň po dobu 5 let nebo splňuje-li doba trvalého pobytu a jakéhokoliv předchozího oprávněného pobytu na území ČR dobu alespoň 5 let. Žadatel je do společnosti začleněn především z hledisek pracovního, rodinného či sociálního, zároveň neohrožuje svrchovanost a bezpečnost státu, životy či zdraví. Musí prokázat, že se na daném území skutečně zdržuje, dále prokazuje svou trestní bezúhonnost, prokáže znalost českého jazyka, znalost českých reálií, v posledních 3 letech neporušil povinnosti vyplývající z právních předpisů, prokazuje zdroj a výši svých příjmů a musí prokázat, že v posledních 3 letech „nezatěžoval systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi“ (Ministerstvo vnitra 2014).¹⁴

4.2 Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort

Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort provádí, na rozdíl od oddělení pobytových agend, která provádí kontroly ubytovatelů, kontrolu ubytovaných. Pátráním je v tomto smyslu míněno ve formě „schengenského vnitrostátního pátrání jako schengenského kompenzačního opatření“ (Policie 2019). Oddělení dále zabraňuje nelegálnímu pobytu a zaměstnávání a jako opatření provádí i správní vyhoštění cizinců.¹⁵ Vydává výjezdní příkazy, „plní úkoly v trestním řízení v rámci věcné příslušnosti, úkoly ve správním řízení, úkoly v přestupkovém řízení a úkoly vyplývající z mezinárodních smluv, dohod a evropského práva v oblasti přebírání a předávání osob na společných státních hranicích se Spolkovou republikou Německo“ (Policie 2019).

Než policie rozhodne o vyhoštění cizince, nejprve se informuje u oddělení azylové a migrační politiky, zda je cizincův návrat do země původu bezpečný. Pokud jeho návrat bezpečný není, může na našem území pobývat legálně takovou dobu, po kterou je potřeba, než

¹⁴ Podrobnější informace potřebné k získání českého občanství jsou k dispozici na stránkách Ministerstva vnitra ČR.

¹⁵ Rozdíl mezi soudním a správním vyhoštěním v rozhovoru s informantem č. 4.

se situace v jeho zemi uklidní a bude bezpečná. Pokud tato situace nastává, je cizinec informován, že zde může legálně pobývat, ale musí se zdržet výdělečných aktivit.¹⁶

Nelegální práci se dle zákona 435/2004 Sb. rozumí práce, kterou vykonává fyzická osoba mimo pracovněprávní vztah, je-li práce vykonávaná cizincem v rozporu s povolením k zaměstnání nebo bez příslušných karet, vydávaných na základě zákona o pobytu cizinců na území České republiky, které opravňují cizince k zaměstnání (Zákony pro lidi 2020).

Při výkonu nelegálního zaměstnávání se vystavuje cizinec opatření v podobě správního vyhoštění, které může být cizinci uděleno na dobu až 5 let. Po tuto dobu není cizinci umožněn vstup do žádného ze států Evropské unie. Cizinec může dostat pokutu až 100 000 Kč. Pokud se vyhoštěná osoba nadále zdržuje na území některého z těchto států, dopouští se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a následně může být potrestána až 2 lety odnětí svobody (Arrows advisory group 2018).

Cizinec ale není jediný, který může být potrestán. Zaměstnavateli, který nelegálně zaměstnával cizince se udělí pokuta stanovená podle příslušného zákona. Fyzická či právnická osoba takto zaměstnávající cizince je vystavena udělení pokuty od 50 000 až do 10 000 000 Kč. Zaměstnavatel je také povinen uhradit cizinci náklady spojené s jeho správním vyhoštěním. Veškeré náklady, které je zaměstnanec povinen uhradit, jsou k nalezení v příslušném zákonu. Dalšího přestupku se zaměstnavatel může dopustit, nemá-li uschovanou kopii o pracovněprávním vztahu s cizincem a musí tak zaplatit 100 000 Kč (Arrows advisory group 2018).

Kontroly provádí nejen oddělení pobytových agend, pátrání a eskort, ale i Úřad inspekce práce. Oddělení spolupracuje s příslušnou pobočkou Úřadu práce, kde si může vyžádat informace o cizinci a zjistit, zda má daný cizinec sjednané dokumenty, které ho opravňují k zaměstnání. Řídí se zákony č. 435/2004 Sb. zákon o zaměstnanosti, 273/2008 Sb. zákon o policii, 500/2004 Sb. zákon správní řád (Zákony pro lidi 2019).

4.2.1 Povolení k zaměstnání

Problematiku zaměstnávání cizinců, tedy co všechno musí cizinec splnit a v jaké lhůtě, stanovuje zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti. Zákon obsahuje povinnosti cizinců i zaměstnavatelů a najdeme zde i výši trestů a sankcí. Jak jsem uvedla výše, můžeme rozdělovat cizince na ty, kteří „jsou rodinnými příslušníky občana ČR, občany jiného státu Evropské unie nebo jeho rodinnými příslušníky, občany jedné ze zemí Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska nebo jeho rodinnými příslušníky [...]“ (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 151). Dále

¹⁶ Informace získaná při výkonu stáže

se v knize *Sociální integrace cizinců* dočteme, že stejná práva jako výše uvedení, mají i ti cizinci, kteří jsou pod mezinárodní ochranou.

Zaměstnavatel, který zaměstnává cizince, má podle zákona dvě povinnosti – jde o informační a evidenční povinnost. Informační povinnost platí pro občany EU a jejich rodinné příslušníky, rodinné příslušníky občana ČR, kteří podle zákona nemusí mít sjednané povolení k zaměstnání a pro cizince, kteří musí disponovat dokumentem opravňujícím k zaměstnání. Skutečnost, že zaměstnává tyto občany, musí zaměstnavatel hlásit příslušnému orgánu, v tomto případě krajské pobočce Úřadu práce, a to nejpozději v den, kdy cizinec nastupuje do zaměstnání. To samé platí při ukončení zaměstnání či nenastoupení cizince do zaměstnání. V tento moment zaměstnavatel kontaktuje opět krajskou pobočku Úřadu práce (Zákony pro lidi 2019).

Evidenční povinnost stanovuje, že si zaměstnavatel musí vést evidenci o všech zaměstnaných osobách jiného občanství než českého (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 157-158). Evidenci zaměstnaných osob vede i krajská pobočka Úřadu práce. Informace o zaměstnancích jsou obsaženy v zákonu č. 435/2004 Sb. par. 91, odst. 1a,b,c,e. Jde o identifikační údaje cizince, například o jeho adresu v zemi trvalého pobytu a doručování zásilek, číslo cestovního dokladu a orgánu, který ho vydal, druh práce, místo výkonu práce i dobu, po kterou bude zaměstnání vykonáváno. Zaměstnavatel informuje Úřad práce i tehdy, nastane-li nějaká změna v údajích cizince (Zákony pro lidi 2019).

Dále je zaměstnavatel povinen ukládat si po dobu 3 let od skončení zaměstnání cizince kopie dokladů, které cizince opravňují k pobytu na území ČR. „Lhůta tří let je zde stanovena z důvodu odpovědnosti zaměstnavatele za správní delikt, která zaniká po uplynutí tří let ode dne spáchání správního deliktu“ (Koldinská, Scheu, Štefko 2016: 158).

Modrá karta

Toto povolení k dlouhodobému pobytu je vydáváno pouze k výdělečné činnosti, která vyžaduje vysokou kvalifikaci. Díky modré kartě mohou cizinci na území České republiky nejen legálně pobývat, ale také pracovat (Koldinská, Scheu, Štefko 2016:156).

Modrá karta se vydává pouze cizincům, kteří dosáhli vyššího odborného vzdělání, pokud studium trvalo minimálně 3 roky, nebo vysokoškolského vzdělání, jejichž pracovní smlouva je sjednaná nejméně na 1 rok a zákon jim stanovil týdenní pracovní dobu a mají sjednanou i vyšší hrubé mzdy, jejíž výše odpovídá minimálně 1,5násobku průměrné roční hrubé mzdy v ČR vyhlášenou sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019).

Aby mohl cizinec dostat modrou kartu, musí splnit několik požadavků. Nejprve si musí najít pracovní místo a poté se spojit s budoucím zaměstnavatelem. K žádosti o modrou kartu musí cizinec předložit podepsanou pracovní smlouvu. Až následně může podat žádost o vydání modré karty, která se vydává na příslušném orgánu České republiky (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019).

Zaměstnanecká karta

Zaměstnanecká karta představuje povolení k dlouhodobému pobytu delšího než 3 měsíce za účelem zaměstnání (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019). Držitel zaměstnanecké karty¹⁷ je oprávněn pobývat na území České republiky a také zde pracovat.

Zaměstnanecká karta, stejně jako modrá karta, povoluje jak zaměstnání na území České republiky, tak i pobyt. Držitel zaměstnanecké karty, na rozdíl od držitele modré karty, není omezen vzděláním. Pokud cizinec žádá o vydání zaměstnanecké karty, musí předložit pracovní smlouvu, dohodu o pracovní činnosti nebo smlouvu o smlouvě budoucí, ve kterých se zaměstnavatel a zaměstnanec zavazují dodržet lhůtu pro sjednání zaměstnání (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019).

Vnitropodnikové převádění zaměstnanců

Vnitropodnikové převádění zaměstnanců dovoluje majiteli pobývat na území ČR na delší dobu než 3 měsíce, kdy bude pracovat na pozici manažera, stážisty nebo specialisty, „na kterou byl cizinec dočasně převeden v rámci, zjednodušeně řečeno, nadnárodní společnosti“. Výkon manažera, specialisty či zaměstnaného stážisty je definován a popsán na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí. Zmíněné typy karet vydává žadatelům Ministerstvo vnitra. (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2019).

4.2.2 Nelegální zaměstnávání

Při nedodržení požadavků na povolení k zaměstnávání je oddělení pobytových agend, pátrání a eskort nuceno zahájit s cizincem řízení o správním vyhoštění. Cizinec má nárok na tlumočnicka, ovšem náklady na tlumočnicka a náklady za správní řízení poté musí uhradit.¹⁸

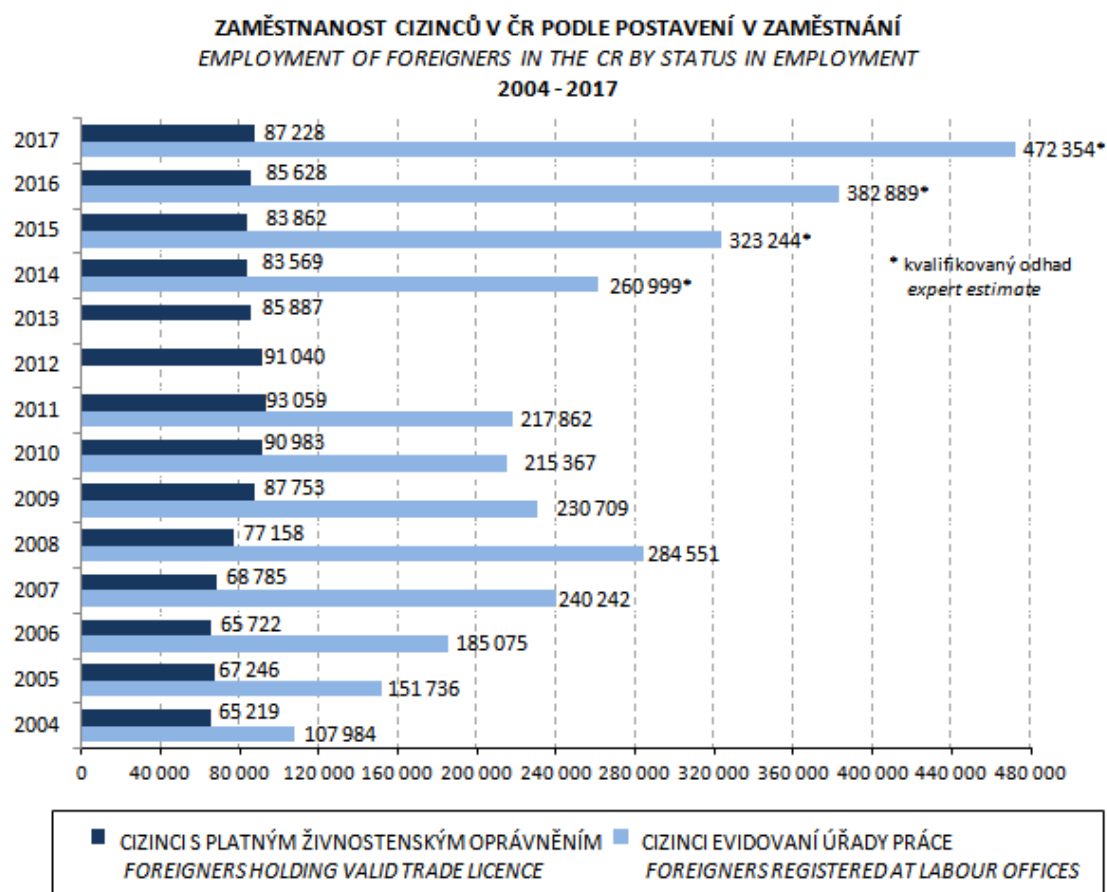
Nelegální zaměstnávání vysvětluje zákon č. 435/2004 Sb. zákon o zaměstnanosti. Konkrétněji § 5 odst. e. Nelegálním zaměstnáváním cizinců se tedy podle tohoto zákona rozumí: „[...] práce vykonávaná cizincem v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou

¹⁷ Dne 24. června 2014 vešla v platnost zaměstnanecká karta namísto karty zelené, opravňující k dlouhodobému pobytu

¹⁸ Informace získaná při výzkumu u cizinecké policie

kartou, kartou vnitropodnikově převedeného zaměstnance nebo modrou kartou vydanými podle Zákona o pobytu cizinců na území České republiky nebo bez některé z těchto karet; to neplatí v případě výkonu jiné práce podle § 41 odst. 1 písm. c) zákoníku práce, nebo práce vykonávaná cizincem pro právnickou nebo fyzickou osobu bez platného oprávnění k pobytu na území České republiky, je-li podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky vyžadováno [...]“ (Zákony pro lidi 2020).

Po vysvětlení pojmu „nelegální zaměstnávání cizinců“ bych se ráda věnovala otázce z historie, a sice jaké faktory měly vliv na skutečnost, že se na území ČR rozhodli cizinci pracovat, ať už legálně či nelegálně.

Graf 3: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání 2004-2017.

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR in Český statistický úřad.

Graf č. 3 nám ukazuje informace o zaměstnanosti cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání od roku 2004 do 2017. Graf znázorňuje, že počty cizinců s živnostenským oprávněním od roku 2014 kolísají mezi 83 000 a od roku 2014 do roku 2017 počet oprávnění vzrostl nad 87 000. Nejvíce cizinců v ČR mělo živnostenské oprávnění v roce 2011 – počet přesáhl 93 000, a o rok později se snížil na zhruba 91 000. Naopak nejméně cizinců s živnostenským oprávněním tu bylo v roce 2004. Zatímco cizinců s živnostenským

oprávněním zde bylo nejvíce v roce 2011, cizinců, kteří jsou evidováni na Úřadu práce zde pobývalo nejvíce v roce 2017. Za roky 2012 a 2013 nebylo odhadnuto, kolik je v ČR evidovaných cizinců na úřadech práce.

Zaměstnanost cizinců se odvíjí také od počtu přistěhovalých. Přistěhovalectví cizinců není problém, který se rozšířil od tzv. migrační vlny v roce 2015, cizinci zde pobývali již dříve. Minimálně od rozpadu Československé republiky v roce 1993 tu pobývalo mnoho slovenských občanů. „Slovenští občané představovali dlouhodobě až do roku 1999 nejsilnější skupinu přistěhovalých v Česku. Po roce 2000 byli postupně na této pozici nahrazováni občany Ukrajiny, [...]“ (Drbohlav a kol. 2010:34-35).

Do České republiky často přichází turisté, kteří mají krátkodobá víza do 90 dnů, tzn., že tu mohou legálně pobývat, ale nesmí zde pracovat. Dušan Drbohlav k tomuto tématu předkládá svou myšlenku uvedenou i v knize, kterou napsal společně s Lenkou Lachmanovou *Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů v Česku z roku 2008*, „(to se týká především cizinců ze zemí bývalého SSSR)“ (Drbohlav a kol. 2010: 33-37).

Při praxi na cizinecké policii jsem se dozvěděla, že cizinci často dostávají pouze turistické vízum na 90 dnů, mohou tu tak legálně pobývat, ale ne pracovat. *“Je-li tomu jinak, policie zasahuje a cizinec se vystavuje správnímu řízení, které je vedené příslušným oddělením cizinecké policie, a cizinec může být vyhoštěn”*¹⁹.

Správní vyhoštění probíhá podle § 118 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Zákonem se rozumí: „ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území členských států Evropské unie a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie“ (Zákony pro lidi 2019). Doba se stanovuje v období mezi 7 až 60 dny. Policie je oprávněna cizinci stanovit úhradu za náklady správního vyhoštění. Pokud cizinec neuposlechne rozhodnutí příslušného orgánu Policie České republiky, a tím pádem maří výkon úředního rozhodnutí, už se dopouští trestného činu²⁰.

Cizincům, kteří byli v rámci mé stáže přistihnuti při nelegálním zaměstnávání, udělili policisté vyhoštění na dobu 3 měsíců. Kontrolu nelegálně zaměstnaných provádí Cizinecká policie příslušného kraje. Odhalení provedlo oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort. Cizinec se v tomto případě dopouští porušení zákona č. 326/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území ČR (policie 2019). Výslech probíhal na policejní stanici v kanceláři, kde sídlí

¹⁹ Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení pobytových kontrol pátrání a eskort (informant č. 2)

²⁰ Informace získaná při výzkumu na cizinecké policii

Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort. Policie cizincům kladla otázky týkající se zaměstnavatele a doby trvání zaměstnání, ptali se také, jestli si byli vědomi, že na krátkodobé turistické vízum nesmí pracovat. Odpovědi všech přistihnutých cizinců byly stejné, všichni si rizika byli vědomi, ale přesto se porušení zákona dopustili. Motivací pro všechny cizince byl vyšší plat. Občané pocházeli převážně z Ukrajiny a jedna slečna z Běloruska. Na otázku, kdo je zaměstnal, odpověděli všichni, že „Ivan“. O jakou osobu se konkrétně jednalo ale nikdo nevěděl. Zaměstnaní cizinci měli na „Ivana“ telefonní číslo, tak se mu zkoušeli dovolat. Ivan navíc cizincům slíbil vyplatit cca. 20 000,- Kč měsíčně. Cizinci u Ivana pracovali asi 2 měsíce a ani za jeden měsíc nedostali výplatu. Myslím si, že je na jednu stranu smutné, jak se práce cizinců zneužívají. Tito cizinci pracovali v cukrárně. Cizinci ví, že mohou dostat trest, konkrétně se jedná o vyhoštění ze země a peněžité trest, a přesto riskují.

Za poslední 3 roky můžeme sledovat nárůst nelegálně zjištěných zaměstnaných osob s jiným než českým občanstvím, který převyšuje počet nelegálně pracujících občanů České republiky. „Tento stoupající trend je možné přičítat i současné situaci na trhu práce, kdy je pro zaměstnavatele stále obtížnější pokrýt potřebnou pracovní sílu pracovníky z řad občanů České republiky a Evropské unie“ (Státní úřad inspekce práce 2019). Tento postup aplikují hlavně společnosti ze zahraničí, ty do České republiky posílají cizince, kteří nemají dostatečná oprávnění k pobytu či zaměstnání. Jednalo se nejčastěji o Ukrajince, Moldavany a Vietnamce (Státní úřad inspekce práce 2019).

Dále příkládám tabulku č. 4: *Nelegálně zaměstnaní cizinci – nejčtenější státní příslušnosti* a tabulku č. 5: *Nelegálně zaměstnaní občané států EU – nejčtenější státní příslušnosti*, ve které jsou označeny nejvíce zastoupené menšiny mimo a v rámci EU i roce 2017.

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	1 563
Moldavsko	145
Vietnam	119
Mongolsko	15
Srbsko	13
Ruská federace	9
Bělorusko	5
Thajsko	4
Bangladéš	4
Makedonie	4
Ostatní země	36
Celkem	1 917

Zdroj: SÚIP

Tabulka 3: Nelegálně zaměstnaní cizinci – nejčtenější státní příslušnosti.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí 2017

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	96
Bulharsko	71
Rumunsko	34
Maďarsko	19
Polsko	11
Ostatní	3
Celkem	234

Zdroj: SÚIP

Tabulka 4: Nelegálně zaměstnaní občané států EU – nejčtenější státní příslušnosti.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí 2017

Trest za nelegální zprostředkování zaměstnání je uložen nejen cizinci, ale také zaměstnavateli. Mnozí zaměstnavatelé využívají levné pracovní síly a úlev v oblasti daní, jelikož za nelegálně zaměstnanou osobu neplatí daně ani sociální a zdravotní pojištění. V případě odhalení se však zaměstnavatel vystavuje postihům ve sféře finanční (ve formě pokuty na základě ustanovení § 139 a § 140 Zákona o zaměstnanosti) a ztrátou dobrého jména

podniku. (Arrows advisory group 2019). Dále přikládám tabulku č. 5, ze které je zřejmé, v jakém sektoru cizinci nejčastěji nelegálně pracují.

Odvětví s nejčastějším výskytem nelegální práce	2016	2017
Stavebnictví	20%	18 %
Zpracovatelský průmysl	14%	16 %
Profesní vědecké a technické činnosti	10%	15 %
Ubytování, stravování a pohostinství	10%	12 %
Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržby motorových vozidel	11%	11 %

Zdroj: SÚIP

Tabulka 5: Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na obor činnosti zaměstnavatele.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí 2017

Jak se můžeme z tabulky č. 5 dozvědět, nejvíce zjištěných nelegálních zaměstnanců se uplatňuje v oboru stavebnictví, které je následováno zpracovatelským průmyslem. Podle portálu www.mpsv.cz se kontroloři nejvíce setkávají s nelegálním zaměstnáváním právě v tomto oboru (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2017).

Příkladem nelegálního zaměstnávání cizinců ve stavebnictví je případ z března roku 2019 z Libereckého kraje. V tomto roce policisté z Oddělení pobytových agend, pátrání a eskort Libereckého kraje uskutečnili kontroly staveb a jejich pracovníků. Ve spolupráci s Mobilní jednotou Ředitelství služby cizinecké policie s psovody, celní správy a zaměstnanci Oblastního inspektorátu práce, se policie zaměřovala především na nelegální zaměstnávání, nelegální pobyt či padělání veřejných listin. Soustředili se i na ignoraci správního nebo soudního vyhoštění a nerespektování cizineckého zákona na území České republiky. Dle dostupného zdroje, uvedeného níže policie kontrolovala několik desítek osob z České republiky a několik desítek cizinců. Nejvíce cizinců pocházelo z Ukrajiny. Policisté také zjistili nerespektování zákona a zjistili šest přestupků. Osobám byla udělena pokuta ve výši 1 200 Kč. Dalších osm cizinců z Ukrajiny policisté zadrželi a vedli s nimi řízení o správním vyhoštění kvůli nelegálnímu zaměstnávání (Naše Jablonecko 2019).

Při mé stáži mi bylo vysvětleno, že samotné nelegální zaměstnávání není pro cizince trestný čin, trestný čin nastává v případě ignorování rozhodnutí o vyhoštění. V tento moment se cizinec dopouští maření úředního rozhodnutí a dopouští se takzvaného přečinu. Při správním vyhoštění spolupracuje oddělení s oddělením azylové a migrační politiky, kde se informují, zda je bezpečné cizince vyhostit do „jeho“ země původu. Pokud ne, cizinec na území legálně zůstává po dobu, než mu bude zajištěn bezpečný návrat²¹.

²¹ Informace získaná při výzkumu u cizinecké policie

Další případ, který můžeme uvést, je případ z března roku 2019, kdy policisté z odboru cizinecké policie prováděli pravidelnou kontrolu v Liberci. Zkontrolováno bylo 54 občanů ČR a 67 cizinců. Převážně se jednalo o občany z Ukrajiny. U dvou cizinců bylo zjištěno porušení zákona o pobytu cizinců. Byla jim udělena pokuta v celkové výši 1 000 Kč. „Oproti předchozím kontrolám ale v tomto případě nebyl zjištěn nelegální pobyt či nelegální zaměstnávání. (Policie 2019).

4.3 Oddělení dokumentace

Oddělení dokumentace odhaluje trestné činy související hlavně s překračováním státních hranic, dále odhaluje padělání či pozměnění veřejných listin, odhaluje také napomáhání k nelegálnímu pobytu cizinců na území ČR, porušování zákona o pobytu cizinců, trestné činy v souvislosti s obchodováním s lidmi, nelegální pobyty cizinců na území ČR apod. Oddělení také sbírá důkazy pro „podezření z přeshraniční trestné činnosti, zejména v souvislosti s přepravou osob a zboží přes státní hranice“ (Policie 2019). Spolupracuje s policejními útvary, například i s policií Spolkové republiky Německo či Národní centrálou proti organizovanému zločinu²², dále také s orgány státní správy a samosprávy (Policie 2019).

Při mém výzkumu na oddělení dokumentace jsem zjistila, že oddělení nejčastěji šetří trestné činy v podobě „maření výkonu úředního rozhodnutí“, kterého se cizinec dopouští tím, že nadále vykonává činnost, jež mu byla příslušnými orgány zakázána nebo nedisponuje příslušným oprávněním k dané činnosti. Dále se na území České republiky zdržuje i přes jemu udělené vyhoštění nebo se zdržuje v místě, kde mu byl zakázán pobyt, nebo pokud má cizinec zakázán vstup na akce, a i přes zákaz se na těchto akcích zdržuje. Trestní čin maření výkonu úředního rozhodnutí je obsažen v zákoně č. 40/2009 pod paragrafem 337. Hranice odnětí svobody pod tímto paragrafem se pohybuje od 1 roku a může se zvýšit až na dobu 5 let (Zákony pro lidi 2019).

Dalším činem, který oddělení dokumentace šetří, se v trestním zákoníku vyskytuje pod paragrafem číslo 340 neboli „organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice“, kdy může být cizinci uložen trest odnětí svobody od 6 měsíců až po dobu 12 let. Paragraf 341 upravuje „napomáhání k neoprávněnému pobytu na území ČR“. Pod tento paragraf spadají i účelové sňatky a otcovství. U tohoto paragrafu se trestní sazba pohybuje od 6 měsíců po 8 let (Zákony pro lidi 2019).

²² Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení dokumentace (informant č. 3)

Další předmět šetření vychází z paragrafu č. 342. Porušení tohoto paragrafu se dopustí ten, kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizincům nebo pokud se dopustí tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny. Za tento čin bude pachatel odsouzen od 6 měsíců až na dobu 5 let. Na dobu 1 roku až 10 let bude odsouzen ten, který se podle paragrafu 348 trestního zákoníku dopustí „padělání a pozměnění veřejné listiny. Paragraf 341 upravuje „napomáhání k neoprávněnému pobytu na území ČR“. Do tohoto paragrafu opět spadají i účelové sňatky a otcovství a trestní sazba se v tomto případě pohybuje od 6 měsíců po 8 let (Zákony pro lidi 2019).

Je nutno podotknout, že trestní sazba se odvíjí od závažnosti činů, zmiňuji tedy sazby týkající se těch nejméně závažných trestních činů, které jsou vymezeny nižší sazbou než ty nejzávažněji uvedené trestní činy, jež jsou vymezeny nejvyšší sazbou.

Účelové sňatky a účelová otcovství spadají pod § 341 napomáhání k nelegálnímu pobytu. Při napomáhání ve formě účelového otcovství je cizinec zapsán jako otec do rodného listu dítěte. Prokázaná služba je zpravidla prováděna za finanční zisk. Jedná se o problém, kdy se zneužívá status občana Evropské unie. Po zapsání cizince do rodného listu, jakožto otce dítěte, může žádat o povolení k pobytu v České republice za účelem sloučení rodiny. Jako další skupina, která žádá o pobyt v ČR jsou občané, kteří žádají o přechodný pobyt jakožto zákonní zástupci občana ČR (Policie 2010).

Účelové sňatky mohou být také formou pomoci k pobytu cizinců na území ČR. V rámci mé stáže jsem se dozvěděla, že oddělení dokumentace se setkala i s případem, kdy žena uzavřela účelový sňatek s cizincem. Později se zjistilo, že cizinec měl dluhy. Po tomto zjištění cizinec odjel zpět do své rodné země a dluhy za něj musela splatit jeho nová manželka²³.

Nyní uvedu dva příklady, kdy se policisté potýkali s účelovým sňatkem, účelovým otcovstvím a mařením výkonu úředního rozhodnutí.

První případ se odehrál v roce 2018 v Liberci. Jednalo se o účelový sňatek, kdy si měl muž vzít neznámou cizinku, které by v České republice sňatkem umožnil získat pobyt. Jednalo se o 37letého muže, kterého o tuto službu požádal jeho známý, také cizinec. Cizinec muži nabídnul finanční odměnu 15 000 Kč. Sňatek se neměl odehrát na území ČR, nýbrž v cizincově rodné zemi. V červenci téhož roku se Čech dostavil na matriku v Liberci, kde si zažádal o zápis manželství a také podal žádost o narození dítěte. Před zapsáním své nové manželky na úřadě v Liberci policisté z oddělení dokumentace zjistili, že se předtím pokoušel o přihlášení své manželky k pobytu v Německu, a to ve spolupráci s organizátorem celého sňatku. Policisté

²³ Informace získaná při výzkumu na cizinecké policii, oddělení dokumentace

tento skutek mohli zjistit na základě padělaných smluv o ubytování, o zaměstnání a dalších. Následně policisté zjistili, že Čech v rodné zemi své manželky nikdy nebyl a otcovství nenarozeného dítěte před českými úřady pouze předstíral i přes to, že se svou manželkou nikdy nežil a neměl s ní žádný intimní poměr. Policisté dále zjistili, že po Čechovi už bylo libereckými kriminalisty vyhlášeno pátrání pro jiný trestní čin.

Následně byl Čech v trestním řízení usvědčen ze spáchání trestného činu „napomáhání k neoprávněnému pobytu na území České republiky“. Muži následně hrozil roční trest ve formě pokusu o neoprávněný pobyt. Organizátor sňatku byl policisty z Národní centrály proti organizovanému zločinu na základě Evropského zatýkacího rozkazu zadržen, a s ním i další osoby. Policisté osoby předali k trestnímu stíhání do Spolkové republiky Německo. Dalším zjištěním bylo, že osoby měli na svědomí několik desítek dalších účelových sňatků (Šrýtrová 2018).

V dalším případě se jednalo o trestný čin „maření výkonu úředního rozhodnutí“ z roku 2017. Jednalo se o cizince, který si hledal práci prostřednictvím teletextu, a našel si přes něj firmu v České republice se sídlem v Liberci. V dalším kroku se dohodl se zástupci firmy a odcestoval do České republiky ještě spolu s dalšími pěti cizinci. V Liberci se ubytovali v ubytovně a ubytovatel řádně nahlásil cizince na cizineckou policii. Cizinecká policie však druhý den zjistila, že jeden z nahlášených cizinců „je veden v evidenci nežádoucích osob a má na území České republiky zakázaný vstup až do roku 2020“. Oddělení dokumentace provedlo šetření nežádoucího muže k jeho dopadení. Muže policisté zadrželi druhý den ve firmě, se kterou si sjednal práci. Následným šetřením policisté zjistili, že muž je opakovaným recidivistou a je obviněn z několika krádeží a také z „maření výkonu úředního rozhodnutí“. Za tento trestný čin mu soudy udělily trest odnětí svobody a vyhoštění z České republiky. Muž uvedl, že si myslel, že vyhoštění mu skončilo již v roce 2016. Cizinečtí policisté následně zahájili úkony trestního řízení a byl shledán z podezření z přečinu „maření výkonu úředního rozhodnutí“ (Šrýtrová 2017).

4.4 Oddělení dokladů a specializovaných činností

Poslední oddělení, kterému se v práci věnuji, jak už název napovídá, se zabývá kontrolami pravosti různých dokladů a cenin. Úkolem tohoto oddělení je zabránění proti zneužívání dokladů a jiných cenin cizinci. Při podezření na nepravost dokladu ho zkontrolují pomocí speciální techniky. Zabraňuje zneužívání dokladů, odhalování padělaní, pozměnění dokladů ve spolupráci s ostatními složkami Policie České republiky nebo se složkami státní správy

a samosprávy. Oddělení dále zpracovává a vyhodnocuje odborné posudky pro následné správní či trestní řízení, provádí školení a metodickou pomoc při posuzování pravosti dokladů zajišťování uplatnění nových výcvikových modulů do praxe (Policie 2019).

V rámci mé stáže jsem se taktéž podívala na oddělení zabývající se odhalováním padělků. Při příchodu jsem byla seznámena s několika přístroji, které napomáhají oddělení odhalovat nepravosti dokladů, mohla jsem si je dokonce i vyzkoušet. Tyto přístroje dále v práci popisují.

Prvním popisovaným přístrojem je stroj s názvem AFIS, který slouží ke snímání otisků prstů neboli k daktyloskopování. Při odhalení nepravého dokladu se občanu, který se tohoto činu dopustil, sejmou otisky prstů. Tak se zjistí totožnost občana, zda byl v minulosti již snímán a jestli se nedopouští trestného činu v podobě maření výkonu úředního rozhodnutí, které se trestá podle § 337 trestního zákoníku.

Daktyloskopují se také ti cizinci, kteří na území České republiky žádají o azyl nebo kteří tu nelegálně pobývají a pracují.

Další přístroj, který usnadňuje policistům práci, se nazývá komparátor. Ten zkoumá, porovnává, odhaluje padělané či pozměněné doklady. Je také schopný rozeznat, zda byly údaje v dokladu zpracovány pomocí inkoustu nebo laseru. Oddělení disponuje také mikroskopem, který je schopen až 200násobného zvětšení, a díky kterému můžou poznat, zda byl doklad pouze pozměněný nebo zcela padělaný.

Mezi stroje, které usnadňují policistům práci v terénu, řadíme také dva automobilové prostředky – Termovize a Schengenbus. Termovize je monitorovací vozidlo, které dokáže rozpoznat pohyb v denních i nočních hodinách během jakéhokoliv počasí. Vozidlo disponuje HD kamerou a IR kamerou neboli termokamerou. Snímaný obraz je přenesen na monitory, které jsou umístěné ve vozidle. Vozidlo s kamerami pomáhá zaměstnancům policie identifikovat osoby a vozidla. Dokáže rozpoznat jejich pozice a zpracovává a elektronicky archivuje obrazy a další změřená data. Termovize je určena hlavně na ochranu státní hranice, především při odhalování nelegálních migrantů. Vozidlo mají možnost využívat i další složky policie, například při pátracích akcích, při monitorování zájmových objektů a dalších činnostech, u kterých je pravděpodobnost, že dochází k protiprávnímu jednání. Vozidlo je vybaveno systémem, který dokáže rozpoznat registrační značky a detekovat vozidla.

Schengenbus je určen ke kontrole dokladů, které byly shledány jako padělané či pozměněné. Ve vozu je mobilní kancelář určená ke kontrole dokladů mimo policejní stanici. Vůz je vybaven videospektrálním komparátorem, který napomáhá odhalovat padělky a dokáže rozpoznat množství bezpečnostních prvků. V mobilní kanceláři je také mikroskop, ten dokáže

ukládat zvětšené obrazy do elektronické podoby a tyto obrazy se poté objeví na monitorech ve vozidle. Obrazy jsou poté zpracovány dalšími příslušnými přístroji a slouží jako důkaz v dalším šetření konkrétního protiprávního jednání.

Popisované oddělení má k dispozici také server, který uchovává veškeré ceniny a doklady jednotlivých zemí. Ty jsou rozdělovány podle Evropských zemí a zemí schengenského prostoru. Tyto země jsou v serveru rozděleny barvami, kliknutím na danou zemi se ukáží veškeré ceniny, které jsou rozděleny podle dat. Při rozbalení daného dokumentu se objeví podrobný popis dokladu, jeho ochranné prvky či styl písma, pořadí čísel atd.

Při konci mého pobytu na tomto oddělení jsem si mohla vyzkoušet, jak může být těžké rozpoznávání obličejů, například pokud se lidé maskují a vydávají se za jinou osobu, než kterou ve skutečnosti jsou. Policisté mi sdělili, že dozorují i u zkoušek z českého jazyka, kdy se už stalo, že se při předložení občanského průkazu zjistilo, že cizinec není ten, kdo je vlastníkem fotky na dokladu.

Pro účel mé závěrečné práce mi přišlo zajímavé vyhledat případy, které se staly na Liberecku během posledních 10 let. Při policejní kontrole cizinců se může stát, že policisté usvědčí cizince nejen z trestného činu pozměnění a padělání veřejné listiny, ale také z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí.

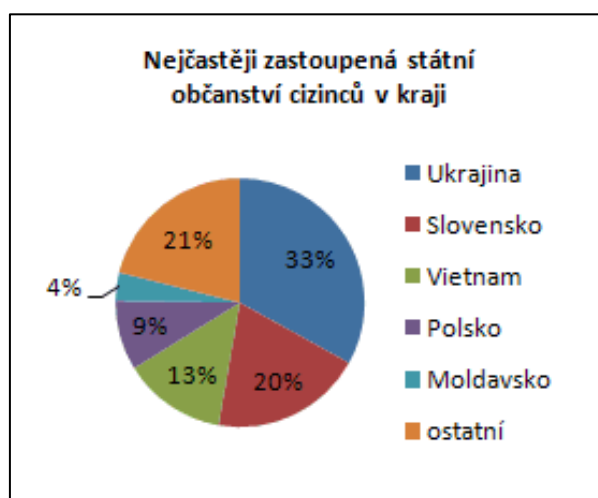
Jedna z takových událostí se stala v Liberci, kdy byl kontrolován čtyřiatřicetiletý muž z Moldávie. Tento muž se policistům prokázal litevským dokladem. Doklad policisté ověřili Schengenským informačním systémem, který doklad vyhodnotil jako ztracený. Následně byl muž odvezen na policejní stanici, kde se také zjistilo, že čtyřiatřicetiletý Moldavan na našem území žil nelegálně po dobu 5 let. Při vyšetřování se cizinec přiznal, že si pas koupil za 5 000 Kč. Podle systému měl muž už dříve dokonce zakázán pobyt na území České republiky, který porušoval. Moldavan byl tedy usvědčen nejen z přečinu pozměnění a padělání veřejné listiny, nýbrž i z maření výkonu úředního rozhodnutí (Šolc 2010).

Další vybraný případ se stal v Jablonci nad Nisou, kdy policisté při namátkové kontrole objevili osobu, která se prokázala bulharským cestovním pasem. Na dokladu se policistům nezdálo nic zvláštního, ale cizincovo chování jim přišlo podezřelé. Předvedli ho tedy na stanici, kde doklad podrobněji zkontrolovali a zjistili, že cizinec disponuje nejen falešným cestovním pasem, ale také občanským průkazem. Cizinec byl následně vystaven daktyloskopické zkoušce, která nejen že odhalila jeho pravé jméno, ale také jeho pravou totožnost. Jednalo se o občana Ukrajiny. Následně byl Ukrajinec správně vyhoštěn na dobu 2 let. Návrat domů se však neuskutečnil, a tak se cizinec dopustil také trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí. Při tomto zjištění bylo cizinci už uloženo správní vyhoštění na dobu 6 let (Rejsková 2009).

V uvedených případech shledáváme podobnost v tom, že jak Moldávie, tak Ukrajina nepatří mezi členy Evropské Unie a schengenského prostoru. Občan Moldávie se prokázal pasem ze země Litvy, která patří do EU. Občan z Ukrajiny se prokázal dokladem z Bulharska, které se řadí také mezi země EU.

5 Cizinci v Libereckém kraji

V této kapitole se zaměřím na to, z jakých zemí se cizinci v Libereckém kraji objevují nejčastěji. Graf č. 4 nám pomáhá určit, z jakých zemí cizinci pobývající v Libereckém kraji pocházejí. Dále budu zkoumat důvody a motivy cizinců pro pobyt v tomto kraji. U zemí, ze kterých cizinci pocházejí nejčastěji, stručně popisují jejich charakteristiku, především ekonomickou situaci dané země. Cílem této charakteristiky je snadnější pochopení důvodů, které vedly k opuštění jejich země. Nejprve předkládám graf č. 4, podle kterého zjistíme procentuální zastoupení jednotlivých skupin.

Graf 4: Nejčastěji zastoupená státní občanství cizinců v kraji.
Zdroj: Český statistický úřad 2020.

Z grafu č. 4 zjišťujeme, že nejčastější státní občanství cizinců v kraji jsou ukrajinská, slovenská a vietnamská. Do kategorie „ostatní“ můžeme zařadit obyvatele Makedonie či afrických států.²⁴

5.1 Ukrajina

Jak jsem v práci již zmiňovala, v první polovině 90. let byla Česká republika vnímána spíše jako země tranzitní a postupem času se pro řadu cizinců stalo cílovou destinací (Drbohlav a kol. 2010 in Drbohlav 2015: 53). V knize od Dušana Drbohlava, který se zabývá přímo ukrajinskou pracovní migrací (Drbohlav 2015), se můžeme dočíst, že k nejpočetnějšímu nárůstu cizinců (nejen Ukrajinců) docházelo v letech 2003-2008 (Čermák, Lupták 2015: 52). Nejpočetnější

²⁴ Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení dokumentace (informant č. 3)

skupinou, která se v Česku nacházela, byli občané Slovenska, poté byli „předběhnuti“ občany Ukrajiny (Drbohlav a kol. 2010: 33-37). Z knihy *Ukrajinská pracovní migrace* (2015) se můžeme dovědět, že jelikož je Česká republika jednou ze zemí Evropské unie a schengenského prostoru, je otevřená pro pohyb osob „v rámci těchto územních jednotek“ a je i lákavá pro cizince ze třetích zemí (Čermák, Lupták 2015: 52).

Drbohlav spolu s Lachmanovou ve své knize píše, že do České republiky přichází za prací cizinci hlavně ze zemí bývalého Sovětského svazu (Drbohlav, Lachmanová 2008 in Drbohlav a kol. 2010: 33-37). K 31. 12. 2018 se v České republice nacházelo 131 709 občanů Ukrajiny (Český statistický úřad 2019). V následujícím textu se budu věnovat ekonomické situaci na Ukrajině, aby byl lépe pochopen důvod ukrajinské migrace do ČR.

Ekonomická situace na Ukrajině je pro mnohé občany velice nepříznivá. Ukrajina by se dala zařadit k jedné z nejchudších evropských zemí. Země, kterou Česká rozvojová agentura vyhodnotila v Evropě jako nejchudší, je Moldavsko (Česká rozvojová agentura 2019). Ukrajina je země, která se potýká s vysokou mírou inflace a nezaměstnanosti, to je důvod, proč mnoho Ukrajinců odchází ze své země do zahraničí (Česká rozvojová agentura 2019).

Ukrajina je dokonce zařazena na seznam zemí, kterým Česká republika poskytuje humanitární pomoc a nabízí ji spolupráci rozvojovou i transformační. „Tyto aktivity byly rozšířeny zejména po roce 2014, kdy Vláda České republiky uvolnila usnesením č. 167/2014 prostředky na poskytnutí mimořádné pomoci Ukrajině při obnově a podpoře její demokratické transformace v období 2014-2016“. Ukrajina je i nadále zařazena mezi specifické země, které bude Česká republika i nadále poskytovat spolupráci (Czechaid 2019).

Jedním z plusů, které můžeme na Ukrajině pozorovat, je kvalitní půda. Má více než vhodné podmínky pro zemědělství (Iurkovskiy 2011). Tyto velmi dobré klimatické a geografické podmínky z ukrajinské půdy činí velmi prosperující území, které je nejlepší v celé východní a střední Evropě. Ukrajina je nyní snad největším světovým dodavatelem ječmene a slunečnicového oleje či různých obilovin nebo masných a mléčných produktů. Tyto vysoce prosperující oblasti na Ukrajině lákají případné investory či podnikatele a vytváří tak možné přívětivé investice (Ukrinvest 2019).

V dohledné době nelze očekávat výrazný nárůst českých investorů na Ukrajině. Dopad na tento fakt nese složitá situace země ve vztahu k její politice a ekonomice. Příležitosti se investorům nabízejí, ovšem riziko investic je pro ně poměrně vysoké. Ukrajina je označena za nejrizikovější kategorii zemí exportní pojišťovnou EGAP (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2019). Tato pojišťovna se zaměřuje na tržně nepojistitelné politické a komerční rizika spojená s „financováním vývozu zboží, služeb a investic z Česka“ (EGAP 2020).

Ukrajinský dluh za posledních pět let značně narostl. Podle Sušové-Salmien tento dluh v roce 2010 ve vztahu k HDP činil 39,9 %. V roce 2017 dluh dosahoval 71,8 %. Zadlužení Ukrajiny se výrazně zvýšilo. K dalším negativním jevům můžeme řadit nedoplatky na mzdách. „V prosinci roku 2010 činily nedoplatky mezd na Ukrajině 1 310 milionů UAH, ale v prosinci 2018 Ukrajina hlásí objem v hodnotě 2 369 milionů UAH“ (Sušová-Salmien 2019).

Výše uvedené problémy jako je složitá politická a ekonomická situace, státní dluh či nedoplatky na mzdách mohou být dle mého názoru důvodem pro vyšší počet Ukrajinců pobývajících v České republice.

5.2 Slovensko

V podkapitole číslo 4.2 *Migrační procesy po roce 1989* jsem se věnovala tomu, jaké byly vztahy mezi Českem a Slovenskem po revoluci a jaký počet obyvatel se stěhoval ze Slovenska do České republiky a opačně.

V Československu bychom mohli najít mnoho smíšených párů, kteří se museli rozhodnout, zda budou po rozpadu Československa žít v Česku nebo na Slovensku. Jak se můžeme dočíst výše, Slováci byli v minulosti nejpočetnější národnostní menšinou v Česku. Bylo to dáno „historicko-kulturním propojením“ obou zemí (Drbohlav 2010: 34, 50). Koncem roku 2010 jich v Česku žilo 71 800 (Český statistický úřad 2019). Abychom mohli zjistit, proč v ČR žije i nadále tolik Slováků, musíme si přiblížit slovenskou ekonomickou situaci a míru nezaměstnanosti v této zemi.

Podle ministerstva zahraničních věcí se slovenské ekonomice daří a stabilně roste, splácí i svůj veřejný dluh. „Tento trend by měl pokračovat až do roku 2020. Tuto situaci způsobuje hlavně množství přicházejících investic, ale i dobrá kondice firem“ (Ministerstvo zahraničních věcí 2018). Slovenská republika je díky tomu nyní 30. nejlepší zemí pro život ve světě. Slovensko se ale potýká i s nedostatkem kvalifikovaných zaměstnanců, a tudíž v současné době přebývá více než 70 000 pracovních míst zejména v automobilovém průmyslu. Slovenská míra nezaměstnanosti sahá pod 6 % jako nejnižší číslo v historii Slovenska.

Aby slovenské firmy neztratily konkurenceschopnost, vláda na začátku roku 2018 chtěla upřednostnit duální vzdělávání, které na Slovensku funguje už 2 roky. „Na začátku školního roku do něj vstoupilo pouze 2 500 žáků ze 70 škol a od 200 zaměstnavatelů. Žáci se na budoucí povolání připravují ve 46 studijních oborech“ (Ministerstvo zahraničních věcí 2018). Podle Svazu automobilového průmyslu SR je nezbytné do roku 2020 zapojit alespoň 12 000 žáků. (Ministerstvo zahraničních věcí 2018). Ekonom Vladimír Baláž se ke sledovanému případu

vyjadřuje následovně „Slovenská ekonomika bude i v nejbližších dnech růst rychleji než česká. Nahoru ji potáhnou hlavně investice spojené s přicházející automobilkou Jaguar Land Rover. Na druhé straně naši západní sousedé mají výrazně nižší nezaměstnanost.“ To dokazuje i srovnání průměrné měsíční mzdy v Česku, která činí 27 589 Kč a na Slovensku 26 000 Kč. Slovenský deník Pravda píše, že by slovenská ekonomika měla předstihnout Česko pravděpodobně už v roce 2020 (Novinky 2017). Ačkoli se slovenské ekonomice nedaří zle, rozhodla jsem se zkoumat nynější důvody, proč mohou Slováci na území ČR pobývat.

Následující text jsem obohatila o nalezený výzkum, který se týká rozpadu obou zemí, a který si myslím že může pohled Slováků na Českou republiku ovlivňovat.

Důvody pro pobyt slovenských občanů v České republice se mohou lišit. Jisté důvody mohl ovlivnit fakt, že byli svědky rozpadu Československa, kdy někteří slovenští občané mohli pracovat v Česku nebo naopak. Nejen při výročí rozdělení Československa na dvě samostatné republiky se můžeme setkat s otázkou, zda si myslíme, že rozdělení států bylo moudré. Najdou se tací, kteří považují rozdělení za nezbytné a berou to jako správné rozhodnutí, a poté se najdou tací, kteří by byli radši, kdyby i nadále fungovala společná politika a Česko a Slovensko by bylo považováno za jednu zemi.

Při posuzování problematiky společného státu bylo podle tiskové zprávy z roku 2007 až 52 % osob z České republiky proti tomuto zásadnímu kroku a čtvrtina toto rozhodnutí podporovala. Důležitou roli při dotazování měl věk informantů. Mladiství do 29 let na tuto otázku nedokázali odpovědět nebo odpověděli slovem „nevím“. Z výzkumu plyne, že starší lidé, nejčastěji okolo 60 let, byli proti rozdělení Československa, zatímco poslední roky se názor začíná většinou jevit jako správný. Při dotazování na otázku, jak se podle informantů změnil vztahy vůči slovenským sousedům, jsem díky tiskové zprávě zjistila, že 51 % dotazovaných se domnívá, že vztahy jsou stejné jako před rozpadem. Čtvrtina si myslí, že vztahy jsou dokonce lepší a pouze desetina si myslí, že vztahy jsou horší, než tomu bylo. I zde velice záleželo na věku informantů, přičemž mladí lidé v rozmezí od 15 do 29 let nedokáží vztahy porovnat a volí neutrální odpověď „nevím“ (Tabery 2008).

Tímto jsem chtěla upozornit na fakt, že málokteré státy mají k sobě blízko nejen jazykově jako Češi a Slováci. Především v průběhu 20. století si byli Češi a Slováci velice blízcí z hlediska historické zkušenosti, společné politiky, kultury a jazyka. Tuto příbuznost si země stále uchovávají. Vznikala a stále vznikají již zmíněná smíšená manželství (Kovářová). Manželé si po rozpadu museli zvolit, v jakém státě budou nadále žít. Toto je jeden z důvodů výskytu Slováků na našem území. Dalším důvodem může být zmiňovaná podobnost jazyků,

díky tomuto předpokladu má mnoho studentů možnost studovat v ČR nebo je mnoho Slovákům umožněno pracovat v českých firmách.

5.3 Vietnam

Před rokem 1989 měla Vietnamská socialistická republika dohodu s Československem ohledně přijímání studentů do odborných učilišť, ohledně odborné přípravy a následného návratu do jejich vlasti a přípravě na budoucí zaměstnání. V rámci této dohody bylo do Československé socialistické republiky (ČSSR) přijato 5 000 občanů Vietnamu (Barša, Baršová 2005: 218). Následné roky počty těchto občanů stouply a ke konci roku 1990 v ČSFR podle Baršové a Barši pracovalo nejvíce Vietnamců s počtem přes 23 000 (Barša, Baršová 2005: 218-219).

Müllerová ve své knize píše, že nejvíce těchto vietnamských občanů pracovalo ve strojírenství, energetice a stavebnictví. Odborná příprava se uskutečnila v souladu s nařízením, které vydalo „federální ministerstvo práce a sociálních věcí, federální ministerstvo financí a Státní plánovací komise“. Jejich pobyt trval 6 let a tato doba se skládala z jazykové přípravy v délce trvání 6 měsíců, z 2 až 3 let odborného studia a 3 a půlleté výrobní praxe. Někteří z vietnamských občanů mohli během zaměstnání navštěvovat také střední školy. Podle autorky Müllerové bylo v první polovině 80. let 20. století v Československu přibližně 27 000 občanů Vietnamu. Po roce 1985 se počet vietnamských pracovníků snižoval, ale každý rok jich bylo na území ČSSR okolo 17 000. Dohoda mezi zeměmi stanovila, že se v letech 1980-1990 mělo vyměnit 30 000 pracovníků z Vietnamu. „Po listopadu 1989 a vytvoření ČSFR došlo k československé kompenzaci za nedodržení smlouvy o dočasném zaměstnávání vietnamských pracujících v Československu“ (Müllerová 2004: 84-89).

Dohoda mezi Vietnamem a Československem byla přerušena především, a to přes důrazný zákaz vietnamské ambasády, kvůli neuposlechnutí vietnamských studentů vysokých škol a jejich vydávání samizdatové literatury, která informovala o tehdejšímu dění. Občané Vietnamu se stávali i terčem násilí a útoků nacionalistických extremistů. Následně vietnamští studenti přestali v Československu raději chodit do školy a většina i do práce. Vietnamská ambasáda ztrácela o dění přehled. Zanedlouho došlo k přerušení vzájemných dohod mezi ČSSR a Vietnamskou socialistickou republikou (VSR). Kromě odstupného byly vietnamským občanům zaplaceny i náklady nutné na jejich návrat do vlasti (Martínková 2008: 173).

Müllerová se dále zmiňuje o situaci v Německu, kdy došlo k podobné situaci, ale vietnamští občané z Německa se do VSR navrátit nechtěli a tím pádem docházelo často

k ilegální migraci do tehdejší ČSSR, kde byly pro Vietnamce lákavé podnikatelské podmínky. Převládá názor, že Vietnamci mají obchodního ducha a jsou pracovití a velmi podnikaví. Müllerová následně píše, že lze rozdělit vietnamské občany do několika skupin, kdy do první skupiny se řadí občané, kteří zde pracovali na základě dohody mezi Vietnamem a Československem, do druhé skupiny patří ti, kteří zde pracovali na základě živnostenského listu, do třetí skupiny vietnamští učni, do čtvrté vietnamští vysokoškolské studenti, do páté skupiny ti, kteří zde uzavřeli smíšená manželství, do šesté se řadí ti, kteří získali státní občanství a do sedmé občané, kteří zde pobývali ilegálně. Autorka dále nastiňuje problém etnický, který vzniká ze vzájemného nepochopení obou kultur, tradic, zvyků a hodnot. V nynější době můžeme v České republice zaznamenat velký počet vietnamských dětí, ze smíšených manželství, tedy ty, které se narodily v ČR nebo se narodily ve Vietnamu, dokončily tam například první stupeň základní školy a poté nastoupily v Česku do školy (Müllerová 2004).

Je těžké určit počet vietnamských občanů na území tehdejšího Československa ke konci roku 1990. Přehled o vietnamských zaměstnancích si zaznamenával každý zaměstnavatel sám, a proto je těžké vyobrazit konkrétní statistiky, které zachycují jejich následný vývoj (Pechová 2007: 16).

Podle serveru www.businessinfo.cz je Vietnam jedna z nejrychleji se měnících zemí. Z jedné z nejchudších zemí se proměnila na zemi se středním příjmem. Od začátku 80. let byl průměrný příjem ve Vietnamu výrazně nižší, než tomu je nyní. Počet lidí, kteří žili v chudobě také velmi klesl, avšak stejně je úroveň rozvoje poměrně nízká (Businessinfo 2019).

Stejně jako ostatní země, i Vietnam v roce 2008 prodělal ekonomickou krizi, avšak dnes to vypadá, jako by žádnou krizi neprodělal. Od tohoto roku je Vietnam považován za jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik na světě. Růst doprovázela nízká inflace pod 4 % a následně došlo k posílení makroekonomické stability. Rok 2018 byl bohatý na export orientovaného průmyslu, byl podpořen rostoucí mírou mzdy a přílivem zahraničních investic. Předpověď na následující léta je, že „Vietnam bude těžit zejména z pokračující obchodní války mezi Čínou a USA, která s sebou přinese nejenom růst tržního podílu vietnamských produktů na americkém trhu, ale urychlí také přesun zahraničních investic z Číny do Vietnamu“. Mezi loňské zahraniční investory prokazující důvěru v atraktivitu vietnamské ekonomiky patřilo například Japonsko, Jižní Korea a Singapur (Businessinfo 2019).

6 Push-pull faktory

Push-pull faktory můžeme chápat jako faktory, jenž ovlivňují migraci osob. Tyto faktory pomáhají pochopit důvody migrace (Rosenberg 2019).

Zrod push-pull teorie můžeme sledovat na konci 19. století u Ernsta George Ravensteina, který představil tzv. zákony migrace neboli laws of migration. Samotná teorie sil ale byla představena až v 60. letech 20. století (Encyclopedia of migration 2019).

„Zatímco v Ravensteinově přístupu je využívána pro stanovení migračních zákonů především geografie, demografie a statistika, push a pull přístup je bližší sociologii“. I když Ravenstein nebyl sociolog, hlavní otázku push-pull konceptualizace dobře chápal. Co lidi vede k migraci? Proč migrují? Jako odpověď mu stačilo, že migranty z jejich země původu něco vytlačuje, a země, kam migrují, je něčím láká (Uherek 2016: 33). Ravenstein sám vnímá migrační pohyby kladně, neboť „Migrace znamená život a pokrok, populace bez pohybu stagnaci“ (Ravenstein 1889 in Uherek 2016: 32).

S touto odpovědí se řada dalších badatelů nespokojila a rozhodli se teorii dále rozvinout. Mezi nejčastěji zmiňované patří Douglas J. Bogue, který vyvozoval, že pro migranta jsou v tuto chvíli důležité přitažlivé či vypuzující síly, kdy každá má určitou intenzitu a jedna může být intenzivnější než ta druhá. Mezi negativní prvky můžeme řadit přírodní katastrofy nebo válčení v zemi, kdy hlavním cílem migranta je uniknout a nemusí mít předem promyšleno kam (Bogue 1961 in Uherek 2016: 33). Mezi přitažlivé faktory můžeme zařadit cestu za vzděláním. Cizinec migruje za jasným cílem, který hodnotí jako pozitivní (Bogue 1961 in Uherek 2016: 33).

Jedním z autorů, který výše uvedený koncept dále rozvíjel, je Everett Lee. Ten rozpracoval soubor faktorů, které mohou být k rozhodování jedince klíčové. Jedná se o faktory spojované s místem původu, dále to jsou faktory vázané na cílovou zemi, patří sem ale i překážky a osobní faktory, které jedinci napomáhají k migraci. Lee se domnívá, že migrace je „individuální, a tím i selektivní proces“ (Lee 1966 in Uherek 2016: 33-34). Podle Everetta Lee ovlivňuje migraci několik činitelů, mezi nimi může být životní styl jedinců, ctižádostivost a ambice lidí, kteří kvůli tomu cestují do zahraničí, rodinné svazky, změny související s ekonomikou a dalším. Lee tvrdí, že každý migrační proud vytváří protiproud, který je závislý právě na podmínkách v původní a cílové destinaci, na překážkách či úpadku (Franc 2019). Podle Everetta Lee není migrace pouze záležitost rozumu. Někteří lidé mohou migrovat také proto, že neradi dlouhodobě zůstávají na jednom místě nebo naopak někteří se nestěhují a raději zůstávají na místě, které dobře znají (Lee 1996 in Uherek 2016:35).

Ravenstein jakožto geograf zkoumal migrační toky z pohledu geografie, demografie a statistik. Lee se snažil najít odpověď hlouběji, snažil se přijít na důvod, kvůli kterému jsou lidé ochotni opustit svou zemi. Takové faktory jsou buď pozitivní (např. rodinné) či negativní (např. úroveň sociálního zabezpečení v zemi původu či obecně nastavená ekonomika). Lee se snažil přijít na to, co migrační proudy udržuje v pohybu a co je formuluje. Lee ale nebyl jediný vědec, který danou teorii rozpracoval. Můžeme mezi ně řadit i Clifforda Jansena nebo Miliona M. Gordona, jehož významná kniha „*Assimilation in American Life*“ (1964) přehodnocuje koncepty amerického pluralismu a koncept „melting potu“ (Franc 2019).

Později začaly migrační teorie zajímat i amerického geografa Wilbura Zelinskiho. Jeho známý koncept mobility a tranzice se pokusil ujasnit změny migračních vzorců s modernizací společnosti a jak souvisí migrace s demografií a chováním lidí v západních zemích (Zelinski 1971 in Uherek 2016: 41).

V 90. letech 20. století analyzovali rysy migrace i profesori Stephen Castles a Mark J. Millert, kteří k tématu napsali řadu knih. Teoriemi o migraci se zabývá také sociolog Douglas Massey s týmem. Ti se ve svých výzkumech a pracích pokusili shrnout dosavadní bádání zabývající se migrací. (Franc 2019).

Matt Rosenberg nazývá push faktory jako důvody pro odchod. Podle něj si ale všechny faktory nevyžadují odchod ze země, ale napomáhají tomu. Push faktory jsou pro lidi často velice hrozné, domnívají se, že pokud neodejdou, budou trpět finančně, emočně a hlavně psychicky. Jako příklad uvádí „*The Great Potato Famine*“ v 19. století v Irsku, kdy bylo nuceno tisíce rodin migrovat do Spojených států amerických kvůli hrozícímu vyhladovění (Rosenberg 2020).

Lidé se statusem uprchlíka jsou nejvíce ovlivňováni push faktory. Uprchlíci často čelí například genocidě vlivem vnějších podmínek kvůli autoritativnímu vládnímu systému nebo vlivem jejich etnickému původu či náboženství. Rosenberg jako příklad uvádí Židy žijící v nacistickém Německu, kdy Židé museli opustit zemi a pokud by neodešli, byli by vystaveni násilí a smrti (Rosenberg 2020).

Pull faktory jsou takové faktory, které napomáhají člověku či skupině se rozhodnout, jestli jim přesídlení do nové země zajistí blahobyt. Tyto faktory přitahují obyvatelstvo na nové místo zejména proto, že jim poskytují to, co není dostupné v jejich místě původu. Očekávání svobody náboženství nebo dosažitelnosti ke kariérním příležitostem či nadbytek jídla může být považován jako pull faktor a důvod k migraci do jiné země. V každém z těchto případů mají lidé možnost usilovat o lepší život. Studenti začínající navštěvovat univerzity nebo lidé

hledající práci ve více rozvinutých zemích mají například větší šanci dostávat vyšší výplaty a lepší příležitosti, než by měli v jejich zemi původu (Rosenberg 2020).

6.1 Chicagská sociologická škola ve spojitosti s migrací

Jak již bylo psáno výše, Ravenstein nebyl jediný, kterého zajímalo téma migrace a který ho rozpracoval. Po Ravensteinovi se tématem zabývalo několik badatelů. Zákony migrace byly velikou inspirací pro společenské vědy dvacátého století. Migrační tematiku poté rozvinula i německá sociologie, obzvláště G. Simmel nebo M. Weber. Tematika byla následně rozebírána i chicagskou sociologickou školou (Drbohlav, Uherek 2007).

Chicagská sociologická škola se zabývala mj. „evropskými migranty v USA“ a „problematikou života ve městech“. Chicago se tu dobu potýkalo s přívalem emigrantů, takže bylo přívětivé k pozorování života ve městě a ke studiu změn, které přísluní emigrantů způsobily (Jílková 2009).

„Právě na přelomu 19. a 20. století v oblasti teorie migrace nastává výrazný posun zejména v tom smyslu, že věda přestává migraci chápat jen jako mechanické přemísťování z místa na místo, ale jako proces vyvazování se ze sociálních vazeb ve zdrojovém prostoru a navazování nových sociálních vazeb v zemi cílové“ (Drbohlav, Uherek 2007). Dané vazby mají vliv na chování člověka. Členové chicagské sociologické školy tak hovoří o „disorganizaci“ a „reorganizaci“ společenského pouta. Florian Znaniecky a William I. Thomas upozornili na možné konsekvence této disorganizace a reorganizace sociálních vztahů v díle „*The Polish Peasant in Europe and America*“ (1918-1920) (Drbohlav, Uherek 2007).

William Isaac Thomas byl jedním z autorů, kteří prosadili v Chicagu spojení teoretických hypotéz a jejich následným empirickým ověřováním (Musil 2012).

Monografie poukázala na to, jak se můžou díky migraci pozměnit lidské cíle či strategie, jak lidé i přes vzdálenost kontinentů komunikují skrz dopisování. V díle poukázali, že migranti mohou ztrátu svých kontaktů nahradit vytvářením různých společností, které ovšem nemusí být vždy úplně legální (Drbohlav, Uherek 2007). I přes to, že práce byla kritizována, byla to jedna z „prvních empirických studií v sociologii“ (Musil 2012).

Za nejproduktivnější období chicagské sociologické školy jsou považovány roky, kdy byl členem oddělení R. E. Park. Vědec studoval v Německu a seznámil se tam s prací G. Simmela, následkem čehož poté napsal učebnici sociologie (Park-Burgess 1921 in Musil 2012). V roce 1915 napsal publikaci „*Město: Námetý na zkoumání chování lidí v městském*

prostředí“. Práce byla další rok publikována v „*American Journal of Sociology*“ (Park 1916 in Musil 2012) a poté byla vydána s pracemi R. McKenzieho, E. Burgesse a L. Wirtha (Musil 2012).

Mezi další autory chicagské školy, kteří se zaměřili na fenomén migrace a problémy adaptace na nové prostředí, se řadí například Burgess. Ten pozoroval, že migranti si vybírají k životu určité oblasti města, většinou ty, které jsou chudší a jsou v blízkosti průmyslových podniků. Tyto oblasti označoval za „tranzitní zónu“. Při začlenění do nového prostředí předvídal i změny spojené s umístěním imigrantů ve městech, což popsal ve své publikaci „*The Growth of the City. An Introduction to the Research Project*“, která byla prvně publikována v roce 1925 (Burgess 1967 in Drbohlav, Uherek 2007). Burgess zkoumal také rodinný život a jeho změny ve spojitosti s migrací (Drbohlav, Uherek 2007).

Chicagská škola se ale k migraci nestaví odmítavě. Migranti na novém území zaujímají zvláštní společenské postavení. Od svého starého prostředí, které znali, jsou odděleni a zároveň ještě nejsou začleněni do nového prostředí. Tento jev rozpracoval G. E. Park ve své teorii marginality navazující na idey W. I. Thomase. Parkova teorie ukazuje člověka „mezi dvěma kulturami osvobozeného od svazujících kulturních konvencí“. Takto marginalizované osoby jsou Parkově nástinu nejen vykořeněné, ale také vynalézavé, často přinášející „sociální změnu a kulturní pokrok“. Další jeho publikace s názvem „*Race and Culture*“ (1950) řeší nejen otázku marginality, ale také problematiku „rasové a kulturní hybridizace“. Sborník „*The City*“ přemýšlí nad otázkou imigračních komunit a jejich sociálního života (Drbohlav, Uherek 2007).

Na chicagskou školu navazovaly i některé důležité osobnosti antropologických škol. Ty rozšířily hypotézy pro studium migračních komunit. Například R. Redfield se v roce 1936 pokusil s R. Lintonem a M. J. Herskovitsem vymezit pojem akulturace. Tito autoři vyjadřují změny, které jsou ovlivněny „koexistencí skupin odlišných kultur“ (Drbohlav, Uherek 2007). „Herskovitz poté problematiku sociálních změn probíhajících při migracích aplikoval na otázku kulturních změn v životě černošských populací v USA ve srovnání s africkou praxí. Zdůraznil, že kulturní změny působí na kulturu migrujících skupin nerovnoměrně. Některé působí na celkovou kulturní konfiguraci, jiné nikoli“. Společenské konflikty na afrických případech studoval zejména antropolog znalec v oblasti práva M. Gluckmann (Drbohlav, Uherek 2007).

6.2 Důvody pobytu cizinců v Libereckém kraji

Důvodů, proč se cizinci rozhodli pro pobyt v Libereckém kraji, může být nespočet. V následující podkapitole rozebírám možné důvody pro odchod cizinců z jejich země původu. Push faktory jsou definovány jako ty, které motivují cizince k odchodu ze země původu,

a naopak pull faktory jsou ty, které cizince přitahují na nové místo. Mezi push faktory můžeme zařadit například politickou situaci v dané zemi, nízkou ekonomickou úroveň nebo nevhodné přírodní podmínky. Zatímco push faktory fungují jako vypuzující síly, pull faktory fungují jako síly přitažlivé. Mezi pull faktory se často řadí možnost studia, lepší životní úroveň nebo lépe placené práce. Pro někoho může být důvodem obliba častého cestování a přemísťování na jiná místa.

Podle zaměstnance z oddělení dokladů a specializovaných činností se v Libereckém kraji nejvíce objevují cizinci ze sousedních států, ale výjimkou nejsou občané Moldávie, Ukrajiny nebo Vietnamu. Zaměstnanec z oddělení dokumentace doplnil výčet o cizince přicházející z některých afrických států²⁵.

Ve vlastním výzkumu jsem informantovi z Ukrajiny položila otázku, za jakým účelem se přistěhoval do České republiky. Odpověděl, že s lepším platem bude moci podporovat rodinu doma na Ukrajině, takže jeho důvodem byla zejména lepší finanční úroveň²⁶. Finance a stěhování za lépe placenou práci jsou jedním z nejdůležitějších faktorů, které cizince pohánějí do jiné země s vyhlídkou lepší ekonomické úrovně. Finance ovšem nejsou jediným faktorem, na základě kterého se cizinci rozhodují změnit místo pobytu.

Při dotazování jsem dále zjistila, že občanku Slovenska lákala představa navázání nových kontaktů a změna prostředí²⁷. Díky četbě literatury a rozhovoru s občanem Vietnamu jsem si potvrdila, že jedním častých důvodů pro příchod vietnamských občanů do ČR je vidina podnikání, tzn. i finančního zisku²⁸. Občan Bulharska měl pro odchod z rodné země i jiný důvod, v Bulharsku se potýkal s problémy se zákony. Aby změnil styl života a těmto problémům předešel, odjel pryč. Dalším důvodem pro odchod do Libereckého kraje bylo i zlepšení životní úrovně co se financí týče²⁹.

Má návštěva Centra na podporu integrace cizinců doplnila, že se v kraji vyskytují také občané Číny a Ruska³⁰. Jednalo se hlavně o studenty, kteří studují na Technické univerzitě v Liberci. V případě těchto studentů jde o pull faktory, které nabízí motivaci vzdělání.

²⁵ Zdroj: rozhovor se zaměstnancem oddělení dokladů a specializovaných činností (informant č. 1)

²⁶ Zdroj: rozhovor s občanem Ukrajiny (informant č.5)

²⁷ Zdroj: rozhovor s občankou Slovenska (informant č. 6)

²⁸ Zdroj: rozhovor s občanem Vietnamu (informant č. 7)

²⁹ Zdroj: rozhovor s občanem Bulharska (informant č. 8)

³⁰ Zdroj: rozhovor se zaměstnankyní Centra na podporu integrace cizinců (informant č. 9)

7 Závěr

Práce obsahuje stručnou historii migrace od roku 1945 po odsunu Němců z československého pohraničí až do současnosti. Zmiňuje se o reemigrantech, kteří se po válce vraceli zpět do Československa. S volyňskými Čechy se v následujících letech stěhovali do Československa také bulharští zemědělci či Maďaři. V práci zmiňuji také řeckou a makedonskou imigraci do Československa, kdy makedonský a řecký lid vyhnala ze své vlasti řecká občanská válka. Pozornost zaměřuji na smlouvu mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou, díky které v Československu pracovalo a studovalo více než 27 000 vietnamských občanů.³¹ Následující roky byla migrace v Československu ovlivněna především událostmi v roce 1989. Dalším faktorem ovlivňujícím migraci v Československu byl rok rozdělení Československa a vstup České republiky do Evropské unie.

Předmětem práce jsou dále činnosti jednotlivých oddělení cizinecké policie, kde jsem také realizovala svůj výzkum. V budově, kde sídlí Cizinecká policie, se nachází čtyři oddělení, která spolu úzce spolupracují. Jednotlivá oddělení v práci popisuji a ke každému oddělení uvádím případy, kdy došlo k porušení zákonů, zmiňuje také, jaké následky pachatelé v těchto případech nesli. První oddělení, které je popsáno je Oddělení pobytových agend. Oddělení pobytových agend poskytuje úřední hodiny, kdy se mohou cizinci informovat o záležitostech, které musí splnit a kterých se musí vyvarovat, aby neporušovali cizinecký zákon (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky in Zákony pro lidi 2019).

Druhým oddělením, které jsem v rámci svého výzkumu navštívila, je Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort. Zabývá se kontrolou ubytoven a zaměřuje se na ubytované cizince. Pracovníci oddělení zjišťují, zda mají cizinci příslušné dokumenty, které je opravňují k pobytu na území ČR. Dále realizují kontroly v podnicích, které zaměstnávají cizince, a kontrolují, zda jsou zaměstnání legálně. Při nedodržení některých povinností se cizinec vystavuje správnímu vyhoštění z Evropské unie.

Třetí navštíveným oddělením bylo Oddělení dokumentace. V podkapitole věnované tomuto oddělení jsem popsala, čím se oddělení zabývá a uvedla dva typické příklady situací, které oddělení běžně řeší.

³¹ U tématu smlouvy mezi Československem a Vietnamem se přou dvě knihy, ze kterých jsem čerpala. Baršová spolu s Baršou uvádí, že v ČSSR bylo v těchto letech zaznamenáno 27 100 občanů z Vietnamu (Barša, Baršová 2005: 218). Naproti tomu Drbohlav ve své knize uvádí jiný počet, a to 33,2 tisíc občanů (Drbohlav 2010:28).

Posledním oddělením, kam jsem v rámci mého výzkumu na policii zavítala, bylo Oddělení dokladů a specializovaných činností, které se specializuje na odhalování padělků různých dokladů.

Někteří nově příchozí cizinci touží odejít za lepším životem a tak moc si přejí uspět, že porušují zákony, které jim striktně stanovují jejich povinnosti (Collier 2017:11). Má práce pojednává především o porušování cizineckého zákona č. 326/1999 Sb. Při výzkumu jsem zjistila, že k nejčastějším porušováním zákonů v Libereckém kraji patří nelegální zaměstnávání, při kterém lze odhalit i cizincův nelegální pobyt v ČR. Při odhalení nelegálního zaměstnávání je potrestán především zaměstnavatel, kterému je udělena nemalá pokuta. Dalším potrestaným může být například i agentura, přes kterou si cizinec zaměstnání sjednal.

Správní vyhoštění je důsledkem odhalení nelegálního zaměstnání nebo pobytu. V rámci mého výzkumu jsem měla možnost zúčastnit se případu, kdy došlo k udělení tohoto opatření. Při výslechu mladé ženy z Běloruska policisté zjistili, že žena měla sjednané polské vízum a bylo jí agenturou řečeno, že na něj v ČR může pracovat. Mladá žena se na základě tohoto víza mohla sice na území ČR legálně pohybovat jako turistka, ale nesměla se dopouštět výdělečné činnosti v podobě zaměstnání, které však vykonávala³². Cizinci jsou často zadrženi za nelegální zaměstnávání hlavně také z důvodu administrativní a časové náročnosti pro obstarání všech potřebných náležitostí, kterými musí při legální práci v zemi disponovat (Babická 2011: 187).

Z mé první části výzkumu jsem si zaznamenala informace, které mi pomohly zodpovědět výzkumné otázky práce. Všechny tři otázky spolu velmi úzce souvisí. První otázka zní, *kteřá zájmová skupina nejčastěji páchá nelegální aktivity*. Výzkumem se potvrdilo, že nejpočetnější skupinou vykonávající nelegální aktivity jsou cizinci z východní části Evropy. Konkrétněji se jedná o občany z Ukrajiny a s ní sousedících států. Zodpovězení otázky je podpořeno i odbornými knihami, ze kterých jsem v průběhu práce čerpala. Nejčastěji se tito cizinci dopouští porušení zákona ve formě nelegálního zaměstnávání. Nejednou došlo k tomu, že při vyslýchání cizince, který se této nelegální aktivity dopouštěl, se ukázal být nelegální i jeho pobyt na území České republiky či se dopustil také trestního činu ve formě padělání veřejné listiny. Touto částí výzkumu jsem zodpověděla i druhou výzkumnou otázku, tj. *jakých nelegálních aktivit se cizinci nejčastěji dopouští*.

Při mé návštěvě Oddělení dokladů a specializovaných činností jsem zjistila, že pokud dochází k padělání veřejné listiny, většinou se jedná o padělání občanského průkazu či cestovního pasu umožňující pobyt na území ČR. Často se jedná o padělky rumunských

³² Vyplývá z rozhovoru s informantem č. 4, zaměstnancem oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort.

občanských průkazů, což je způsobeno především tím, že Rumunsko je jedním ze států Evropské unie a jejich občanský doklad obsahuje pro padělatele lehce padělatelné ochranné prvky. Cizinci si mohou průkaz padělat sami či si za to zaplatit.

V rámci mé stáže jsem zjistila, že se cizinci v Libereckém kraji nejčastěji dopouští nelegálních aktivit a porušování cizineckého zákona ve formě nelegálního zaměstnávání, dále se dopouští i nelegálního pobytu nebo jiných činností, kterými porušují zákon. Nejčastěji se jedná o občany Ukrajiny a jiných méně hospodářsky rozvinutých zemí. V poslední době jde také o občany z afrických států. Často se stává, že tito cizinci do České republiky cestují jak z důvodů ekonomických, tak i z důvodů rodinných vazeb či kvůli příležitostem spojených se studiem na vysokých školách.

Má stáž na Cizinecké policii mě velmi příjemně překvapila. Dozvěděla jsem se spoustu informací, díky kterým se pro mě činnost policie stala ještě zajímavější. Na začátku stáže jsem se obávala, že na můj výzkum nebudou mít pracovníci policie čas. Poté jsem ale byla překvapená, jakým způsobem ke mně přistupovali a ochotně zodpovídali veškeré mé dotazy v rámci výzkumu.

Při rozhovorech se zástupci nejpočetnějších cizineckých skupin v Libereckém kraji, jsem se od informantů chtěla dozvědět, proč si pro svůj pobyt vybrali právě Liberecký kraj, zda jsou v kraji spokojeni, co se jim v kraji nejvíce líbí či naopak nelíbí, a jak dlouho zde žijí. Také jsem se ptala, zda měli problém s následnou integrací do majoritní společnosti. Všichni informanti odpověděli, že jsou v kraji spokojeni, jedinou výtku měli ve spojitosti s počasím, které je většinou chladnější, deštivější či větrnější. Všichni dotazovaní informanti v kraji bydlí minimálně 5 let, nejdéle však občanka Slovenské republiky, která žije v Liberci už 24 let a muž z Vietnamu, který žije v Hrádku nad Nisou 25 let. Ačkoli začátky jejich pobytu v ČR musely být těžké, po čase se situace zlepšila a podařilo se jim navázat i sociální vazby s českými občany

Integrace do společnosti je jedním z hlavních faktorů, kvůli němuž se může cizinec obávat odjet do jiné země, ať už na určitou dobu nebo nastálo. Tato informace odpovídá na poslední výzkumnou otázku, ve které jsem se snažila přijít na to, *jaké faktory ovlivňují začlenění cizinců do společnosti*. Z realizovaného výzkumu vyplynulo, že mezi další faktory ovlivňující sociální integraci se řadí faktory politické a historické. S občany Slovenské republiky má Česká republika částečně společnou historii, která sice skončila, ale mnoho lidí považuje občany Slovenska stále jako své spoluobčany. Někteří cizinci se také mohou obávat do České republiky přijet pouze z důvodu, že je jako cizince Češi nepřijmou. Ovlivňujícím faktorem může být také zdlouhavé zařizování potřebných dokumentů opravňujících k pobytu či zaměstnání. Může se stát, že si cizinec nevyřídí potřebné dokumenty, na základě kterých může v zemi legálně

pobývat či pracovat. Kvůli nesjednání těchto opatření se cizinec vystavuje problémům. Velkou překážkou je také znalost českého jazyka, který je pro mnoho cizinců velmi obtížný. Cizincova neznalost jazyka pak může u některých Čechů vyvolat negativní dojem, což zase vede k obtížné integraci cizinců do společnosti.

Poslední fáze výzkumu probíhala ve spolupráci s pracovníci z Centra na podporu integrace cizinců v Liberci. Nejprve jsem kladla otázky na chod centra a služby, jež jsou cizincům dostupné. Dále jsem už pokládala otázky týkající se cizinců. Díky rozhovoru jsem zjistila, že ze služeb, které centrum poskytuje, je mezi cizinci největší zájem o kurzy českého jazyka či poradenství. Neméně oblíbené jsou i sociokulturní kurzy, které mohou poučit ohledně pracovních smluv či bezpečnosti práce. Dále se pořádají i ty kurzy, které cizince seznámí s historií kraje či jim poradí tipy na výlet. Z rozhovoru jsem se dozvěděla, že nejpočetnější cizineckou skupinou docházející do centra jsou především občané Ukrajiny, Ruska nebo Vietnamu. Jelikož se naproti centru nachází budova ekonomické fakulty Technické univerzity, tak do centra dochází často i občané z afrických či jiných států.

Pracovnice Centra mi ochotně zodpověděla i otázku na úspěšnou integraci. Nejzákladnějším aspektem pro úspěšné začlenění do majoritní společnosti je ovládnutí českého jazyka, čehož může cizinec dosáhnout snadněji, když na kurzy českého jazyka dochází pravidelně. Dále je velmi důležité, aby cizinec dodržoval pravidla, která mu stanovují platné zákony. Dozvěděla jsem se také, že menší rozdíly v integraci mezi národnostmi opravdu existují. Lépe se český jazyk učí například obyvatelé tehdejšího Sovětského svazu. Záleží ale také, zda člověk prochází procesem integrace sám, či zda se okolo něj nachází občané mluvící stejnou řečí. Cizinci poté mezi sebou mluví svým mateřským jazykem. Zatímco cizinec, který okolo sebe nemá přátele mluvící stejným jazykem, je nucen okolím se naučit rychleji mluvit česky. Docílení úspěšné integrace je velmi individuální a záleží především na cizinci, jak moc se chce začlenit.

V práci je věnována pozornost i tzv. push-pull faktorům, které pomáhají pochopit důvod migrace obyvatelstva. Pro představení teorie push-pull faktorů pro mě byla inspirativní myšlenka německo-britského geografa a kartografa Ernsta G. Ravenstein, který na konci 19. století představil své zákony migrace (Ravenstein 1889 in Uherek 2016: 33). Samotnou teorii push-pull faktorů rozvedlo několik badatelů, nejčastěji zmiňován Douglas J. Bogue. Ten vyvozoval, že pro migranta jsou důležité vypuzující či přitažlivé síly různých intenzit. Mezi vypuzující síly se řadí například přírodní katastrofy nebo spory v zemi, kdy je migrant nucen opustit svou zemi původu kvůli strachu o svůj život (Bogue 1961 in Uherek 2016: 33). Mezi

přitažlivé síly je zařazena cesta za vzděláním. Další badatel, který tuto teorii rozvinul, byl Everett Lee, podle něj je migrace také individuální proces a může ji ovlivňovat i životní styl či ambice (Franc 2019).

Matt Rosenberg označuje push faktory jako důvody, které mohou napomáhat pro odchod. Uvádí příklad z 19. století, kdy bylo Irsko sužováno hladomorem a tisíce lidí bylo nuceno emigrovat. Jako další příklad uvádím Židy v nacistickém Německu, kde byli tito lidé stigmatizováni a nuceni nosit oblečení, na kterém musela být viditelně vyšitá Davidova hvězda. Kvůli ní byly dokonce vystavováni násilí nebo ponížení v očích veřejnosti. Goffman ve své knize tvrdí, že „nálepkování“ příslušníků rasových, náboženských nebo etnických skupin mohlo být pravděpodobně jakýmsi nástrojem k odstraňování „těchto menšin z různých konkurenčních prostředí“ (Goffman 2003: 158). Tento problém může být považován právě za ony push faktory. Kdyby Židé v tehdejší nacistickém Německu zůstali, pravděpodobně by museli čelit násilí či přímo smrti.

Téma, které jsem si pro svou závěrečnou práci vybrala, je velice obsáhle a rozmanité. Celá práce a výzkum obsahuje mnoho informací, které pro mě byly poučné. Jak jsem již zmiňovala, problematice cizinců v kontextu s migrací se v minulosti zabývala celá řada vědců. Domnívám se, že toto téma bude předmětem bádání dalších vědců, otázky cizinecké problematiky jsou stále aktuální a je důležité na ně hledat odpovědi.

Seznam literatury

- Amnesty International. *Terminologie*. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie> [20.3.2020]
- Arrows Advisory Group 2018. *Následky nelegálního zaměstnávání cizinců*. Dostupné z: <https://www.arws.cz/novinky-v-arrows/nasledky-nelegalniho-zamestnavani-cizincu>
- Babická, K. 2011. Cizinci v České republice, in H. C. Scheu, *Migrace a kulturní konflikty*, 179-192. Praha: Auditorium.
- Baršová, A., P. Barša. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Bogue, D. J., 1961. Techniques and Hypotheses for the Study of International Migration, *International Population Conference*, paper 114. New York.
- Burgess, E. W. 1967. *Growth of the City: An Introduction to the Research Project*. London: University of Chicago Press.
- Břešťan, R. 2016. Češi, po kterých se prošly dějiny Ruska, Polska i Československa, *hlidacipes*. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/cesi-po-kterych-se-prosly-dejiny-ruska-polska-i-ceskoslovenska/> [8.4.2020]
- BusinessInfo 2019. *Vietnam: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-17971.html#sec4> [8.4.2020]
- Cibulka, J. T. Freidingerová, P. Kočí. 2018. Interaktivní grafika ke století republiky: žádná lidská činnost neformovala naši zemi víc než migrace, *irozhlas*. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/data-interaktivni-mapa-100-let-ceskoslovenska_1810260711_cib [8.4.2020]
- Collier, P. 2017. *Exodus: Jak migrace mění náš svět*. Praha: Libri.
- Corbin, J., A. Strauss. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.
- Česká rozvojová agentura. *Ukrajina*. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/zeme/ukrajina/> [8.4.2020]
- Český statistický úřad. *Ekonomická aktivita cizinců – zaměstnávání cizích státních příslušníků v postavení zaměstnanců*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/29002718k3cj.pdf/afb84170-670b-48c3-a216-c0a5f0f166e2?version=1.2> [8.4.2020]
- Český statistický úřad 2020. *Cizinci: počet cizinců*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu> [8.4.2020]
- Český statistický úřad. *Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/2900271801g1.jpg/fb9ac76e-41b3-4325-86e0-8c4baf9dfab4?version=1.0&t=1542203951468> [8.4.2020]

- Český statistický úřad 2020. *Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost [8.4.2020]
- Český statistický úřad 2020. *Veřejná databáze – cizinci podle státního občanství a pohlaví k 31.12.* Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CIZ08&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&str=v899> [8.4.2020]
- Český statistický úřad 2012. *Cizinci v ČR: Vietnamci u nás zakořenili*. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci_v_cr_vietnamci_u_nas_zakorenili20120214 [8.4.2020]
- Český statistický úřad 2020. *Cizinci: Přehledy – Liberecký kraj*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/40002fee55> [8.4.2020]
- Česká televize 2018. *Po vyhlášení Československa se odehrály četné šarvátky. Němci usilovali o provincii Sudetenland*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2636075-po-vyhlaseni-ceskoslovenska-se-odehraly-cetne-sarvatky-nemci-usilovali-o-provincii> [8.4.2020]
- Čerňanská, B. 2018. *Teorie push-pull vlivů na migraci*, *Encyclopediaofmigration.org*. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/teorie-push-pull/> [8.4.2020]
- Čermák, Z., M. Lupták. 2015. Kontext Ukrajinsko-české migrace: Socioekonomický a demografický kontext česko-ukrajinské migrace, in D. Drbohlav, *Ukrajinská pracovní migrace v Česku*, 51-65. Praha: Karolinum.
- Československo. Zákon č. 283 ze dne 15. července 1991 zákon České národní rady o Policii České republiky, in *Zákony pro lidi 1991*, částka 51. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-283/zneni-0> [4.3.2020]
- Československo. Zákon č. 123 ze dne 3. dubna 1992 zákon o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky, in *Zákony pro lidi. 1992*, částka 30. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-123> [4.3.2020]
- Česko. Zákon č. 326 ze dne 23. prosince 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, in *zákony pro lidi. 1999*, částka 106. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326> [4.3.2020]
- Česko. Zákon č. 435 ze dne 23. července 2004 o zaměstnanosti, in *Zákony pro lidi. 2004*, částka 143. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435> [23.1.2020]
- Česko. Zákon č. 273 ze dne 11. srpna 2008 o Policii České republiky, in *Zákony pro lidi. 2008*, částka 91. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273> [23.1.2020]
- Česko. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009 zákon trestní zákoník, in *Zákony pro lidi. 2009*, částka 11. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [23.1.2020]
- Česko. Zákon č. 500 ze dne 24. září 2004 správní řád, in *Zákony pro lidi. 2004*, částka 174. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500> [23.1.2020]
- Drbohlav, D. 2008. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů*. Praha: Karolinum.

- Drbohlav D., L. Lachmanová. 2008. Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů v Česku – realita očima expertů (Delfy výzkum), in *Migrace a (i)migranti v Česku*. Praha: SLON.
- Drbohlav, D. 2015. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku*. Praha: Karolinum.
- Drbohlav, D., L. Lachmanová 2008. Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů v Česku – realita očima expertů (Delfy výzkum), in *Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)*, 103-121. Praha: Karolinum.
- Drbohlav, D., L. Lachmanová-Medová. 2009. National Data Collection Systems and Practises, Country Report Czech Republic, *PROMINSTAT project*. Dostupné z: http://www.prominstat.eu/drupal/?q=system/files/PROMINSTAT_Country_report_Czech_Republic.pdf. [4.1.2020]
- Drbohlav, D., Z. Uherek. 2007. Reflexe migračních teorií, *web.natur.cuni*. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/~ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf> [8.4.2020]
- Epravo 2018. *Zaměstnávání cizinců – tři kategorie cizinců*. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zamestnavani-cizincu-107488.html> [8.4.2020]
- Fiala, T., J. Kunc, V. Toušek 1999. Aktuální trendy v zaměstnávání cizinců na trhu práce v ČR, in D. Borecký (eds), *Geografie XI*. svazek 145 řada přírodních věd č. 22 (A), 45-50. Brno: Masarykova univerzita.
- Flídřová, E. 2018. *Vyhoštění cizinců v mezinárodním právu*. Praha: Univerzita Karlova.
- Franc, A. 2011. Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci, *Clanky.rvp*. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/9445/SOUDOBE-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRISTUPY-K-MIGRACI.html/> [8.4.2020]
- Glaser, B. G., Strauss, A. L. 1967. *The Discovery of grounded theory*. New York: Aldine.
- Goffman, E. 2003. *Stigma: poznámky o způsobech zvládnání narušené identity*. Praha: Slon.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Chmelíčková, N., V. Votočková 2016. *Zákon o azylu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.
- Iurkovskiy, O. 2011. *Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Ukrajiny*. Praha: Bankovní institut a vysoká škola Praha. Dostupné z: <https://is.ambis.cz/th/hcroq/1.pdf> [5.3.2020]
- Janská, E., D. Drbohlav. 2001. Re-emigration and Integration of Volhynian and „Chernobyl“ Czechs in the Czech Republic, *Acta Universitatis Carolinae Geographica* 34 (1): 123-134. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum.
- Jílková, M. 2009. Migrační pohyby absolventů Znojemských škol, *dk.upce*. Dostupné z: <https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/33243/Migra%C4%8Dn%C3%AD%20pohyby%20absolvent%C5%AF%20znojemsk%C3%BDch%20%C5%A1kol%20-%20J%C3%ADkov%C3%A1%20Michaela.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [6.3.2020]

Kaňáková, M. 2017. *Asijská menšina v Peru*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z: https://dodo.is.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/93294/DPTX_2015_2_11210_0_436517_0_180385.pdf?sequence=1&isAllowed=y [12.3.2020]

Koldinská, K., C. H. Scheu, M. Štefko 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.

Kovářová, P. *Češi a Slováci v proměnách času*. Zlín: Gymnázium a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Dostupné z: <https://g.denik.cz/43/71/ii-tema-dalsi-prispevky.pdf> [14.3.2020]

Lee, E. S. 1966. A Theory of Migration, *Demography* 3: 1: 47-57. Pennsylvania: University of Pennsylvania.

Leontiyeva, Y., M. Nečasová. 2009. Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu, in M. Rákoczyová, R. Trbola, *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*, 117-160. Praha: SLON.

Libichová, L. 2010. *Cizinecká policie*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/29654/BPTX_2009_2_11210_ASZK00306_200862_0_88627.pdf?sequence=1 [7.2.2020]

Lozoviuková, K. 2017. Poválečný Liberec – město v pohraničí in J. Pažout (eds.), *Život na československých hranicích a jejich překračování v letech 1945-1989*: 18-40. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

Lozoviuková, K., L. Štopperová. 2009. *Oblastní sběrné středisko v Liberci a odsun Němců*.

Lukášková, G. 2012. *Cizinecká policie*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/bqiw8/DP_konecna_verze.pdf [4.3.2020]

Machotková, Š. 2020. Oblasti schengenské spolupráce, *Euroskop*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> [3.1.2020]

Martínková, Š. 2008. Sociabilita vietnamského etnika v Praze, in Z. Korecká, T. Pojarová, Z. Uherek, *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, 165-208. Praha: Etnologický ústav ČR.

Maříková, H., M. Petrusek, A. Vodičková a kol. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.

Musil, J. 2012. Chicagská škola a česká sociologie, *Lidé města 14*: 399. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-931-version1-musil.pdf> [10.1.2020]

Müllerová, P. 2004. *Stručná historie států – Vietnam*. Praha: Libri.

Ministerstvo průmyslu a obchodu-odbor komunikace 2019. *Ukrajina – nevytížený potenciál*. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/ukrajina--nevytezeny-potencial--250676/> [6.1.2020]

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Modré karty pro cizince v České republice*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pro-cizince-1> [15.3.2020]

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Modrá karta – informace pro zaměstnavatele*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pro-zamestnavatele-1> [15.3.2020]

Ministerstvo práce a sociálních věcí 2020. *Zaměstnanecké karty pro cizince v České republice – Co je zaměstnanecká karta*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pro-cizince> [15.3.2020]

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Vnitropodnikové převádění zaměstnanců*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/vnitropodnikove-prevadeni> [15.3.2020]

Ministerstvo vnitra České republiky 2019. *Slovníček pojmů*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx> [11.3.2020]

Ministerstvo vnitra České republiky 2019. *Cestování po EU/Schengenu – občané třetích zemí*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/cestovani-po-eu-schengenu-286796.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D> [16.3.2020]

Ministerstvo vnitra České republiky 2020. *Krátkodobý pobyt (vízová povinnost/bezvízový styk)*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kratkodoby-pobyt-vizova-povinnost-bezvizovy-styk.aspx> [15.3.2020]

Ministerstvo vnitra České republiky 2019. *Dlouhodobý pobyt-základní informace: povolení k dlouhodobému pobytu*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx> [15.3.2020]

Ministerstvo zahraničních věcí 2016. *Dlouhodobé vízum vs. dlouhodobý pobyt*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/addisababa/cz/viza_a_konzularni_informace/vizove_informace_pro_cizince/dlouhodob_a_viza/dlouhobe_vizum_vs_dlouhodoby_pobyt.html [15.3.2020]

Naše Jablonecko 2019. *Při akci Stavba policisté kontrolovali nelegální zaměstnávání cizinců*. Dostupné z: <http://www.nasejablonecko.cz/jablonecko-aktualne/pri-akci-stavba-policiste-kontrolovali-nelegalni-zamestnavani-cizincu/?aktualitaId=58869> [15.3.2020]

Novinky 2017. *Slovensko se ekonomicky přibližuje k České republice, brzy ji předstihne*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/slovensko-se-ekonomicky-priblizuje-ceske-republice-brzy-ji-predstihne-40051329> [15.3.2020]

Pavlík, Z., M. Kučera (eds.) 2002. *Populační vývoj České republiky 1990-2002*. Praha: Univerzita Karlova.

Park, R.E., E. W. Burgess 1921. *Chicagská škola a česká sociologie, Lidé města* 14: 399 Chicago: University of Chicago Press. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-931-version1-musil.pdf> [8.4.2020]

Park, R. E. 1916. *The City. Suggestions for the Investigation of Human Behavior in Urban Environment, American Journal of Sociology* 20, 5: 577-612. Chicago: University of Chicago Press.

Pavelčíková, N., 2004. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha: ÚDV

Pechová, E. 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Praha: La Strada. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf [16.3.2020]

Pojarová, T., Z. Uherek, R. Weinerová 2008. Výzkumy v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky, in Z. Korecká, T. Pojarová, Z. Uherek, *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, 11-74. Praha: Etnologický ústav ČR.

Policie 2019. *Napomáhání k nelegální migraci*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/napomahani-k-nelegalni-migraci.aspx> [15.3.2020]

Policie 2019. *20 let Policie České republiky*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx> [15.3.2020]

Policie 2019. *Odbor cizinecké policie – oddělení pobytových agend*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzby-odbory-skupiny-odbor-cizinecke-policie.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D> [15.3.2020]

Policie 2019. *Odbor cizinecké policie – oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzby-odbory-skupiny-odbor-cizinecke-policie.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D> [15.3.2020]

Policie 2019. *Odbor cizinecké policie – oddělení dokladů a specializovaných činností*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzby-odbory-skupiny-odbor-cizinecke-policie.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D> [15.3.2020]

Policie 2019. *Odbor cizinecké policie – oddělení dokumentace*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sluzby-odbory-skupiny-odbor-cizinecke-policie.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d> [15.3.2020]

Policie 2019. *Policisté kontrolovali nelegální zaměstnávání cizinců*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/krajske-reditelstvi-policie-lbk-zpravodajstvi-policiste-kontrolovali-nelegalni-zamestnavani-cizincu.aspx> [15.3.2020]

Lozoviuková, K., L. Štopperová. 2009. Oblastní sběrné středisko v Liberci a odsun Němců.

Prameny Nisy 10: 87-119. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

Ravenstein, E. 1889. The Laws of Migration: Second Paper, *Journal of the Royal Statistical Society* 52: 241-305. London: Blackwell Publishing for the Royal Statistical Society.

Rejsková, P. 2009. Policisté odhalili Ukrajince, který se vydával za Bulhara, *liberecky.denik*. Dostupné z: <https://liberecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/policie20090828.html> [27.1.2020]

Rosenberg, M. 2020. Push-Pull Factors in Immigration, *thoughtco*. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/push-pull-factors-1434837> [27.1.2020]

Sdružení pro integraci a migraci. *Cizinci ze zemí mimo EU*. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince/cizinci-ze-zemi-mimo-eu> [8.4.2020]

Státní úřad inspekce práce 2018. V loňském roce přibylo případů nelegálně zaměstnaných cizinců, *du.cz*. Dostupné z: <https://www.du.cz/33/v-lonskem-roce-pribylo-pripadu-nelegalne-zamestnanych-cizincu-uniqueidgOkE4NvrWuNAcUiL-fcBUX7XWi2TEgJG/> [25.1.2020]

Srb, V. 2004. *1000 let obyvatelstva českých zemí*. Praha: Karolinum.

Sušová-Salmien, V. 2019. Ukrajina po pěti letech: ekonomika, reformy, oligarchie a identita, *casopisargument*. Dostupné z: <http://casopisargument.cz/2019/03/30/ukrajina-po-peti-letech-ekonomika-reformy-oligarchie-a-identita/> [15.3.2020]

Stráž Severu. 1945. Očista našeho pohraničí započala, *Stráž Severu* 2: 3. Liberec.

Školka, M. 2012. *Narušení zákonnosti ČR cizinci – migrační vlna velkého rozsahu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. Dostupné z: https://theses.cz/id/tqhzkj/DIPLOMOV_PRCE_MICHAEL_KOLKA.pdf [15.3.2020]

Šolc, M. 2010. Moldavan v Čechách pobýval celých pět let protizákonně, *liberecky.denik*. Dostupné z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/moldavan-v-cechach-pobyval-celych-pet-let-protizak.html [15.3.2020]

Šrýtrová, V. 2018. *Obchodníci s láskou*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/obchodnici-s-laskou.aspx> [3.3.2020]

Šrýtrová, V. 2017. *Vydal se za prací do České republiky i přesto, že měl na naše území zákaz vstupu*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/mel-zakazany-vstup-do-ceske-republiky-a-pres-to-pricestoval-az-do-liberce.aspx> [3.3.2020]

Tabery, P. 2008. Názory obyvatel na rozdělení Československa, *Sociologický ústav AV ČR*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a880/f9/100746s_po80117a.pdf [14.3.2020]

Rosenberg, M. 2020. Push-Pull Factors in Immigration, *thoughtco*. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/push-pull-factors-1434837> [22.11.2019]

Uherek, Z. 2016. Migrace ve společenských vědách, in V. Günter, V. Honusková, Š. Ošťádalová, Z. Uherek, *Migrace: historie a současnost*, 31-48. Ostrava: Občanské sdružení PANT.

Uherek, Z., 2008. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

Ukrinvest 2013. *Zemědělství na Ukrajině*. Dostupné z: <http://www.ukrinvest.eu/investicni-prilezitosti/zemedelstvi> [20.3.2020]

Vaculík, J. 2002. *Češi v cizině – emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova Univerzita.

Wolterskluwer 2019. *Zákon o Policii České republiky*. Dostupné z: [obchod.wolterskluwer.cz > cz > zakon-o-policii-cr-komentar-ukazka](http://obchod.wolterskluwer.cz/cz/zakon-o-policii-cr-komentar-ukazka) [15.3.2020]

Zelinski, W. 1971. The Hypothesis of the Mobility Transition, *The Geographical Review* 61, 2: 219-249. New York: American Geographical Society.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Úspěšnost podaných žádostí – dlouhodobá víza.....	28
Tabulka 2: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v krajích za rok 2018.	28
Tabulka 3: Nelegálně zaměstnaní cizinci – nejčtenější státní příslušnosti.....	39
Tabulka 4: Nelegálně zaměstnaní občané států EU – nejčtenější státní příslušnosti.	39
Tabulka 5: Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na obor činnosti zaměstnavatele. ..	40

Seznam grafů

Graf 1: Interaktivní grafika ke století republiky: žádná lidská činnost neformovala naši zemi víc než migrace..	21
Graf 2: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu.....	24
Graf 3: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání 2004-2017	36
Graf 4: Nejčastěji zastoupená státní občanství cizinců v kraji.....	47

Zdroj tabulek

Tabulka č.1: Úspěšnost podaných žádostí – dlouhodobá víza. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/Souhrnna_informaci_o_aktivitach_realizovanych_prislusnymi_resorty_v_oblasti_potirani_nelegalniho.pdf/2e14881e-ed20-fa6e-a198-b3f7edd80c92 [9.12.2017]

Tabulka č. 2: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v krajích. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRU02-L6&z=T&f=TABULKA&skupId=1247&katalog=31742&pvo=CRU02-L6&c=v3~8_RP2018&v=v1363_KAT_154_1 [17.2.2020]

Tabulka č. 3: Nelegálně zaměstnaní cizinci – nejčtetnější státní příslušnosti. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/Souhrnna_informaci_o_aktivitach_realizovanych_prislusnymi_resorty_v_oblasti_potirani_nelegalniho.pdf/2e14881e-ed20-fa6e-a198-b3f7edd80c92 [23.1.2020]

Tabulka č. 4. Nelegálně zaměstnaní občané států EU – nejčtetnější státní příslušnosti.

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/Souhrnna_informaci_o_aktivitach_realizovanych_prislusnymi_resorty_v_oblasti_potirani_nelegalniho.pdf/2e14881e-ed20-fa6e-a198-b3f7edd80c92 [23.1.2020]

Tabulka č. 5: Četnost nelegálního zaměstnávání s ohledem na obor činnosti zaměstnavatele.

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/Souhrnna_informaci_o_aktivitach_realizovanych_prislusnymi_resorty_v_oblasti_potirani_nelegalniho.pdf/2e14881e-ed20-fa6e-a198-b3f7edd80c92 [23.1.2020]

Zdroj grafů

Graf č. 1: Interaktivní mapa ke století republiky: žádná lidská činnost neformovala naši zemi víc než migrace. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/data-interaktivni-mapa-100-let-ceskoslovenska_1810260711_cib [23.1.2020]

Graf č. 2: Czso.cz. Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu> [14.3.2020]

Graf č. 3: Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavené v zaměstnání 2004-2017. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost [9.12.2019]

Graf č. 4: Nejčastěji zastoupená státní občanství cizinců v kraji. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/40002fee55> [23.1.2020]

Seznam příloh

- I. Rozhovory – Cizinecká policie
- II. Rozhovory – cizinci v Libereckém kraji
- III. Rozhovor – Centrum na podporu integrace cizinců

I. Rozhovory – Cizinecká policie

Krajské ředitelství cizinecké policie Libereckého kraje jsem navštívila v rámci stáže ve druhém ročníku bakalářského studia. Stáž se uskutečnila od 18. 2. 2019 a její rozsah byl 80 hodin. V rámci tohoto období jsem se pokoušela maximálně využít čas strávený na policii a dotazovala se potřebných informací. Během mého času na stáži jsem navštívila všechna čtyři oddělení, přičemž jsem pro každé oddělení sestavila otázky a při jejich návštěvě jsem se zástupci udělala rozhovory, které zde přikládám. Nejprve jsem navštívila Oddělení dokladů a specializovaných činností, poté Oddělení pobytových agend, následovalo Oddělení dokumentace a pobyt jsem zakončila Oddělením pobytových kontrol, pátrání a eskort.

Oddělení dokladů a specializovaných činností

1) „Na co se Vaše oddělení specializuje?“

„Tak jak už říká název našeho oddělení – Oddělení dokladů a speciálních činností napovídá, tak nejvíce se zaměřujeme na odhalování neregulérních dokladů u občanů ČR, ale samozřejmě i cizinců. Další naší náplní práce je obsluha speciální techniky, tzn. máme na oddělení přidělené vozidlo Mercedes sprinter, tzv. schengen bus, kde jsou vlastně přístroje, který nám pomáhají odhalovat neregulérní doklady tzn. je to vozidlo, které je nasazováno do terénů, slouží při dopravně bezpečnostních akcích, při různých pátracích akcích a samozřejmě slouží třeba i na vyžádání jiné složky policie, dále máme na útvaru vozidlo termovize, to je vozidlo, které je vlastně poměrně nové, na našem oddělení. Máme ho tady cirká tři měsíce a vlastně je to vozidlo, jak už to napovídá, tzn. monitorování nějakého zájmového objektu, třeba za všech povětrnostních podmínek a samozřejmě nám to vozidlo slouží ve dne i v noci, je vybaveno dvěma kamerami, jedna je kamera s vysokým rozlišením a druhá je termokamera, a vlastně to vozidlo nám umožňuje, jak jsem teda už říkal monitorování nějakého zájmového objektu, bude se využívat při různých dopravně bezpečnostních akcích, pátracích akcích a nebo třeba jiných policejních akcí, jako je třeba monitorování benátské noci a dalších policejních akcí a za třetí tady máme ještě na našem oddělení AFIS, AFIS je vlastně přístroj, který slouží k daktyloskopování cizinců, kteří na našem území buďto neoprávněně pracují nebo neoprávněně pobývají, samozřejmě, pokud nám ještě i čas dovolí, tak normálně sloužíme hlídku v terénu, chodíme po ubytovnách, provozovnách a samozřejmě se snažíme odhalovat ty neregulérní doklady u těch cizinců.“

2) „A nedělá vám problém takový počet lidí na benátské noci, jaký tam každoročně je?“

„U té termovize je to problém no, my jsme tam monitorovali to stanové městečko, my tam vidíme pohyb, ale nevidíme, jestli člověk do toho stanu jde či nejde, jestli to je majitel toho stanu nebo není. Třeba když jezdíme a monitorujeme ten Malevil cup, ale nevím, jestli víte, kde to je. To je, když se jede na Jablonný, tak tam se monitoruje taky takový plac a tam už je to dobrý, tam je v noci klid, tam když je pohyb, tak tam už je to trochu podezřelý, ale když se monitoruje taková velká skupina osob, tak pak už to je zavádějící ty informace no.“

3) „Z jakých zemí nejčastěji nacházíte padělky dokladů?“

„No tak jsou to padělky dokladů EU, jsou to padělky rumunských, bulharských, litevských a slovenských průkazů totožnosti, to jsou asi takový ty nejčastější. Třeba občan EU nepotřebuje k práci na našem území žádné vízum, takže on, když předloží tu rumunskou občanku, tak když to ty policisti nezjistí, že ten doklad je padělaný, tak se na něj pohlíží jako na občana EU a vlastně volným pohybem na našem území a s možností pracovat na našem území bez dalších jiných náležitostí, které on by tady potřeboval k práci.“

4) „Zdá se mi, že je rumunský doklad pro padělatele lehce padělatelný, co myslíte?“

„Oni jsou různé druhy padělků, on je padělek lehce rozpoznatelně zjištělný, některý padělek je dobrý padělek, jo je různá kvalita padělání. Někdy ten doklad vezmu do ruky a hned si řeknu, že je to padělek, někdy ten doklad musíme opravdu podrobně zkoumat, abych mohl říct, že se jedná o padělaný doklad. Ale jinak Rumunsko, jak jsem tady už říkal no Rumunsko, Bulharsko, tam jsou třeba nějaký ty rodinný vazby, že se narodil v Moldávii, v Rumunsku má rodiče, tak z toho důvodu je možné, že si právě nejvíc padělají ty rumunský doklady totožnosti, tzn. rumunské občanské průkazy.“

5) „Cizinci, kterých zemí nejčastěji padělají evropské doklady a které doklady občanů EU jsou pro toto padělání nejzranitelnější (nejvhodnější)?“

„Tak nejvíc to padělají, co teda pak ve finále zjistíme, když se ty lidi následně vyslychají, že to jsou občani Moldavska a Ukrajiny a vlastně je to z toho důvodu, že on pokud ten občan předloží doklad k EU, tak nepotřebuje k zaměstnání na našem území nic jiného, pokud se tady, pokud chce tady pracovat občan Ukrajiny nebo Moldávie, tak potřebuje pracovní povolení, pracovní vízum a to už je nějaká složitá, finanční náročnost pro toho cizince, z toho důvodu si nechají obstarat ty padělaný doklady, aby tady mohli na našem území pracovat.“

6) „Mají cizinci tendenci často porušovat úřední postupy?“

„Pokud zjistíme, že mají padělaný doklady, že je předložili, tak někteří do výsledku vypovídají, někteří do výsledku nevypovídají, ale já si myslím, že vypovídají třeba i někteří nějaké nesmyslné údaje, jo, takže některý cizinec spolupracuje, některý nespupracuje, takže se nedá jednoznačně říct, jestli je porušují, ty postupy nebo ty předpisy“.

7) „Z jaké oblasti Evropy se zde nejvíce objevují cizinci?“

„Tak podle mého názoru, teda pokud budu brát, že cizinec není občan ČR, tak si myslím hodně Slováci, Poláci, Vietnamci, Ukrajinci, Moldavci, tyhle národnosti si myslím, že by to mohli být.“

8) „Cca v roce 2015 se „strhla“ tzv. migrační krize, jak se tento příliv cizinců projevil na organizaci práce?“

„Já si myslím že tady konkrétně u nás v Libereckém kraji se ten příliv cizinců nijak moc extrémně neprojevil, protože víceméně tito cizinci u nás zůstat nechtějí, my jsme spíš pro ně tranzitní zemí než cílovou zemí, oni se chtějí dostat do vlastně Německa, Anglie, ale myslím si, že konkrétně tady na naší práci se to nijak extra neprojevilo.“

9) „Z jakých důvodů dochází nejčastěji k deportaci cizinců do země původu?“

„To si právě myslím že to je z toho, že je ten cizinec tady nelegálně pobývá nebo nelegálně tady pracuje, takže pokud se tady chytne ten cizinec, který tady nelegálně pobývá nebo tady nelegálně pracuje, tak pak se většinou deportují, nebo pak je to cizinec, který tady třeba nemá nějaký doklady totožnosti vlastně, nezjistí se, jak dlouho tady pobývá, tak z toho důvodu si myslím, že se deportují do té země původu, pokud se tedy pak zjistí jeho pravá totožnost.“

10) „Kam putují nepravé doklady?“

„Nepravé doklady to je vlastně součástí v té prvopočáteční fázi, je to součástí trestního spisu, takže to vlastně jde v prvopočáteční fázi k soudu a pokud nám soud ty doklady vrátí, tak my je musíme zasílat do Prahy na národní centrum pro kontrolu dokladů.“

11) „Jaké postihy udělujete cizincům při padělání dokladů?“

„Tak ty postihy neudělujeme my, to bohužel když konáme trestní řízení, tak o trestu nerozhodujeme my, ale jelikož je to trest, tak o tom rozhoduje soud, jo, tam něco jiného je pak to správní řízení, co dělají nahoře, tam dělají to správní vyhoštění. Ale cizincům za falšování

dokladů, to je paragraf 348 padělání a pozměnění veřejné listiny, a v tomhle případě o trestu rozhoduje jenom soud, nikdo jiný nemůže.“

Oddělení pobytových agend

1) „Na co se Váš oddíl specializuje?“

„Takže – náš oddíl se specializuje především na kontroly ubytovacích zařízení, plus samozřejmě kontroly cizinců a drobnější služby pro cizince... vydávání různých osvědčení, potvrzení, registrace cizinců, když přijedou na území České republiky. To je tak v kostce všechno plus samozřejmě jsou tam nějaký represe vůči těm cizincům, když si třeba prodlouží pobyt tady, tak se s nimi dělají nějaký řízení... ale to není úplně tak častý.“

2) „Jaký je hlavní rozdíl mezi vaším a oddělením pobytových kontrol, pátrání a eskortu?“

„Takže říkám, my se spíš specializujeme na kontroly ubytovatelů, to znamená těch, co provozují ubytovací zařízení, kdežto oni se spíš specializují na kontroly nelegálního zaměstnání.“

3) „S jakými dalšími státními institucemi spolupracujete?“

„No tak především s odborem azylové a migrační politiky tady v Liberci. To je odbor, který povoluje pobyty cizincům a řeší podobnou problematiku jako my, cizince.“

4) „Na základě jakých podnětů můžete provádět kontroly ubytoven?“

„Tak kontroly ubytoven provádíme na základě zákona 326/1999 sb. o pobytu cizinců, ten nám ukládá víceméně takovou povinnost. Samozřejmě k tomu máme nějaké interní předpisy. Takže kontroly ubytoven, pokud jsou v pořádku, my jsme povinni provádět minimálně jednou za rok, nebo teda ubytovatelů. Ale jinak jsou to podněty buď z našich poznatků, když zjistíme, že se nám někde zdržují cizinci nebo samozřejmě jsou to i nějaký poznatky od občanů, poznatky z obcí, někdy si třeba starostové obcí u nás vyžádají kontrolu, protože mají pocit, že se u nich někde zdržují cizinci a není to úplně v pořádku.“

5) „Provádíte i namátkové kontroly?“

„Určitě. V podstatě všechny ty kontroly, co provádíme, nejsou nějakým způsobem předem oznámený, a když jdeme na nějaký ubytovací zařízení a máme podezření nebo prostě se během té služby něco vyskytne, tak se tam ta kontrola udělá.“

6) „Cca v roku 2015 se „strhla“ tzv. migrační krize, jak se tento příliv cizinců projevil na organizaci práce?“

„V podstatě na organizaci práce jako takovou se neprojevil bych řekla nějakým zásadním způsobem, spíš se to projevilo na tom, že jsme začali víc sledovat místa, kde se nám zdržují cizinci z řekněme rizikových států, z afrických států a podobně. Ale ono v Libereckém kraji to není myslím v nějakým velkým počtu ty cizinci, takže že bychom kvůli tomu nějakou reorganizaci nebo jinak si organizovali práci si myslím že to v zásadě ne.“

7) „Jaké legislativní požadavky musí splnit ubytovatelé, aby mohli poskytnout ubytování cizincům?“

„Tak v podstatě my můžeme rozlišovat dvoji takový ubytování. Je ubytování, který tomu ubytovateli slouží jako předmět podnikání nebo předmět nějaké výdělečné činnosti, takže tam samozřejmě musí splňovat požadavky, který například ukládá živnostenský zákon. O tom, že musí mít nějakým způsobem nahlášenou ubytovnu, označenou provozovnu, ale v podstatě pro nás je to tak, že musí si pouze vést nějakou domovní knihu a musí nám oznamovat ubytování cizinců v tom rozsahu, jak právě stanovuje zákon 326/1999.“

8) „Kolik přibližně jste zaznamenali v roce 2018 ubytovatelů, kteří nehlásili cizince včas?“

„Přestupků ubytovatelů jsou tady řádově stovky, opravdu nevím to přesný číslo, ale ne všechno jsou přestupky ubytovatelů, kteří neoznamují včas. Pokutuje se i to, že jim chybí nějaký údaje, který jsou povinný těm cizincům evidovat. Pokutuje se třeba i to, když ubytují víc cizinců, než kolik mají kapacity, překračují povolený metry.“

9) „Má tato problematika vzrůstající nebo klesající tendenci?“

„Já si myslím, že klesající, a to ze dvou důvodů, protože poslední dobou, nebo za posledních několik let se ty kontroly těch ubytovatelů zintenzivněly trošičku, takže ubytovatelé reagovali tak, že to začali dělat pořádněji a nedávno se najelo na elektronický způsob oznamování cizinců, což si myslím, že ubytovatelům usnadnilo práci a spousta takových těch, co byli línější to dělat na papír, tak to elektronicky teďka oznamují docela bez problému.“

10) „Jaké udělujete ubytovatelům postihy za nelegální ubytování cizinců?“

„V podstatě, když si ubytovatel neplní všechny ty povinnosti, který si má plnit, tak můžeme postih, uložit pokutu do 5 000 Kč na místě a když je to nějaký vážnější provinění nebo pokud je to opakovaný, tak nám zákon umožňuje udělit až do 50 000 Kč v pokutovém správním řízení.“

Oddělení dokumentace

1) „Na co se Váš oddíl specializuje?“

„Náš oddíl nebo naše oddělení se specializuje vysloveně na trestné činy cizinců v souvislosti s nedovoleným překročením státní hranice, neoprávněným zaměstnáváním, nebo neoprávněným pobytem na území republiky, do toho se započítávají účelové sňatky, účelová otcovství, maření výkonu úředního rozhodnutí, to znamená, když už ten cizinec jednou byl potrestán a neuposlechl rozhodnutí buď správního nebo soudního, tak to je maření. Potom se tam samozřejmě dá za určitých okolností zahrnout i podvod, podplácení, případně úmyslné šíření nemoci, kdy ten cizinec už vlastně je nakažen nějakou nemocí a vědomě vlastně přijede na území ČR, to už jsme tady taky řešili. A já myslím, že by se tu dali najít i další, ale ještě sem se s nimi nasetkal. Ještě obchodování s lidmi, ale to, pokud se prokáže, tak se to pak předává dál.“

2) „Které trestní činnosti cizinci nejčastěji páchají? Jak je odhalujete?“

„Tak nejčastěji páchají v současné době padělání nebo pozměnění veřejné listiny, to sem zapomněl vlastně říct, že to je další trestná činnost, kterou páchají cizinci, to znamená, že se prokazují padělanými nebo pozměněnými doklady. Jakým způsobem se odhalují, tak v podstatě všechno vám tady říct nemůžu, aby po tom, když si to někdo přečte, aby to nebylo vodítko. Nicméně každý doklad, každá cenina má své ochranné prvky, některé jsou známé obecně, některé nejsou známé, a na základě toho se vlastně dá svým způsobem, buď pomocí oka nebo jednoduché techniky odhalit ten padělek. A pak je to samozřejmě na základě nějakého podnětu nebo nějakého vlastního šetření. Potom jsou to účelové sňatky či účelová otcovství, což se dá zahrnout pod paragraf 341 napomáhání k neoprávněnému pobytu na území ČR, nicméně zde je postižitelný trestně pouze občan ČR nebo občan s dlouhodobým nebo trvalým pobytem, který tady je.“

3) „Máte vy jako policie pravomoc poručit testy DNA (otcovství)? Musí je navrhnout soud?“

„Tak jako pravomoc určitě máme, nicméně jsme to osobně ještě myslím ani nedělal, možná jednou, ale už si to nepamatuju, jakým způsobem to probíhá, tohle jsou určitá specifika, která se řeší za chodu nebo v průběhu toho šetření.“

4) „Které národnosti nejčastěji páchají tyto trestné činy?“

„Vzhledem k současný migrační vlně a nedostatku pracovních sil na území ČR, tak jsou to samozřejmě Ukrajinci, Makedonci, Moldavci, ale žádnou výjimkou v minulosti nebyli ani Vietnamci, v podstatě jsou to i státy africké jako je Nigérie, Egypt, Tunisko, Pákistán, Maroko.“

5) „Například jaké typy akcí pořádáte s NCOZ (Národní centrála organizovaného zločinu)?“

„Bud'to jsme osloveni v rámci jejich nějakého šetření, abychom jim vypomohli svou místní znalostí a zkušeností a znalostí prostředí, anebo je to na základě nějakého našeho šetření, kdy připadá v úvahu jim třeba předat spis a pak na tom samozřejmě spolupracujeme dál.“

6) „S jakými dalšími státními institucemi spolupracujete?“

„Zejména jsou to obecní úřady, z těch obecních úřadů jsou to matriky, krajské úřady, státní zastupitelství, úřady práce, finanční úřady, městská policie, to je tak nějak v podstatě všechno. Říkám, to záleží na charakteru toho trestního činu, což je potřeba doložit k tomu trestnímu řízení.“

7) „Cca v roce 2015 se „strhla“ tzv. migrační krize, jak se tento příliv cizinců projevil na organizaci práce?“

„Tak samozřejmě tím, že je nedostatek pracovní síly na území ČR, tak se zvýšil počet padělaných pozměněných veřejných dokladů, zejména u osob státních příslušníků bývalého sovětského svazu. A ty státní příslušnosti už jsem vlastně jmenoval před tím, je to zejména způsobeno tím, že v České republice je zastoupená početná menšina těchto národnostních skupin. A vyplývá to z toho, že třeba na Ukrajině, ale i v dalších zemích, je poměrně problém získat jakékoliv vízum k tomu, aby se vůbec ti státní příslušníci dostali do ČR a z toho samozřejmě pramení to, že se snaží dostat nejen do ČR, ale i do EU jiným způsobem, takže si obstarávají třeba polská víza, turistická, což na jednu stranu je v pořádku, on se do unie dostane, ale nesmí pracovat.“

8) „Co mi můžete říct o biometrickém pasu?“

„Samozřejmě biometrický pas je taky řešení, k tomu nepotřebuje vízum, krátkodobě se do EU dostane, ale opět nesmí na tento biometrický pas provádět nějakou výdělečnou činnost. Takže zase musí mít v podstatě vízum, což je problém pro ty cizince.“

9) „Kolik je zde odhadem registrovaných cizinců v řádově na tisíce?“

„Na území Libereckého kraje? Odhadem vám to asi neřeknu, ale doporučuju si to najít na statistickém úřadu. Sice tam jsou data většinou rok zpětně, ale to se moc neliší.“

10) „Jak se daří tyto nelegální cizince odhalit?“

„No tak jelikož vlastně modus operandi neboli způsob provedení je takřka skoro stejný, takže se to daří poměrně dobře.“

11) „Jaké udělujete cizincům postihy za porušení zákona?“

„Tak policie postihy neuděluje s výjimkou správního řízení, což ale v podstatě není postih, to je opatření, takže tam jako postih jako takový by připadala nějaká pokuta v příkazním řízení a postih navrhuje státní zástupce a rozhoduje soud, takže postihy uděluje soud a zpravidla, pokud teda se budeme bavit o padělání a pozměnění veřejné listiny, tak tam je zpravidla vyhoštění třeba na dobu 2 let, ale to se různí. Plus třeba propadnutí věci nebo může tam být i podmínka, pokud toho má víc, ale říkám, to je na uvážení soudu, to rozhodnutí může být jakékoliv.“

12) „Považuje se za trestnou činnost i nelegální zaměstnávání?“

„Nelegální zaměstnávání jako takový je trestný, ale není trestný pro toho cizince jako takového, tudíž je trestný pro tu agenturu nebo pro toho dotyčného, který ho tam vlastně dodal nebo zaměstnal. Takže ten je zodpovědný za to nelegální zaměstnávání. Ne ten cizinec, ten cizinec dostane, pokud nepředloží padělaný doklad nebo jiný věci, tak dostane správní vyhoštění, protože vykonává činnost, kterou nemá, i kdyby tady byl na biometrický pas nebo na polské vízum, turistické a tak dále. Musí mít prostě povolení k práci nebo vízum nebo dlouhodobý pobyt za účelem zaměstnání apod.“

Oddělení pobytových kontrol, pátrání a eskort

1) „Na co se Váš oddíl specializuje?“

„Naše oddělení se specializuje zejména na pobytovou kontrolu cizinců, to znamená, že se zaměřuje vlastně na výkon služby v terénu. Naše oddělení také zajišťuje stálou dozorčí službu, která vlastně zaštiťuje výkon služby, soustředíme se na provádění policejních akcí, a to na kontroly různých staveb, na kontroly podniků, výrobních podniků, ale i na kontroly ubytoven, kde se zaměřujeme na kontrolu ubytovaných cizinců.“

2) „Jaký je hlavní rozdíl mezi vámi a oddělením pobytových agend?“

„Tak naše oddělení zde u krajského ředitelství Libereckého kraje zajišťuje zejména správní řízení. Oddělení pobytových agend se soustřeďuje spíše na rozhodnutí o opuštění republiky, takže naše oddělení jako jediný útvar odboru cizinecké policie zajišťuje správní řízení. Dále rozdílem je, že naši policisté jsou převážně v terénu. Oddělení pobytových agend se soustředí na povolování pobytu a na kontrolu ubytovatelů čili ubytovacích zařízení, tam je zajímaví ubytovatelé, naše oddělení na ubytovacích zařízení zajímaví cizinci-ubytovaní.“

3) „S jakými dalšími státními institucemi spolupracujete?“

„Takže spolupracujeme s celní správou ČR, s oblastním inspektorátem práce, případně s úřadem práce, dále spolupracujeme, když je třeba s finanční správou.“

4) „Na základě jakých podnětů můžete provádět kontroly cizinců?“

„Tak samozřejmě na základě všech podnětů čili když dostaneme jakýkoli podnět o tom, že někde pracují, nebo se zdržují nelegálně cizinci, tak na to reagujeme tím, že ten podnět prověřujeme.“

5) „Provádíte i namátkové kontroly?“

„Namátkové kontroly děláme, děláme i samozřejmě na základě vyhodnocení vlastních poznatků, což znamená, že sami zjistíme někde nějakou činnost, kde by mohli být nelegálně pracující nebo nelegálně pobývající cizinci a vlastně zde pak provádíme tyhle namátkové kontroly.“

6) „Cca v roce 2015 se „strhla“ tzv. migrační krize, jak se tento příliv cizinců projevil na organizaci práce?“

„Tak migrační krize nastala v roce 2015, ale Libereckého kraje se to přímo nedotklo, v celé republice byly sjednávány tzv. generální smlouvy a ty vlastně se projevíly tak, že pokud třeba měli v jihomoravském kraji hodně migrantů, hodně záchyťů třeba ve vlacích, tak na základě této generální smlouvy jsme si přebírali od nich ty cizince a dělali jsme s nimi úkony ve správním řízení. Nám se teda povedlo jednou na základě té smlouvy si převzít 21 příslušníků Afghánistánu a s těmi jsme udělali vlastně správní vyhoštění z republiky s tím, že jsme je dávali do záchytných zařízení, byli to rodiny s dětmi, to znamená, že šli do záchytného zařízení Bělá-Jezová. Muži, kteří byli sami, tak ty jsme převáželi do Bálkové.“

7) „Jaké legislativní požadavky musí splnit cizinci, aby mohli na území ČR pracovat?“

„Tak cizinec, aby mohl pracovat na území ČR, musí mít povolení k zaměstnání. Než do republiky přijede, tak si musí na konzulátu své země zažádat o vízum, musí k tomu přiložit doklad o ubytování zajištěném, musí mít už předběžně domluvenou práci tady v ČR, musí být zdravotně pojištěn na tu cestu k nám a na základě toho potom dostává vízum, které ho opravňuje k práci.“

8) „Na jakou dobu se poskytují cizinci víza?“

„Tak cizincům se poskytují víza, jsou buďto krátkodobá – ty jsou do 90 dnů, pak jsou dlouhodobá a pak samozřejmě ti cizinci, kteří tu pobývají po určitou dobu, tak i trvalé pobyty se jim poskytují.“

9) „Z jakých důvodů se nejčastěji s cizinci provádí správní řízení?“

„Tak v Libereckém kraji je to nejčastěji, aspoň v roce 2017 a 2018 to bylo zejména z důvodu neoprávněného zaměstnání.“

10) „Jaká je maximální doba vyhoštění?“

„Maximální doba vyhoštění může být až 10 let, ale to je v nezávažnějších případech. Nejčastěji je to v rozmezí 1-3 let.“

11) „V jakých případech provádíte vyhoštění z EU?“

„Cizinecká policie, pokud vydá správní řízení, tak je vždycky platné pro všechny státy EU, což je výrazný rozdíl od soudního vyhoštění, protože soud, když vlastně stanoví soudní vyhoštění

z území, tak se to vztahuje pouze na ČR, ale cizinecká policie vydává správní rozhodnutí vždycky na všechny státy EU.“

12) „Proč si někteří cizinci si myslí, že tu mohou pracovat s polským vízem. Za jakých okolností by tu mohli s polským vízem legálně pracovat?“

„No, cizinci si myslí nebo jsou možná uváděni v omyl svými klienty, kteří jim zajišťují práci v ČR, že tady mohou pracovat na polská víza, ale oni tady mohou pouze pobývat jako turisté 90 dnů ve 180 dnech, ale jinak pracovat na ta polská víza v podstatě nesmí. Je tam snad jenom pár výjimek, na které se odkazuje zákon o zaměstnanosti, pokud si tak nějak vybavuju, tak je to vyloženě třeba na vyslání splnění nějakého účelu, kde třeba on je vyslán, ten cizinec, přijede sem, tady smontuje nějaký stroj ve výrobě a zase odjíždí, ale jinak v současné době si to zahraniční agentury převážně pletou tak, že nám sem cizince vysílají na služební cesty právě na polská víza, což vůbec nesmí.“

13) „A mohou tu pracovat i třeba na nějaká jiná víza, nějakých jiných států?“

„No oni musejí mít vždycky povolení naše, pokud chtějí pracovat. Našeho úřadu práce. Můžou tady pracovat cizinci, kteří mají vízum za sloučením rodiny, ti nepotřebují pracovní povolení, těm stačí ohláška na úřadu práce nebo když je to občan EU, byť cizinec, tak ten taky nemusí mít pracovní povolení jakoby, které se vztahuje na cizince 3. států, ale stačí zase jenom ohláška na úřadu práce.“

II. Rozhovory – cizinci v Libereckém kraji

U druhé části svého výzkumu jsem se rozhodla zjistit, jaký vztah mají cizinci k danému kraji, a proč si ho pro přistěhování do ČR vybrali. Rozhovory jsem uskutečnila se třemi nejčastěji zastoupenými občanství cizinců v kraji. Nejčastěji se v kraji vyskytují obyvatelé Ukrajiny, následovanými obyvateli ze Slovenska a v neposlední řadě se zde vyskytují občané z Vietnamu. V průběhu výzkumu se mi naskytla příležitost uskutečnit rozhovor i s občanem z Bulharska, což jsem neodmítla. Všichni dotazovaní občané na území České republiky pobývají na základě schválené žádosti o trvalý pobyt nebo dlouhodobý pobyt.

Ukrajina

1) ***„Za jakým účelem jste se přistěhoval do ČR?“***

„Kvůli špatně finanční situaci doma na Ukrajině.“

2) ***„Co jste si od změny pobytu sliboval?“***

„Že vydělám víc peněz a budu tak moct podporovat rodinu doma.“

3) ***„Proč jste si za nový domov vybral právě Liberecký kraj?“***

„Já si to nevybral, já sehnal práci přes agenturu a ta mě přiřadila sem.“

4) ***„Co se Vám ve kraji nejvíce líbí a co se Vám naopak nelíbí?“***

„Já žiju v Jablonci, tam se mi líbí. Líbí se mi, že je tam hodně aktivit.“

5) ***„Jak dlouho v Libereckém kraji žijete?“***

„Já tu žiju už skoro deset let.“

6) ***„Napadlo Vás se odstěhovat z Libereckého kraje pryč? Pokud ano, proč?“***

„Přemýšlel sem maximálně nad tím, že bych se přestěhoval do Liberce. Jiný kraj mě neláká.“

7) ***„Jste v Libereckém kraji spokojen?“***

„Jo, jsem.“

8) ***„Měl/a jste po přistěhování do kraje problém „zapadnout“ mezi Čechy?“***

„Ze začátku to bylo docela těžký, protože sem žil jen s komunitou Ukrajinců. Po čase se mi sem přestěhovala i rodina, začal jsem víc mluvit česky a bylo to pak lepší.“

9) „Přijali Vás Češi mezi sebe hned nebo se na Vás koukali „skrz prsty“?“

„Jo přijali, mám teď hodně českých přátel.“

Slovensko

1) „Za jakým účelem jste se přistěhovala do ČR?“

„Přistěhovala jsem se za účelem změnit prostředí, zkusit něco nového.“

2) „Co jste si od změny pobytu slibovala?“

„Nové zkušenosti ať už pracovní či navázání nových kontaktů.“

3) „Proč jste si za nový domov vybrala právě Liberecký kraj?“

„Nejprve jsem byla v Žatci, tam jsem dostala na Liberec doporučení od kamarádek, které tu už pracovaly.“

4) „Co se Vám ve městě nejvíce líbí a co se Vám naopak nelíbí?“

„Nejvíce se mi líbí prostředí Liberce (příroda, různé památky, z centra to není daleko do přírody, vše je na dosah ruky), není nic, co by mi tu nevyhovovalo.“

5) „Jak dlouho v Libereckém kraji žijete?“

„Žiju tu už 24 let.“

6) „Napadlo Vás se odstěhovat z Libereckého kraje pryč? Pokud ano, proč?“

„O stěhování jsem nikdy neuvažovala.“

7) „Jste v Libereckém kraji spokojená?“

„Ano, jsem tu spokojená.“

8) „Měla jste po přistěhování do kraje problém „zapadnout“ mezi Čechy?“

„Sice jsem se zpočátku bála, že mi nebudou rozumět. I když jsou Slováci sousedé, byla tu jistá jazyková bariéra, ale nakonec jsem neměla vůbec žádný problém s tím tu zapadnout.“

9) „Přijali Vás Češi mezi sebe hned nebo se na Vás koukali „skrz prsty“?“

„V době, kdy jsem se sem přestěhovala tu nebylo tolik cizinců jako nyní a když už ano, tak to byli právě Slováci, takže vím, že někteří Češi s tím problém měli. Ale já osobně sem se s žádným špatným jednáním nesetkala.“

Vietnam

1) **„Za jakým účelem jste se přistěhoval/a do ČR?“**

„Hlavně za společným podnikáním.“

2) **„Co jste si od změny pobytu sliboval/a?“**

„Chtěl jsem lepší život pro sebe i rodinu.“

3) **„Proč jste si za nový domov vybral/a právě Liberecký kraj?“**

„Oni tu bydleli už příbuzní.“

4) **„Co se Vám ve městě nejvíce líbí a co se Vám naopak nelíbí?“**

„Bydlím v Hrádku nad Nisou, líbí se mi, že Hrádek je malé město u hranic s Německem a Polskem. Nelíbí se mi tu, že sem tu viděl pár gangů, vyskytují se tu drogy, jsou tu záplavy a Turow.“

5) **„Jak dlouho v Libereckém kraji žijete?“**

„25 let tu žiju.“

6) **„Napadlo Vás se odstěhovat z Libereckého kraje pryč? Pokud ano, proč?“**

„Ještě mě to nenapadlo.“

7) **„Jste v Libereckém kraji spokojen?“**

„Ano jsem.“

8) **„Měl/a jste po přistěhování do kraje problém „zapadnout“ mezi Čechy?“**

„Trochu ano, ze začátku. Ted' už to je daleko lepší.“

9) **„Přijali Vás Češi mezi sebe hned nebo se na Vás koukali „skrz prsty“?“**

„Chvíli to trvalo, než nás přijali.“

Bulharsko

1) **„Za jakým účelem jste se přistěhoval do ČR?“**

„V Bulharsku sem měl trošku problémy, proto sem musel odjet pryč.“

2) „Co jste si od změny pobytu sliboval?“

„No hlavně to, že si tady vydělám víc peněz než doma.“

3) „Proč jste si za nový domov vybral právě Liberecký kraj?“

„Já jsem šel, protože v Liberci byla práce.“

4) „Co se Vám ve městě nejvíce líbí a co se Vám naopak nelíbí?“

„Mě se tu líbí, že Liberec je veliký tak akorát, a nelíbí se mi tu, že je to tu s počasím jak na houpačce.“

5) „Jak dlouho v Libereckém kraji žijete?“

„Bydlím tu 6 let.“

6) „Napadlo Vás se odstěhovat z Libereckého kraje pryč? Pokud ano, proč?“

„Zatím mě to nenapadlo.“

7) „Jste v Libereckém kraji spokojen?“

„Jo, jsem tu spokojený. Nic bych tomu asi nevytknul.“

8) „Měl jste po přistěhování do kraje problém „zapadnout“ mezi Čechy?“

„Já měl problémy hlavně s lidmi v práci, na ulici ne.“

9) „Přijali Vás Češi mezi sebe hned nebo se na Vás koukali „skrz prsty“?“

„V práci ze začátku.“

III. Rozhovor – Centrum na podporu integrace cizinců Liberec

Poslední část výzkumu zahrnovala návštěvu Centra na podporu integrace cizinců v Liberci. Nejprve jsem se dozvěděla obecné věci o centru a poté jsem se paní dotazovala na mé otázky, které jsem měla předem připravené. Otázky s odpověďmi přikládám.

1) „Mohla byste mi říci, jaké možnosti Vaše centrum a jak často?“

„Naše centrum poskytuje služby v oblasti odborného sociálního poradenství, právního poradenství, kurzů českého jazyka, sociokulturních kurzů, tlumočení, internetového pracoviště a knihovny a vzdělávací akce. Například sociokulturní kurzy se pořádají dvakrát měsíčně, kurzy českého jazyka se pořádají většinou 2x týdně v různých městech. V těchto kurzech se rozlišuje mezi kurzem základním určeným pro klienty s minimální znalostí českého jazyka a kurzem intenzivním, který je určen pro klienty, kteří mají tu znalost už pokročilejší. Základní kurz je možné navštívit jednorázově a na intenzivní kurz je třeba docházet pravidelně. Pro právní poradenství je tu přítomný právník, se kterým můžou klienti konzultovat například exekuce nebo pobytovou a vízovou problematiku. Všechno tohle je možné dohledat vlastně na internetových stránkách.“

2) „Mohla byste mi vysvětlit, co si mám představit pod službou sociokulturními kurzy?“

„Na sociokulturních kurzech získá klient základní znalosti o ČR, pomůžeme mu lépe komunikovat s úřady nebo zaměstnavateli a může i získat informace vlastně o České republice a jejích realitách, který jsou vlastně jednou z podmínek k získání občanství. O kurzech se můžou dozvědět z internetu, kurz se pořádá vždy na nějaké téma.“

3) „Cca. v roce 2015 vypukla tzv. migrační krize, jak se tento problém projevil na organizaci práce?“

„Migrační krize nebyla naše cílovka. My poskytujeme služby cizincům, kteří mají povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu nebo jsou v řízení o udělení, ti, kteří mají dlouhodobé vízum atd.“

4) „O které z nabízených služeb je největší zájem?“

„O kurzy českého jazyka nebo poradenství. Taky ty sociokulturní kurzy, třeba na zápisy dětí do škol, na bezpečnost práce, pracovní smlouva, procházka libereckou historií, tipy na výlet. Témata vybíráme podle zájmu.“

5) „Cizinci, z jakých zemí se ve Vašem centru vyskytují nejčastěji?“

„Hlavně Ukrajinci, Rusové, Vietnamci a jelikož tady je i TUL, tak studenti třeba z Afriky, Číny a podobně.“

6) „Co považujete za úspěšnou integraci?“

„To je osobní otázka, nemůžu začleňovat osobní názory, ale taková spolupráce partnerů na poli integrační politiky, jejich pravidelné setkávání, vzájemný přínos informací plus široká nabídka integračních aktivit, když umí vycházet se zákonem, integruje se do majoritní společnosti a nedochází k žádným problémům, a především to zvládnutí češtiny.“

7) „Na kolik procent je zhruba integrace v rámci Vašeho centra úspěšná?“

„To nedokážu říct, služby jsou tady dobrovolné. Nedokážeme to hodnotit. Je to dlouhá práce a těžká otázka. Důležitá jsou nastavení spolupráce. Na to je několik úhlů pohledu. Taky záleží, za jakým účelem sem přijel.“

8) „Dochází do Vašeho centra i děti?“

„My nemáme omezenou věkovou hranici, pokud sem dochází nezletilé dítě, musí s ním přijít jeho zákonný zástupce.“

9) „Jak náročná může být integrace do nového prostředí dítěte a dospělého člověka?“

„To asi nedokážeme posoudit. To by bylo asi lepší se obrátit na nějakou komunitu. Z mého pohledu se dospělí hůře adaptují než dítě. Na druhou stranu dítě, které vstoupí do povinné školní docházky a nerozumí ani slovo, pro něj to může být hodně těžké.“

10) „Když do Vašeho centra přijde nový cizinec a projeví zájem o služby Vašeho centra, jak celý jeho integrační proces probíhá? Je mu stanoven nějaký doporučený rozvrh, jak často se má na jaké služby dostavovat?“

„Musí se tu rozlišovat, o jakou službu má zájem. Záleží na klientovi, které služby chce využívat.“

11) „Po jak dlouhé době dochází zpravidla k integraci?“

„Není na to měřítko, to je individuální, záleží na tom, jestli se bude cizinec integrovat samostatně, v jaké společnosti se pohybuje.“

12) „Existují nějaké rozdíly v integraci mezi národnostmi?“

„Daleko snadněji se třeba češtinu naučí postsověti než mongolové, čím je větší komunita, tím se hůře integruje. Když se jedná o dítě ve třídě a je tam samotné, které mluví jinak než ostatní, tak se bude snažit víc se naučit jazyk než ti, kterých je ve třídě třeba pět a můžou se bavit mezi sebou.“

13) „S jakými státními institucemi dále spolupracujete?“

„Třeba školami, realizujeme přednášky pro základní školy třeba pro první stupeň ZŠ. Oblíbená je „po stopách Vietnamu“, vlastně všeobecně se zástupci škol, s magistrátem, kraji, cizineckou policií, úřadem, s velkými zaměstnavateli.“

14) „S jakými úskalími se při integraci setkáváte nejčastěji?“

„S jazykovými bariérami.“